

**ВТОРА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО БИТОЛСКИТЕ
ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА**

**Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 23 мај 2007 година**

National Institution – University Library
“St Kliment Ohridski” Bitola

**THE SECOND HOMELAND MEETING
OF THE BITOLA WRITERS FROM
MACEDONIA**

Collection of presentations,
Round table, Bitola May 23, 2007

Bitola 2007

Национална установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ – Битола

**ВТОРА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО
БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ
ОД МАКЕДОНИЈА**

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 23 мај 2007 година

Битола 2007

**ВТОРА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО
БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА**

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 23 мај 2007 година

Издава

Национална установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ Битола, ул. Ленинова бр. 39, Битола

За издавачот

Науме Ѓоргиевски

Издавачки совет

Науме Ѓоргиевски
д-р Николче Веџановски
Владимир Костов

Главен и одговорен уредник

д-р Николче Веџановски

CIP – Каталогизација во публикација
Национална установа – Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Битола

821.163.3(63)

РОДНОКРАЈНА средба на битолските писатели од Македонија
(2; 2007; Битола)

Втора Роднокрајна средба на битолските писатели од Македонија :
зборник на излагања : тркалезна маса, Битола 23 мај 2007 година = The
second homeland meeting of the Bitola writers from Macedonia: Collection
of presentations : Round table, Bitola May 23, 2007 / [Главен и одговорен
уредник Николче Веџановски]; [превод и резимеа на англиски јазик Николче
Веџановски]. – Битола: НУУБ „Св. Климент Охридски“ = Bitola: NIUL “St.
Kliment Ohridski”.– 146 стр.: илустр..; 24 см

Битолското книжевно наследство/Златко Жоглев: стр.120–143.– Резимеа на
англиски јазик кон текстовите.

ISBN 9989-9702-9-7

1. Гл. Ств. Насл. 2. Насп. Ств. Насл. 3. Веџановски, Николче
- а) Македонска книжевност – Роднокрајни писатели – Живот и дело –
Зборници

COBISS.MK-ID 18096961

Тел.: 047/220-208; факс: 220-515; тел. изд. 232-999;
www.nuubt.uklo.edu.mk; e-mail: nuubt@uklo.edu.mk

ВО СВЕТЛИНАТА НА ВТОРАТА ЛИТЕРАТУРНА СРЕДБА НА БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА

Втората роднокрајна средба на битолски писатели од Македонија повторно ги донесе маѓесниците на зборот во Библиотеката во Битола, која беше по втор пат домаќин на 22 и 23 мај оваа година.

Претставувањето на роднокрајните автори пред читателската публика, се одржа во вторникот на 22 мај, со почеток во 12 часот. Од вкупно 17 автори кои доставија свои текстови (3-5 страници) за Тркалезната маса која се одржа наредниот ден на 23 мај), четворица беа оправдано отсутни. Пред авторите да излезат и да прочитаат по еден извадок од своите дела, гостите ги поздрави директорот, а јас како организатор на средбата ги повикав сите при-

сутни да станат и со едноминутно молчење да му оддадеме почест на неодамна починатиот писател и еден од основоположниците на македонската книжевност академик Петре М. Андреевски. По тој повод д-р Вера Стојчевска Антиќ прочита дел од подготвениот материјал, по овој повод, за својот покоен другар и колега.

Вториот ден со почеток во 10 часот се одржа **Тркалезната маса** на тема: „Авторот за спецификите во своето творештво“. На неа присуствуваа 15 автори, а Петре Шипинкаровски и Јозо Т. Бошковски беа отсутни. Како медијатор на средбата прочитав краток поздравен текст за да се потсетиме на Првата роднокрајна средба: Голема е честа за НУУБ - Битола, за градот Битола и за мене како раководител на Втората роднокрајна средба. Ме радува тоа што повторно ве гледам во Библиотеката, на ова исто место, во ова наше и ваше роднокрајно катче. Навистина, правиме напори оваа Роднокрајна средба да стане и традиционална средба. Сепак оваа Средба е еден мал исто-

риски настан, голем за нашата Библиотека и за градот Битола. Сметам дека еден ден ќе влезе и во литературната историја на Македонија. За жал денес не е меѓу нас академик Петре М. Андреевски. Тој на првата средба, и покрај неговото крхко здравје, направи напор и дојде токму само за Тркалезната маса да го прочита текстот за „силата на Зборот кој го надживува човекот“ и си замина, за потоа да си замине од овој свет и од Македонија и од нас на кој тој толку многу ни остави. Јозо Т. Бошковски испрати текст, повторно заради лошото здравје не беше во можност да дојди. Исто така, Петко Шипинкаровски испрати писмо во кое вели дека заради семејните обврски жали што не можеше да дојди, а текстот го добивме.

Како организатор на оваа Роднокрајна средба Библиотеката се радува кога секој од нас сериозно си ја сфати својата улога и важноста на оваа Средба. Се надевам дека кон вас како автори не поставуваме некои големи задачи затоа што секогаш настојувате тие 3-5 страници да бидат за вас и за вашата инспирација и творештво. Не бараме тоа да биде никаква посебна позитивна или негативна критика за вас и вашето творештво. Ние ги бараме вашите лични чувства во поглед на самите вас и настани кои само вие ги знаете во контактите со себе, читателите и вашето пишување. Односно се обидуваме да извлечеме од вас што е она што ве преокупира во вашето творештво и зошто тоа го правите. Што се однесува за темата, се обидов да се консултирам со неколкумина од вас и кога добив зелено светло ви ја пративме со покана. За пропозициите знаете, вашите текстови кои се од 3-5 страници треба да ги изнесете во време од околу 10 минути“.

Проф. д-р Вера Стојчевска-Антиќ

ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ- ПИСАТЕЛОТ СО ИСПРАВЕНА КИЧМА И СТАМЕНИТ ОД

(прочитано на претставувањето на роднокрајните автори, 22 мај, 2007.)

Помнам, бевме заедно со Петре во Охрид, на литературно читање, ученици од Битолската гимназија. И сите посакавме да се најдеме среде синилото на Охридското Езеро, во мал чун, застарен, охридски, (колку ми е драга таа љубоморно чувана фотографија, ние сите во малиот чун). Поетски расположени, полни со вистинска радост што се најдовме меѓу галебите, притаено секој во себе ги доживуваме чувствително охридските

временски отчукувања, со трепет да не нè одминат. Тогаш сите ја знаевме наизуст песната „Дојди во Охрид“ од младиот поет Гане Тодоровски. Пред да ја ставам на хартија веќе обмислената песна „Галеб“, посакав да му го изрецитирам на Петрета најомилениот афоризам од Џон Дон, од штотуку прочитаниот роман на Хемингвеј „За кого бијат камбаните“. Петре спокојно ја слушаше во мирот на синилото мојата агзалтација, која ми прилегна оттогаш до денес: „Ниеден Човек не е Остров, сам по себе Целина; секој Човек е дел од Континентот, дел од Земјата; ако морето однесе Грутка земја Европа е помала, како да однесла некој рид, Посед на пријателите или твој сопствен; смртта на секој Човек ме намалува мене, бидејќи јас сум опфатен од Човештвото. И затоа не прашувај за кого бијат камбаните; тие бијат за Тебе!“ Петре се замисли и рече: „Премногу вистинита и човечна!“

Јас бев многу задоволна од одговорот, зашто во тоа време бев ученичка прва година гимназија, а Петре трета година, разликата не беше голема, но за мене беше мудрец, кој не зборува многу, а толку знае за селаните, за за другите кои ги упропастуваа селата. За нив со голем чемер занесено ми зборуваше,

а јас, можеби како градско дете недопрено до селото, дознавав непознати случувања. И само можев да ги замислувам. Од него научив дека љубовта сама доаѓа кај изморените селани и си заминува без тие да ги бараат причините. Јас тогаш бев толку далеку од романот на Андреевски „Последните селани“, а тој уште тогаш „го беше напишал“. И најчесто ми зборувавше за Слоештица, (колкупати тргнувавме за тоа село, за да ги видам тие негови живи комшии, а никогаш дотаму не стигнувавме), а колку не осознавав дека уште тогаш сум била можеби првиот читател на „Пиреј“, „Последните селани“, „Сите лица на смртта“, но и на извонредните од душа излеани стихови на „Дениција“. Колку денови ѝ посветував на „Дениција“, а потоа дојде и леснотијата на „Пролет за приказ“.

Имав извонредна богата можност да ги разменувам мислите за поезијата и прозата на Петре М. Андреевски со бескрајно богат собеседник од Литературната дружина - Слободан Мицковиќ, кој најчесто, слушајќи го многу внимателно мојот занес по творештвото на Петре, задолжително додаваше: „Ете, угледај се на него, а не на твоите Марусји, Наташи, кои не се меѓу нас!“ Колку извонредни патоводители имав во Битола, а меѓу нив, пак видовито се слушаше складниот стих на Петре Бошковски?!

И како може да се опстојува со заминувањето по вечниот пат на овие битолски, македонски и светски литерати? Колкав дел од нашето поднебје е однесено, колку сме посиромашни од тој Збор, Книга на животот, што го практикуваа, дружејќи се? Дали заминувањето на Човекот тогаш во Охрид вака го сфаќавме? Многу години подоцна, изненадно, сред разговор, Петре ми соопшти: „Се сеќаваш на Џон Дан во Охрид? Најголемата мисла за одот на цивилизацијата. И кога сакав честопати да ја искам, отстапував, зашто ја сметав за твоја сопственот!“ Јас уште во гимназијата ги собирав и препишував максимите, но оваа од Џон Дон, навистина се вткаи во мојата мисла. И со заминувањето на драгите личности ја чувствував вистинската соголеност, на мајка ми, татко ми, професорот Мошин, професорот Конески, Слободан Мицковиќ, а сега и Петре отиде, а само пред неколку дена бескрајно беседувавме, навистина со доза на неодредено неспокојство, немир, како и со доза на мудрувања и присетувања на тие гимназиски денови. Во бескрајот на болот и патот на неминовноста на смртта, добивам чудотворна моќ да живеам со одминувачите на животот како да се крај мене, со нив можам да разговарам, да прашувам и да добивам одговори, од тие со кои зоровите ни имаат спојувачко познато значење. И затоа сум сигурна во нивните одговори. Да, останува трагата на делото, можноста да ги превртувам познатите

страници на Петре М. Андреевски, да ги изнаоѓам истите заеднички мисли, пораки, опомени, јасни одговори. Така, не им даваме лесно да нè одминат, зашто одамна го распознавме кодот на пораката, а тоа е и одговорот на гатанката поврзана со Сфингата - Човекот.

Го паметам Петрета како ученик во гимназија. Исправен во одот, во темно сино сако, во зима секогаш со крената крагна, сериозен, со дигната глава, стабилен, чиниш во него царува спокојот. Не зборува многу, но секоја забелешка е пословична, таа е израз на мудроста апсорбирана од Слоештица. Од неговите селани. Оттаму се оплоди делото на Петрета. Од дете го задоиле слоештани, бабите Велика, Милка, Севда, родителите, комшиите, целото село. Му го вдахнаа зборот, за да остане и само да е со „Пиреј“ наш, македонски зналец, пророк, наш писател со корен, едноставен, како што е едноставна и проста македонската песна на Блаже Конески. Не е случајно што читајќи го Петрета честопати ги доловувам сопствените мисли. Во деновите кога се чувствував толку допрена од смртта на Блаже Конески, во весниците ја прочитав изјавата на Петре М. Андреевски за Блаже Конески: „Светски поет и лингвист: најбогата библиотека собрана во еден човек. Можеби малку биле моите незаборавни средби со него, но со неговото дело ми биле постојани. Блаже Конески умре и нека му е лесна земјата. ДАЈ БОЖЕ, БАРЕМ НА СЕКОИ СТО ГОДИНИ ДА НИ СЕ РАЃА БЛАЖЕ КОНЕСКИ.“ Петре ги следеше пораките на нашата традиција, препознатлива и приемлива. Тие селани, мудри, блиски и до митологијата и до секојдневните патила, го калеа Петрета и го подготвија да го создава литературното дело и да пишува не пасионирано, туку, како што самиот додава со доза на реалност и хумор: „Пишувам само тогаш кога не можам да не пишувам. И во тоа никогаш не сум имал криза во изборот, ни недостиг на решение.“

Петре продрел во душата на своите соселани. Во самата посвета на романот „Последните селани“ потсетува: „На Мице Мравевски, учесник во Илинденското востание во четата на Јордан Пиперката. Умре на 115 години забораен од сите, па излезе дека живеел половина живот помалку. И на Менка Мравевска која сето ова можеше поубаво да го раскаже.“ „Учејќи од ваквите примероци на животот, самиот почеток на романот го открива раскажувачот кој многу научил од учителите селани: „Секој понеделник, среда и петок во селото доаѓа комбито со леб. И ете, оние малкумина што останаа, извираат од куќите. Ним им е судено да не можат да го сменат местото, како што и дрвото не го менува. Излегуваат од куќите оставајќи ги вратите ширум отворени...“ Не случајно во пристапното предавање во МАНУ Андреевски

искрено изјавува: “Јас многупати сум се прикрадувал до некој добар народен раскажувач за да научам нешто од неговото вдахновено редење на зборовите: како ги одбира и како им го одредува вистинското место во својот сликовит и сложен состав. И со колкаво мајсторство ги оживува и подгорените корени на некои заборавени зборови наоѓајќи им ново место и значење...**Ете тие златоусни раскажувачи ми беа првите учители од кои научив како треба да се каже и она што не е за кажување. Така ја открив прасликата на зборовите и дека токму зборовите се нашите први споменици и нашите клучни сведоци за првата осознаена вистина за нас.**“ Петре не го заборава големиот придонес и влог на народот во поединците творци, кои толку многу се обогатиле од зборот на народот, што дури се заборавиле вредностите на тој вложител. И затоа ќе истакне: „Но народот на кој се крепи нивната аура, речиси редовно го изоставаме. А го изоставаме зашто никогаш не сме се прашале колку сме позајмиле од него.“

Кога го потенцирам физичкиот исправен од на Петре повеќе мислам на неговиот духовен патоказ, секогаш прицврстен и континуирано придржуван за земјата во која се родил, свесен дека од неа нема друга поубава. Како ученик стоеше исправен и прицврстен за земјата и рано ги чувствуваше сите непроболи нејзини, некогаш несвесно, но секогаш свесно наклонет да се бара излезот, не само лично поврзан со него, туку со битието кое се осознава. Темата за смртта лебдеше некаде во нашите претстави, можеби како вечна тема и антитеза за животот. Следејќи ја мислата на Цветан Тодоров дека во хероизмот смртта има надредена вредност во споредба со животот, поетот Андреевски се потсетува на применливоста на споредбата во периодот од својата рана младост, луцидно забележувајќи еден настан: „Јас тој гест (за надреденоста на смртта над животот) прв пат го доживеав зимата 1943 година, кога неколкумина партизни отцепени од главнината, престојуваа во нашата куќа. Ги видов во нивната решеност дека, можеби утре или задутре, ќе мора да умрат. Затоа и нивните зборови, дури и кога го одрекуваа бога, ми се чинеа богоугодни и со немелива трајност. Јас тогаш учев бугарско училиште. Нè учеше Стеван Поповски, кој, кога ќе дознаеше дека ќе нè посети некој бугарски инспектор, редовно нè замолуваше барем пред него да се помачиме да вртиме малку на бугарски јазик. Ете, таа негова реченица е најкусата лекција што ја запаметив, зашто и кажуваше многу повеќе отколку што имаше зборови во неа.“ Токму за тие години е поврзан почетокот на литературното творештво на Петре М. Андреевски. Токму затоа сега можам полесно да го сфатам поетот и раскажувачот Петре

во гимназиските клупи, секогаш со вперен поглед кон настаните од нашата современост, буден и отворен до крај. И таков, со секогаш исправена кичма, ги согледуваше настаните на денот. Покрај творештвото, се собраа неговите дневни реакции на случувањата, и така собрани во публицистичката книга „Сегашно минато време“ денес најубаво ја следат стаменитата и никогаш не камелеонска мисла на писателот. И овде тој е јасен, дециден, уште во воведот објаснителен: „Зошто се решив на ваков наслов? Па затоа што сметам дека минатото време не е толку минато за да не може да ја допира и сегашноста. Од друга страна пак сè што се случува сега, веднаш станува минато. Секој изговорен збор, секој творечки потег што го спроведуваме сега, токму во овој момент, веќе е минато време, сегашно минато или историски презент, како што сакате... додавајќи луцидно и толку вистинито... Можеби само кај што нема живот, нема и никакво време.“ Во публицистичката статија „Некои срамно печалат“ е уште појасен во својот граден став за историјата на таковината, од првиот контакт со партизаните, до веќе својата искусна зрелост, кога запишува: “Македонија не е географска област, туку територија со строго определени граници и нејзиното име се поврзува со најголемиот војсководител на сите времиња Александар Македонски, наречен уште Велики. Македонија е библиска земја и првиот мост на христијанството во Европа. Апостол Павле уште во првиот век стапнува на нејзиното тло за да го шири христијанството...”

Токму кога Петре ги имаше веќе јасните параметри на Слоештица, (ја сфаќам судбински Македонија) го вткаи довршениот историски мозаик во романот „Пиреј“, поистоветувајќи ја неуништливата трева пиреј, која во допир со земјата и митски и практично оживува, потерува и „ништо не ја ништи таа трева“, со нашата самобитност. Таа цврста вера во иднината како дел од единството на категориите време, уште подецидно ја открива во „Пролет за приказ“: “...да ја доистуриме таа одамнешна вода од стомните, другари, таа нечиста вода со раски и удавени животинки, таа вода подврсана во модрикави правови кои не можеше да ги раздува нашата мала душа, таа вода со жабјаци, со отровни мрморци што претпаа во неа како живи влакна и нас нè правеа boleжливи, гнасни и подолни од сите. Победата е веќе наша, другари, и не сме ничија приопашка. Сега е часот да ја доистуриме таа одамнешна вода и да налееме нова што ќе ни ја врати убавината и мислата на везачките: за да купат нови конци, и мислата на сидарите: за да го менат каменот и начинот на сидањето, оти го имаме веќе она за кое нашите предци доброволно се убиваа, иако немаше меѓу нив никој да го запише тоа тоа за

да се знае, сепак тоа остана да се знае и да се прикажува.“ Сфаќајќи ги сите три категории на времето во единствена историја тој ја изградува нашата вистинска и единствена историја. Затоа, прашајте кој и да било македонски граѓанин кој е Петре М. Андреевски, или бројните читатели, секој од нив ќе ви рече: „Пиреј е Петре М. Андреевски!“

Иако Петре Андреевски живее во светот на Слоештица олицетворена во Македонија, неговата мисла понира во иреалниот свет на духот, а животот и смртта му се на дофат, што фасцинантно го откриваат филигранските раскази во збирката „Сите лица на смртта“. Колку долги беа нашите разговори за романот на нашиот гимназиски другар Слободан Мицковиќ „Александар и смртта“! Сега, исправена пред вечната тема на човекот за смртта, која ни го одзеде и Петрета, ги превртувам неговите испишани страници, излеани зборови со висока цена, а тие, даваат сигурност дека сум и сме во контакт со трајноста на Петре. Еве уште една негова незаборавна поетска и мудроносна песна-порака, како да знаел Петре дека таа, иако напишана во шеесеттите години на нашиот век, некогаш и некаде, од некого или секого, ќе длаби во нечија мисла, со што поетот и писателот останува со нас:

Гатанка

Кога дојдов јас, ти не беше дојден,
кога дојде ти, јас веќе не бев тука;
ти дозна за мене иако бев сјојден,
но дури некој се раѓа и смртта ќе трае,
па еднаш и ти, за мене, како поука
не ќе можеш ништо да знаеш.

D-r Vera Stojchevska - Antik

PETRE M. ANDREEVSKI - WRITER WITH A STRAIGHTEN UP SPINE AND A FIRM STEP

I remember once we, the students from the Bitola Gimnazium, were together with Petre at a literary reading in Ohrid. We all wanted to be in the middle of the blue waters of the Ohrid Lake, in a small canoe, old Ohrid canoe, (oh, how dear is this jealously kept photo, we all in the small canoe). All lost in a poetry mood, filled with real happiness being in the midst of the seagulls, we were secretly and sensitively experiencing our days staying in Ohrid trembling in slight fear for them not to end. At the time we all knew the poem written by the young poet Gane Todorovski, „Come to Ohrid“. Before I wanted to put on paper the poem „Seagull“, I got the feeling to recite my favourite aphorism by John Donne, from the already read novel by Hamingway „For Whom the bells toll“. Petre was listening to my exaltation patiently, and I liked it very much then as well as today: „No Man is an island by himself alone as a Whole; every Man is a part of the Continent, part of the Earth; if the sea takes away a lump of earth, Europe becomes smaller as if it had taken away a hill, your friends possession or your own possession; the death of every Man lessens me, because I am enveloped by the Mankind. Therefore, do not ask for whom the bells toll; they toll for you!“ Petre immersed in his thought said: „Too real and too human!“

Димитар Башевски

АВТОРОТ ЗА СПЕЦИФИКИТЕ НА СВОЕТО ТВОРЕШТВО

Кога слушнав како ќе гласи денешнава тема, ми се виде интересна. Кога седнав пак да размислувам што би можел да кажам денеска, видов дека е деликатна. Сакал или не, писателот е ставен во ситуација, набројувајќи ги спецификите на своето творештво, да изнесува и судови. Тие судови, освен ако не е мазохист и освен ако нема потреба да се касапи себе си овде на тркалезнава маса, би биле позитивни. На пример, специфика-

та на јазикот (сиромашен или раскошен), или стилот (бароктен, или смирен, пргав, синкопичен), психолошката зафатнина (длабоко или плитко), реченица (фина, чиста или пренатрупана и неуредна) и тн. и тн. За тематската страна на делата пак, иако и таа не е неважна и е една специфика на творештвото на авторот, сепак е полесно да се разговара, тука помалку е инволвирано вреднувањето. На таа точка се водеше ланскиот разговор овде кога зборувавме за родното место како универзален топос во литературата. Но кога се работи за спецификите, тука сепак најмногу доаѓаат во вид прашања кои се најблиску до формата, односно до самата уметност. Она што во основа ја прави уметноста е формата со својствата способни да предизвикаат восхит, трогнатост или потрес, баш збирот специфики за кои зборуваме - ракурсот од кој се гледа на предметот во делото, начинот како е поставена и како се води приказната, јазикот, стилот, психологијата, карактеризацијата, мотивацијата, фантазијата и тн.

Оној автор што би седнал да ги вреднува своите книги, би требало да знае дека тоа го прави истовремено со критичарите, односно со читателите, кои несомнено имаат многу поголемо, ако не и единствено, право и автономија. По објавувањето, делото живее свој живот, не може авторот да оди по

него и да го штити, тврдејќи дека не бил добро разбран, дека наишол на зли читатели и сл. Па и да му се даде малку простор за тоа, најчесто тој таа „одбрана“ ја прави на невешт начин, неминовно упростува, прераскажува, зафаќа, се разбира, многу помалку отколку што самиот кажал во книгата.

Оттука, значи, во оваа ситуација во која сме ние сега, авторот има три можности: 1. Да набројува специфики на своето творештво што не зборуваат ништо добро за него, 2. Да изнесува специфики кои го претставуваат во убава светрлина, за што ризикува да биде обвинет за невкус и 3. Да го избегне и првото и второто и да зборува за нешто слично, но не исто, т.е. да зборува за она што се нарекува творечка лабораторија, за тоа како тој работи во неа, како истражува, што му се чини важно, а што не и тн. Тоа, конечно, и не би било нешто далечно од денешнава тема и би го задоволило во една мерка нашето љубопитство.

Најпрвин да кажам за изборот да се живее во една таква лабораторија. Дали е тоа избор? Верувам дека не е, дека не е избор во смисла дека сме биле ставени пред неколку можности, па сме се определиле просто за една од нив. „Изборот“ да се биде писател, уметник воопшто, произлегува од природата што ја носиме, една склоност или талент, како што се вели, да се проникнува во светот зад она што е на прв поглед видливо, да се прима тој и да се гледа низ емотивната мисла и естетскиот облик. Значи, да се биде писател не е избор, туку еден вид внатрешна принуда, една посебна маќа. Па и самиот јас, да ја немав таа маќа, како други што је немаат, ќе ми беше листот чист, неиспресечен со алегории и параболи, и ќе можев во него да си завиткам еден залаг леб и грутче сол, и ќе си терав некој друг пат, пругоре или прудолу, како дрварот патот до дрвото, и дрвото до огништето, како што велам во една песна. Но не е така. Тоа би била, во случајов, судбина на некој сосема друг.

Иако не се држам многу за креда и цврсти формули, сепак едно мое кредо би било: „Чувај се од општи места, следи го човекот“. Впрочем, ова е основно кога станува збор за литературата и за уметноста воопшто, бидејќи во центарот на секој роман, секој расказ, секоја песна, е човекот, неговиот егзистенцијален, емотивен и мисловен свет. Уметноста ја карактеризира индивидуалноста на нејзините манифестации. Поединечното е основното. Де-таљот е елемент на карактеризацијата. Обопштувањата или поимските дефинирања, се работа на други дисциплини.

Кога седнувам во својата „творечка лабораторија“, она што многу често најпрвин го гледам, е слика во некоја перспектива. Таа слика потоа се приближува и се исполнува со поединости. Дури и кога најпрвин ќе „видам“

идеја, таа идеја се стреми веднаш да се отелотвори во слика, да се конкретизира и да се лоцира во времето. Тоа е, по малку, халуцинантна состојба. Потоа почнува да тече раскажувањето, се движат луѓето, говорат, плачат, се радуваат. Сето тоа во целосната тишина на приказната.

А таа приказна не тргнува секогаш лесно. Треба да се бара, да се провоцира, а кога ќе дојде, доаѓа божем само од свој кеиф. Вдахновеноста, инспирацијата, значи, понекогаш затајува. Таа вдахновеност некои автори ја поврзуваат дури и со најелементарни работи - собата во која се работи, начинот на кој стојат наоколу книгите, времето кога се седнува да се пишува, звукот со кој чука машината (компјутерот), погледот свртен кон прозорецот или кон ѕидот и тн. Некои

вакви елементи и мене понекогаш одлучувачки ми влијаат. По однос на маката со вдахновението, добро зборува и самиот почеток на романот „Бунар“, кога велам: „Листот бел и празен, без ни една црна буква на него... Зајден сум некаде, а тоа некаде не ми враќа ништо, нема одсив од светот“. А пак Лена, во мојот најнов роман „Братот“, по повод вдахновението и концентрацијата по однос на предметот за кој се пишува, вели: „Еве, дури и кога би седнала да пишувам за ова околу мене, за природата, би морала да се затворам во одајата, да не го слушам ниту зуењето на инсектите, па и темно перде да закачам на прозорецот...“

И, ете, споделувајќи ја таа таква судбина на внатрешна принуда за литературата, во еден период се напишале еден број книги и се сториле еден број други работи. А всушност, човек постојано се подготвува, „зрее“, за да може да наброи што повеќе специфики, одлики што би биле за фалба за делото, постојано се стреми да ја достигне онаа, некоја „важна точка“, а таа точка постојано му бега, му се оддалечува, како што му се оддалечуваше Истокот на Александар Македонски, и како што Трајан, римскиот војсководец, застанат крај голем залив во Персија, ја сфати на светот бескрајноста.

Dimitar Bashevski

THE WRITER ON THE SPECIFICS IN HIS WORKS

The theme that the writer elaborates in his work, although it is easy to talk about, and inspite of uninvolved valuing by itself, it is not an unimportant specific in his work. We had such elaboration in our previous homeland meeting when we talked about the homeland as an universal topic. This time, when we treat the specifics, we have to elaborate the form and the art in our works. The art in its essence is the form that is able to produce astonishment, thrilling and trembling, the totality of specifics that shape the overall impression in a direction the writer wants to lead his narration, language, style, the psychological effects of the characters, their motivation and fantasies etc. ... When I use to sit in my „working laboratory,, I often see an image of certain perspective. The image comes near and gradually is filled with particularities. Even if I first see an idea, it tends to become an abstract image, that later becomes objectified and easy to locate it in time. This is in a way a hallucinogenic condition. So the narration starts flowing, people are moving, speaking, crying or laughing joyfully. It is a narration in complete silence.

Јован Боцевски

АВТОРОТ ЗА СПЕЦИФИКИТЕ ВО СВОЕТО ТВОРЕШТВО

Едно од најkomplицираните теми на еден автор е кога ќе треба самиот да зборува за своите дела. Односно, за своето творештво. Затоа и мислам дека авторот ако треба да зборува за себе, да се ограничи исклучиво за она што го чувствува како автор и за она што како автор го пренесува на белата хартија која подоцна ќе прерасне во песна, расказ или роман.

Јас како автор на не многу големо творештво за разлика од другите автори кој не би сакал да ги споменувам во ова мое изјаснување за своето творештво, ќе напомам дека: како автор не сум се определил само за еден правец во своето пишување. Затоа ќе започнам со она што веќе сум го напишал, а кое е дел од тоа творештво кое е и објавено како поединачно во дневните весници и списанија што излегувале кај нас и во поранешните ЈУ републики.

Реков најтешко за еден автор е кога самиот треба да пишува за себе, за своите дела и за она што го пишува или го има во предвид да го пишува. Затоа сметам дека сето тоа што го пишував, го пишувам или ќе го пишувам, треба за тоа да зборуваат критичарите, а пред сè, самите читатели за она што е напишано и е објавено во весниците, списанијата или како целокупни дела.

Моето творештво за разлика од другите наши автори што живеат и творат во нашиот град, во нашето роднокрајно место е разнолико. Најпрво моите почетоци во литературата ги започнав со пишување на раскази под влијание на нашиот писател и поет Кочо Рацин, за подоцна да се ослободам од тоа влијание и да започнам да пишувам нешто свое кое ќе наликува на мене, и на она што сум. Моите почетоци беа во времето на моето школување во основното училиште Даме Груев, за подоцна кога ќе се запишам во Економското училиште, да го продолжам тоа творење ослободен од секакво влијание од други-

те наши или надворешни автори. Отпочнав интензивно да творам. Но, за разлика од другите автори, сето она што го пишував го чував љубоморно за себе, плашејќи се да не дознаат моите другари и другарки со кои се дружев во училиштето и во градот, да не ме исмејуваат за она што го пишував. Знаев, дека секој почеток е тежок, но не се предавав. Продолжував да пишувам и сето тоа љубоморно да го кријам како од себе, исто и од оние со кои разговарав за литературата, за писателите од нашата Република и од светот. Без да им кажам дека и јас ги правам првите мои чекори на литературно поле.

Кога дојдов во допир со повеќе весници и списанија што излегуваа кај нас во Републиката, и кога се сретнав со поголем број на наши истакнати поети и писатели, и кога видов каде се тие, а каде сум јас, интересно е тоа што неколку денови размислував за моето творештво, најпосле се одлучив. А што беше тоа што навистина се одлучив, дали тоа беше позитивно или негативно за мене и за моето творештво сè уште не сум сигурен дали тоа што го направив беше позитивен чекор, но го направив. Кога ги уништував сите песни и раскази што ги пишував плачев но морав. Затоа видов се она што дотогаш јас сум го пишувал како ученик во основно, а и во почетокот на средното образование кон она што се печатеше и се објавуваше од нашите автори, сватив дека тие мои почетнички творби никој не би се одлучил да ги печати во весниците или списанијата. Затоа решив сè она што сум го напишал, а реков дека во почетокот бев под силно влијание на Кочо Рацин, го уништив. Во разгорената соба кога ги фрлав тетратките со сè она што сум го пишувал гледав како огнот љубоморно ги голташе страниците и сè она што беше напишано во него. Се сеќавам кога ме забележа сестра ми, ми рече, „зошто бате, зошто целиот твој труд што си го напишал до сега го фрлаш во огнот?“ - Тогаш со насолзени очи ѝ реков: „Од мене не може да биде писател како што се оние кои објавуваат кај нас во Републиката“. А таа ми рече, „бате грешиш, ти не смееш да го уништуваш она што веќе си го создал со макотрпна работа. Остави ги, потоа наврати се на нив и од ново преработи ги, и ќе видиш дека она што си го создал ќе биде навистина вредно за во некое списание или за некој весник каде што се објавуваат песни, раскази или критики“. Но, бев упорен и сè она што го имав напишано го фрлив во огнот, пламените јазици гладно го голтаа сето она што јас го имав пишано и чувано во голема тајност од сите мои другари и другарки, па дури и од моите наставници кои ни предаваа по мајчин јазик и литература.

Но, мислам дека она што тогаш го направив вредеше за мене. По извесно време од кога сè она што го има в напишано беше ставено наклада, ако така

може да се рече, почнав да пишувам пред сè за моето поднебје. За се она што ме опкружуваше и ме опкружува. Но за разлика од многуте други автори почнав да пишувам песни за моето Јужно поднебје, а и за деца, како што се песничките и раскасињата во кои го насликував детето што беше и ме опкружуваше мене.

Но не би сакал да зборувам какви беа тие песнички и тие раскасиња за деца што тогаш ги пишував. Но знам дека во почетокот моите први песнички ги испратив во тогашното детско списание „Титов пионир“ под псевдоним Јован Врбјански. И за среќа една од тие песни беше објавена. Кога го забележав моето име и мојата песничка во списанието за деца, навистина бев пресреќен. Веќе размислував да праќам и во други списанија и весници, а пред сè во „Нова Македонија“ во рубриката за деца - „Колибри“. И почнаа да се печатат песничките за деца, но не како Јован Врбјански туку како Јован Боцевски. И навистина наоѓав место во сите весници и списанија што излегуваа во нашата Република. Потоа почнав да праќам и раскасиња за деца а подоцна и песни и раскази за возрасни.

Но не би сакал да зборувам за моите песнички или раскази за деца. Но сметам дека треба да кажам дека моите песнички беа кратки, а расказите толку кратки што им станав омилен кај помладата читателска публика. И навистина бележев успеси во детската литература и почнав да ги објавувам и првите книги за деца. Иако не се во голем број објавени, сепак би ги спомнал: „Црвените чевлички“, „Чудниот крадец“, „Есента на моето детство“, „Јанко Врбјанко“ - еден вид сказна за деца, „Дивите рогушки“ и „Кој ја скрши вазната“. Но како што реков не останав верен само на детската литература, туку пишувам и песни и раскази за возрасни и сите тие беа повеќето со тематика од моето Јужно поднебје. Многу од нив се објавени, а дел од нив беа наградени и откупени од повеќе весници и списанија.

Но специфично за моето творештво е како што што реков песничките и расказите за децата што ме опкружувале и ме опкружуваат. Додека песните и расказите за возрасни повеќето од нив се еден вид автобиографски, го опишуваат моето откорнување од родната грутка како дете кое сè уште не го знаеше животот туку го познаваше само она негативното што му се наложуваше од страна на оние што со помош на оружјето го окупираше и го анексирале нашиот Егејски крај, а нас со помош на оружјето не протераа од нашите огништа корнејки не од нашите вечни корени и огништа . . .

А пред две години, ако може така да се рече, за прв пат пред читателската публика им се претставив со мојот роман за возрасни „Мојата втора љубов“ кој е автобиографски и кој од страна на сите оние што ме познаваат

или ме запознале на некој начин ми се обраќаа со пофалби, а што е најважно за мене, дознав дека и по школите и во нашата Универзитетска библиотека Св. Климент Охридски овој роман е навистина добро прифатен од читателската публика. Сметам дека авторот не смее сам да се фали за себе, дека тоа

треба да го прават критичарите и самите читатели, но ете тоа се бараше од мене како автор да го кажам она што јас самиот треба да го кажам. Па затоа не верувам дека сите оние што ќе го слушнат ова или ќе го прочитаат, ќе бидат принудени да го прифатат она што го велам и што го напишав на овие неколку страници. Сепак би рекол дека спецификите во моето творештво се пред сè, децата, луѓето кои ме опкружуваат и оние настани што оста-

нале во сеќавање од мојата рана младост кога бевме принудени под закана на оружјето да ги напуштиме нашите родни огништа и да дојдеме во овој убав, прекрасен и опеан град не само во песните туку и во романите и расказите од нашите поранешни и денешни писатели кои навистина му се оддолжуваат за убавината на Широк Сокак, за убавините на реката Драгор и прекрасниот Пелистер со своите насекаде прочуени борови и моликата која опијанува.

Дозволете уште еднаш да им се заблагодарам на сите оние што ме познаваат и што ме запознале преку моето творештво дека секогаш ќе бидам верен не само ним туку и на оние што доаѓаат по нас со она што го пишував и го пишувам за нив.

Спецификата во моето творештво е да бидам близок со сите оние што ја сакаат литературата без оглед дали таа е пишувана за деца или за возрасни, зашто сè она што е напишано, а е прифатено од нив, е успех, за еден автор. Затоа им благодарам на сите оние кои успеале да прочитаат дел од моето творештво и да ме запознаат не само како автор туку и како човек кој ќе им биде благодарен што навистина ме прифатиле како граѓанин на овој град и како литературен творец за помладата и постарата генерација од нашиот град и републиката . . .

Jovan Bocevski

THE WRITER ON THE SPECIFICS IN HIS WORKS

When for the first time I came across Macedonian poets and writers in the daily newspapers and periodical magazines, I compared myself with them, I started meditating on my literary work, and finally made a decision. I burnt all my work. When I was doing it, I was crying. Even today, I am not sure whether it was a positive or negative decision. I burned all my work, because comparing my works with the published works of the other authors, I came to a conclusion that my pioneering work from the Primary and Secondary School was not ripe enough to be published. At the beginning I was under the strong influence of Kocho Racin. I watched the fire flames in the stove burning my exercise books with my writings, the fire was jealously swallowing the pages with everything written in it. I see the specifics of my literary work in being close to all who love the literature no matter whether for children or grown ups, because the acceptance of one's work from the readers is a success for the author.

Од претставувањето на писателите на Првата Роднокрајна средба
на 17 март 2005.

Петре Димовски

РИТАМОТ НА МОЈОТ ЖИВОТ ШТО СЕ ВНЕСУВА ВО ДЕЛОТО

Специфично за моето творештво е што со него не сум врзан за еден крај, за една област, ни за едно тематско подрачје. Сепак тоа е поради моето живеење во повеќе места и работење во повеќе дејности.

Уште од второ одделение, кога ја напишав првата песничка, во мене се всели сонот да станам писател. И токму таа идеја останува определба од каде тргнуваат сите мои патишта на животот. Човекот во мене го прилагодував на писателот од иднината.

Така, низ животот минував специфична „обука“, подредена на потребите на писателот. По тие патишта сум минал тежини до граница на издржливост: глад, студ, болка, гнев, револт и задоволство кога ќе се совладале тешкотиите. Спецификите во моето творештво, по мое мислење и искуство се создаваат од животот низ кој минувам и начинот на кој го прифаќам. Писателот пишува биографски и тогаш кога не внесува фактографска поткрепа во делата од својата биографија. И кога раскажува за доблесното и деструктивното, пак до најголем израз доаѓа автобиографското на сфаќањата во определбата за и против, колку едното е благородно а другото разорно.

Водејќи ме писателовата желба да го откривам животот, често одев низ неоткриени предели. Како ученик, за летните одмори работев низ гевгелиското поле, на 18 годишна возраст печалбарев низ Австралија, каде работев во тунели, на патишта, по градилишта, во фабрики; низ градови и на планини. Низ сите тие авантури многу пати се најдов до црвената линија меѓу животот и смртта, кога ги разделува само миг кој не допушта едното да се слее во другото, животот во смртта, а таа се отвора пред очите со сиот свој ужас.

Тие мигови барале интензивно размислување, активирање на сите одбранбени механизми.

Тој интензитет на живеењето го дава и специфичниот белег во творештвото како мој личен, индивидуален печат. Во моето творештво се препознава мојот живот, односно мојот животен пат ги дало специфичните црти на моето творештво.

Бев печалбар, и дел од моите дела ја носат таа специфика во која се препознава тој животен нерв на печалбарот, вграден низ нарацијата и ликовите. Расказите во *Преломи* ја носат таа специфика. Здивот на печалбарско чувствување, сознанија, видувања. Доживувањата на свеста, прифаќањето или отфрлањето на чинот. Книгата *Преломи* не носи автобиографски расказ, но носи автобиографски елементи на мојот филозофски поглед на светот, ја носи мојата автобиографска специфика која дише со полн здив низ дејствијата. Било кој писател да го напишеше *Демоној на ѝаријше*, расказот немаше да диши со мојот здив. Специфичното што јас сум му го дал. Дека парите имаат демонска моќ, дека ја запоседнуваат свеста, дека господарат со Миле Ниневски и тој е немоќен да се одвои од нив, да им ги однесе на своите деца за нивна благосостојба, цел која го довела на печалба, но мутирала под тежината на големите искушенија во рефлексивна на опојната сила на парите. Тоа не е мое сфаќање и мое прифаќање. Тоа е мое сознание, моја убеденост, моја спознајна логика на нелогичното. Живеев во два система, воспитуван од еден, експлоатиран од друг.

Што е специфично за мојот прв роман за Пламенка? Нејзината борба, нејзината решителност, нејзината голгота, прометејското во неа, суровоста на животните услови, сизифовиот нерв постојано да се обидува. Згуснатоста на дејствието, вербата, љубовта и надежта, вистината дека злото се победува само со решителна борба, непоколебливата истрајност, доблесните сфаќања и прифаќања. Големата космичка љубов. Бескрајниот оптимизам.

Што е специфично во монодрамите за Шатев и за Шишков? Мое?

Обесправеноста. Револтот на изневера од тие во кои веруваш, непомирливоста со судбината дека умира вербата. Горчината што останува излепена како горевина. По завршувањето на факултетот четири години не добивав работа затоа што сум пишувал за големите иселувања од мојата земја. Така, можев да го репродуцирам незадоволството кај ликовите од нанесените неправди.

На пример расказот *Вода* ја носи спецификата на мојата борба со водите. Детството го минав крај Црна Река, крај оној нејзин најбучен дел, каде

бега од полето кон клисурата, а во време кога се извршуваа прокопи за исцедување на блатото. Еве само еден настан кој ќе го пренесам во кратки црти: Водата ги имаше однесено сите мостови, три момчиња и две девојчиња се враќавме од градот, а нашето село беше од другата страна, паѓа мрак, јануарска вечер, снег над колена, бреговите на реката се премрзнати, по водата пловат санти мраз, на брегот има мала лаѓа со едно весло, заврзана со челично јаже. Од спротивниот брег обично надгледува човек ако некој ја преминува реката, да му притекне во помош, но веќе темнината прекрила, студот стегнал и никого не би очекувале да дојде во невреме. Ако останеме на таа страна од реката ќе смрзнеме во моќта со минус триесет степени. Затоа запловуваме. Имаме само едно весло. Реката е посилна од нас и не носи по средината. Веќе сме под селото. Еднаш успеавме да му се доближиме на брегот. Треба некој да скокне на брегот и да ја повлече лаѓата. Го земам челичното јаже, скокам, брегот е мраз и се лизнувам во водата. Само главата ми е над студената вода, едната рака ми е во заграб во пукнатината во мразот, со другата го држам челичното јаже, водата ја влечи лаѓата, јажего ме влечи мене, студот го стега телото. Сега имам интензивна мисла. Сега веќе се работи за живот и смрт. Треба да ја додржам и лаѓата зашто во неа се моите пријатели и врсници, го слушам нивниот страв, треба да се извлечам од водата која ме повлекува да ме проголта. Јажего е и студено и има челични боцки што ми се забиваат во дланката, но таа болка тој миг не ја чувствувам. Водата е посилна и успева да ми го извлече јажего од смрзнатата рака. Сега се борам да се извлечам од студената вода, гребам по мразот, а веќе ме стегнува панцир од мраз, облеката смрзнува. Се исправам, трчам и викам за помош на другите. Расказот *Вода* обработува сосема друга тема. Дејствието се случува во лето, Бисо ја води битката со водената стихија да ја спаси нивата, не носи ништо автобиографско од фактографските слики, но во него автобиографско е борбата со водата, со опасноста, интензивните чувства да се освои победата. Тоа е таа специфичност, мојата особеност, тој мој белег што го носи расказот.

Сум бил многу нешта низ животот: калемар што ги облагородува овошките, работник на станица, булдожерист, багерист, минер во тунел, работник на фабричка лента, сечач на стакло, автомеханичар, извршував ТВ и радио поправки, таксист, монтер на електрична инсталација, извршител на компјутерска обработка на податоци, лектор, новинар, уредник на весник, библиотекар, професор, професионално сум водел станбени комисији за делба на станови, поротник, претседател на основни организации и дисциплински комисији, подофицер, итн итн. Никогаш не сум бил хирург. Но напишав

еден расказ за операција на срце, вистински настан каде постои прототип, кој кога го прочитал расказот се препознал, се распрашувал и ме пронајде, силно возбуден од средбата со авторот кој ја препишал неговата сторија, ги пренел неговата мисла, неговите чувства, неговиот страв... Како што за мене беше несфатлив, со најскромни хируршки средства, без соодветна опрема, да изведе успешна операција на срце, за него беше несфатливо како сум ги пренел неговите мисли, неговите чувства, неговиот страв и неговата исполнетост, неговата битка да спаси човек. *Дали си хирург, ме праша. Не, му одговорив. Како автентично ги пренесе моите чувства, моите мисли, мојата борба? Тие тирејешти, тоа исчекување, мојата што го облева телото, срцето што тирежно бие?*

Тоа беа туѓи чувства, чувства на еден хирург, пренесени на ликот. Специфично е што сето тоа постоело и во моја битка, кога извлекував вртник од водите на Црна. Тие допирни точки, таа борба да се спаси туѓ живот ја изразиле специфичноста на моето раскажување

Бев и берач на билки по планините во оние 4 години каде човек е сам со дивината, тоа е едно посебно чувство кога чувствуваш дека од некаде те демне опасноста, ја разгорува фантазијата во која си нападат, конструираш борба, се браниш, се одбрануваш и измислуваш сè нови и нови битки. Само Хемингвеј можел да го напише *Старецот и морето* затоа што ги познавал тие чувства на таа борба. Тоа станало негова специфика. И секој автор си ја открива и ја има својата специфика.

„Секое творечко дело е нужно автобиографско... Секој сериозен творечки труд мора да биде во основа автобиографски и дека човек мора да ги познава материјалите и искувајќи од својот соствен живот ако сака да створи нешто од битна вредност“

Пред да ја сретнам оваа мисла на Томас Вулф, размислувајќи за творештвото, доаѓав до сознание дека неминовно секое дело мора да носи автобиографски белези, ако тоа не е во фактографијата, тогаш во начинот на сфаќањето, чувствувањето, природот, селективноста, што всушност е авторов стил на изразување и преку кој се искажува неговата специфичност, посебноста, индивидуалитетот, погледот на светот. Наполно ми се потврди тоа сознание и таа изречена мисла и ми се отвори специфичноста што ја содржат моите дела по која се препознатливи, што всушност е нивниот заштитен знак. Откривам дека јас сум споен со моето дело, страснат сум во него и кога сето она мое би се одвоило од делото ќе остане само урнатина. Значи јас сум станал спојка во моето дело, се провлекувам низ него, и без да сум бил свесен за тоа, без

да сум се трудел да биде така, без да сум размислувал на тоа. Моето дело било едно соединение од повеќе елементи, од кои еден елемент сум јас и тој елемент му ја дава специфичноста по која тоа се разликува од другите и останува само мое по особини, чувства, интензитет, концентрирана мисла која брзо тече.

Се троши голема енергија, како мисловна, така и физичка, често се стигнува до границата на издржливоста, чувствата се силни, многумина читатели ми кажувале дека ги расплакувала средбата со ликовите, подземени од тој интензитет на болка, на упорност, на среќа, на радост, на верба, на љубов, на издржливост. Другите елементи се универзални, сите нив ние ги користиме и ги внесуваме во својата градба, во соединението што го создаваме. На сите на располагање ни се истата

лексика, истите бои, истите тонови, но сликата, музиката во моето дело носи само мој белег, има своја специфичност, секако и своја специфична тежина по која се мери и вреднува.

Така, во расказот *Доверба* лекот го пие Александар Македонски во наметнатиот страв од вестите на генералот Парменион дека лекарот од Акарнанија ќе му даде отров место лек и сознанието за вредноста на довербата, што го потчинува да го пие, и тие факти настаните ги одредуваат, но не и авторот. Оној интензивен тек, згуснатоста на дејствието, треперењето во воздухот на исчекувањето, насобраниот електрицитет до експлозија, чувството на страв, одговорност, неизвесност, доверба, кои секавично се менуваат меѓу ликовите, тоа е мојот дел, мојот удел, мојот елемент, специфичноста што ја носи расказот и по која се препознава. Специфичното е мојот пулс што го вградувам во делото, мојот уметнички параф кој е неповторлив од друг, својствен за мене.

Пишувам многу брзо и тој интензитет се чувствува во моите дела, тоа е како буица што се стрмоглавува низ долината. И тогаш се потврдувам во напишаното. На пример во 1973 година во еден ден со еден здив напишав 4 куси раскази и сите беа наградени на конкурсот на Студентски збор. Три

раскази напишани во ист ден беа наградени на конкурсот на Нова Македонија 1996 година. Најновиот мој роман од четиристотини страници го пишував четириесет дена. Тоа е еден голем интензитет со кој работам и му го предам на делото, јас согорувам со сета своја енергија, потоа останувам согорен ≠ многу слично како при сексуалниот чин, со една голема концентрација и внесеност ги истрошувам сите атоми енергија, и кога се читаат моите дела тоа се чувствува, тоа ми го кажале многумина читатели, тоа станало препознатливо, специфика на моите дела. Потоа правам поголема пауза, работам на други полиња, овие денови на пример ги спојувам дивината и питомината, на површина од 3 илјади квадрати садам автохтони растенија, и околу петстотини диви растенија ги пресоздадов во питоми, ја збогатувам флората, населувам фауна. Тоа ќе биде специфика во моето дело кое ќе ги носи богатствата на новите сознанија.

Јас немам напишано ниедно автобиографско дело, во онаа права и оголена смисла на зборот. Но начинот, природот, чувствувањето, стравот и трепетот, концентрацијата, брзата мисла во средбите на ликовите со змиите во два романа и во неколкуте раскази на таа тема ја носат специфичноста на моите реални средби со змии и реалната опасност во која сум се наоѓал.

Ваушност, што е специфично при создавање на моето дело? За да го создадам, јас влегувам во ликот и во неговиот живот ги внесувам моите впечатоци, знаења, сознанија, сфаќања, страсти.

Кај ликовите не преовладува очајот. Размислувајќи на оваа тема, дојдов до тие сознанија. Ликовите во сите свои борби се исполнети со голем оптимизам. Го следам прометејското во човекот. Секако, кога пишувам, за сите тие елементи не сум свесен. Ме понесува инспирацијата, возбудата, моментот, животот на ликот кој ми извира како наполно реален, дали тоа е земено од животот или од имагинарната сфера живее со иста вдахновеност, со општочовечки значења и искуства и ликовите продолжуваат да живеат со полнокрвна животна уверливост. Моментот во делото се наметнува со една аналитичка анализа.

Мојот тематски круг го зафаќа античкото време, византиското, турското, двете светски војни, колективизацијата, печалбарството, војните по распадот на Југославија, транзицијата со сите свои деструкции, моралните падови, суровата борба со суровите услови, психолошките преломи, трагање по излезот, светлината.

Специфичното во моето дело!

При оној сон над белото поле јас сум акробат, чекорам по жица која трепери, вибрира, дава големи осцилации, но мојот оптимизам се пренесува на дејствието и ликовите со сета своја животна енергија преземаат да го отвораат патот низ непознатиот опасен простор, и сега тие кои јас ги создавав и ги одржував во живот ме водат до безбедното место, низ сите настани и доживувања, низ сиот свој живот. Потоа, кога сум на крајот, кога веќе на полно се познаваме, сме соживеале и сме воделе иста битка на животот и ми ги довериле своите тајни, своите желби и намери, верувања и копнежи, страдања и болки, сфаќам дека тие се напоиле од мојата енергија, ги истрошиле моите мисли, ги презеле моите верувања, моите погледи на животот, дека сум станал на полно одговорен за нивното дејствување и јас ќе страдаам за сè што ќе се случува во нивниот живот. Тие станале на полно способни за самостоен живот и јас постанувам нивна сенка. А останува дилемата дали сум јас во нив или тие се во мене. Која нитка не спојува, а која не разделува. Тие се мои, но никогаш целосно и на полно. Јас, кој автократски сум владеел со нив и над нив, сега на полно ја губам таа власт и досудено ми е да ги посматрам отстрана. Ставени сме двете страни во специфична положба. Тие се специфично мои, но јас ја изгубив власта над нив и сега тие ја имаат власта над мене, сега јас останувам нивни потчинет и така ќе биде за секогаш. Сега јас сум специфично нивни. Тие можат да го менуваат мојот статус, јас нивниот не можам.

Уште по што е специфично моето дело?

Специфично е по онаа банална вистина, дека само јас за моите дела можам да речам дека се мои. Повеќе никој друг. Ни тој што ги сака, ни тој што ги нејќи. Иако повеќе не се под моја власт, се одвоиле на полно и сме ја замениле нашата улога, јас и натаму останувам одговорен за нивните постапки. Целосно одговорен. И исто така никогаш не ќе можам да ја отфрлам таа одговорност и да се откажам од неа, да се оградим, да избегам, да се ослободам. Иако додека сум ги создавал ја имав власта над нив, сега ја немам власта ни да се одбранам од нив.

Мојот специфичен живот станал специфичен живот на ликовите.

Во еден период потребите на мојот живот бараа дом. Бидејќи не бев во можност да купам, решив да изградим. На тоа пак ме натера писателската определба, што тврдоглаво ме убедила дека треба во сè да се вмешам. Куќата, на четири ката, ја изградив сам. Без мајстори, без архитекти, без градежници. Без калфи. Копав визби, темели, турав стопи, сидав, шеловав, бетонирав, покривав, малтерисував, бојадисував, поставував електрична инстала-

ција, одвод, довод, паркет, дограма (создадов мала работилница во која изработив прозорци), швајцував балконски огради, уредував двор. Тоа се внесе и во моето творештво. Несвесно, ненајавено, се прелеа од мене во него.

Таа стрпливост, упорност, верба, оптимизам. Дали можев да ја затворам славината и тоа да не се преточи кај ликовите? Не. Тоа е тој личен, специфичен дел што ми го одзедоа делата и по кои се препознаваат.

Интензитет, трепет, брза мисла, реакција, концентрација, стишаност, изострување на чулата, спас. Тоа го има во мојот живот. Тоа станало специфично за моите дела.

Еве уште една епизода од мојот живот:

„Рамнина во Австралија. Машина за сепарација на шут. Од мојата страна багерот ја полни рилката и сум во невидливата страна на возачот. Од другата страна на машината булдожерот кипер истура бетонски блокови над машината. Во оние мали паузи од нивното растоварување јас се искачувам на купиштето сепарирани бетонски блокови и ги отфрлам металите и дрвото. Го следам ритамот на трите машини со голема концентрација. Јас сум меѓу нив и сме воспоставиле една хармонија која ме заштитува само мене. Чулата ми се изострени. Ништо друго не постои од светот. Во мислата ми е пресметано: багерот ја полни рилката, булдожерот тргнал да ја полни. Миг ми избегала мислата (а можеби и не), багерот се уште ја полни рилката. Истото време му треба и на булдожерот. Јас сум на купиштето бетон и на страна фрлам метали. Затрепери воздухот. Тревожен звук. Како секавица што навести страшна експлозија. Но експлозијата ќе се случи многу брзо, зашто извориштето на секавицата е само на неколку метри над мене. Не знам од каде и како го дофатив тој шум. Искокав од купиштето гаспрекуглава. Машината скрца под тежината на бетонските блокови, кои следниот миг се истркалаа на купиштето, каде пред тој миг јас извршував работа. Можеби во прашање беа само стотинки од секундата. А мислата која открива што можело да се случи го смрзнува телото. Во мојата пресметка, во мојата мисла, по аналогија дека штом багерот ја полни рилката, булдожерот се уште се движи во оддалечување. Каде настана грешката? Не открив.

Спецификите во моето творештво. Тој белег на доживувањата се вселува во него со свој ритам, со свој пулс, со свое време. И со своја тежина.

Специфично по интензитетот на раскажувањето, по богата лексика и по јасен стил.

При изнесувањето на особините на моето творештво во многу се користев од критичарските искажувања за него.

Petre Dimovski

THE RYTHM OF MY LIFE THAT ENTERS MY WORK

The most specific thing in my literary work is that I am not bound to one place, one area, nor to one theme. However, this is because of changing my place of living and the work I do in various fields. Since, second form in the Primary school a dream to become a writer moved inside me. This very idea became the point from where all my ways in life started. My inner man I was adapting to the writer of the future. Life's circumstances led me through a specific „training,, that later met the needs of the writer. On my path I have passed hard times and suffering bringing me to the edge of endurance: hunger, cold, pain, anger, revolt - and pleasure when they were overcome. The specifics in my literary work came out of the way of life and the way I accept it. The writer writes biographically even though he is not giving facts support. Even in the virtuous or destructive narration, the personal understanding of the writer plays the vital role in his final decision, for or against either one of them, the generous or the destructive. My specifics in life became specifics of the heroes in my novels. My house has four floors. I built it by myself. I was digging up the cellar and putting the foundations, I was doing the building of the house, doing the roofing, plastering, painting, putting the electric installation, drain, water supply, parquet, carpentry (I made a small workshop where I made the windows) welding the balcony fences and I took care of the courtyard. Willy-nilly, it entered my literary work, too. On one side, patience, persistence, faith and optimism, on the other side, intensity, trembling, quick thought, reaction, concentration, steadiness, sharpening of the senses, salvation. All has been accumulated in my life. All became specifics in my literary work. When writing about the specifics in my literary work I had in mind the words of the critics on my work.

Д-р Цане Здравковски

НЕКОИ СПЕЦИФИКИ НА МОЕТО ПРОЗНО ТВОРЕШТВО

Најпрво сакам да го искажам моето мислење дека мошне некоректно и нескромно е писателот самиот да говори за себеси, па и за специфичностите на своето литературно творештво. Најдобро е кога тоа го чинат оние, кои се чувствуваат компетентни и повикани за тоа, односно литературните критичари. Но, организаторот на оваа трибина, во формулацијата на нејзината тема „инсистира“ токму на тоа, односно учесниците во неа, всушност

самите автори, во овој случај роднокрајните писатели од Битолското подрачје, самите да ги откријат според сопствените уверувања, специфичностите на своето литературно творештво пред овај почитуван аудиториум, а подоцна и пред широката читателска, особено научната публика која ќе го прочита Вториот зборник, посветен на искажувањата на оваа средба на битолските роднокрајни писатели. Но, чинам доволно без заобиколувања. Да минеме на конкретната тема ...

Моето севкупно прозно творештво, односно романите и расказите можат да се поделат на следните три тематски подрачја: минатото на Битола и Битолско, односно поширокиот географски регион, потоа раслојувањето на современото македонско и поконкретно пелагониско село и преселбите на луѓето од селото кон градовите, но и во прекуокеанските земји, со посебно акцентирање на нивната немоќ да се вклопат во новите животни средини. Во трите темио третирам некои проблеми од нашата современост, во ововременските животни простори, во кои тие живуркаат.

Овде сакам да истакнам дека, иако моето прозно творештво може да биде поделено според трите тематски подрачја, сепак романите и расказите во него не може мошне прецизно да се подведат, со строга тематска припад-

ност, зашто таа и не му била целта на авторот. Всушност, расказите и романескните содржини самите по себе се наметнувале и спонтано се вклучувале во конкретни романески или раскази, па и драмски остварувања.

Па сепак, поставената тема тоа недвосмислено ни го наметнува, и ние еве, пристапуваме кон ова спонтано себеоткривање. Мојот прв роман „Дамка“, објавен во далечната 1968 година, му припаѓа на второто глобално тематско подрачје, кое го третира раслојувањето на нашите селски семејства под напливот на незадржливоста на миграцијата на селаните кон градот, а подоцна и на емиграцијата од татковината кон прекуокеанските земји. Оваа тема поопстојно се обработува во мојот втор роман, „Синцир“, објавен, исто така, во далечната 1972 година. И во него воочливо е мигрирањето на селаните, како незадржлив процес, обусловен од желбата на нашите луѓе да си обезбедат попристојна егзистенција.

Меѓутоа, нивните надежи целосно се изневерени во новата градска средина, што е мошне сликовито илустрирано во мојот трет роман „Дојденците од Хера“, објавен во 1980 година. Не можејќи да преживеат во таа туѓа и неприфатлива, градска средина, тие излез од безизлезот бараат, а некои и наоѓаат во Рударско-енергетскиот комбинат во непосредна близина на Градот. Така, Комбинатот за многумина сега значи обезбедена егзистенција. Но, за многумина тој значи самоубиствен чекор. Ова доволно илустративно е третирано во романот „Црно злато“, објавен во 1995 година. Во него младите селани, штотуку излезени од нивјето и угарите, неуки се качуваат на примамливите багери, од каде некои главечки се струполуваат кон плодната црница.

На овој начин само привидно се затвори Вториот тематски круг, зашто со романот „Црно злато“ се навлегува во тематските свијоци и вртлози на Третиот содржински (тематски) круг, свртн кон нашата неодминлива сегашност.

Инаку, Првиот тематски круг, во кој го третирам главно, минатото на Битола и поширокиот пелагониски регион, во кој бил сместен Третиот револуционерен округ, почнува со мошне обемниот историски роман „Конзулски град“, објавен во 1987 година. Во него на читателот му се отвораат вратите кон мноштво настани и личности од предилинденскиот период, односно од времето кога војводите и комитите вршеле сериозни подготовки за идното Илинденско востание. Притоа, мошне илустративно се откриени сложени те меѓусебни односи на мноштвото конзули во конзулскиот град. Како својвидно продолжение на романот „Конзулски град“, се појави романот „Тројниот меч“, објавен во 1997 година, а за да посведочи, доста документаристич-

ки, дури и со камерата на Милтон Мнаки, кој се јавува како нарратор на овој роман, за еден мошне значаен период. Со тоа мошне конкретно проговорувам за Илинденското востание, но и за занесите и траумите на учесниците во него.

Кон првиот тематски круг се свртени и романите: „Ататурк пророк“, објавен во 1993 година, посветен на творецот на современа Турција, потоа трите романи: „Огнено вишнеење“, објавен во 1984 година, „Аманет“, објавен во 1996 година и „Црн Мост“, објавен 1999 година, посветен на личности и настани од времето на Народно-ослободителната борба и Револуцијата на југословенските народи и народности.

Кон овој тематски круг, но сосема условно, би можеле да се најдат и романите: „Велеградот“, објавен во 2000 година, „Охридскиот лебед“, објавен во 1999 година и „Широк Сокак“, објавен во 2006 година.

Романот „Огнено вишнеење“ е посветен на животот и револуционерната дејност на народниот херој Стив Наумов; романот „Црн Мост“ во подробности се задржува врз подготовките на бегство од затворот „Црн Мост“ на повеќемина политички затвореници, учесници во Револуцијата, додека романот „Аманет“ му е посветен на моралното пречистување на нашите борици во Народно-ослободителната борба. Кон овие три романи би можело да им се приклучи и романот „Стела“, објавен во 1991 година. Во овој роман се говори за судбината на Македонка од Егејскиот дел на Македонија, жртва на Граѓанската војна во Грција.

Третиот тематски курс, свртен кон нашето овавременско живеење и живуркање, го чинат романите: „Лудиот пасторал“, објавен во 1992 година, „Жешки жени“, објавен во 1998 година, „Професорот Диман“, објавен во 1999 година, „Нарцисие“, објавен истата година и романот „Сребрена свадба“, објавен во истата година, а во склопот на Прозниот сектет.

Овде да споменам уште дека двесте збирки раскази: „Откорнување“, објавена во 1970 година и „Матни води“, објавена во 1999 година се своевид-

ни надополнувања на двете тематски подрачја: Минарито и Сеашноста, односно се вклопуваат во откривањето на Битола и Битола, порано и сега.

Моето прозно творештво пре читателот не поставува никакви загатки, нити се обидува да поставува нерешливи проблеми. Едноставно, тоа е напишано така како што сум ја доживеал и почувствувал инспиративноста на обработените содржини. Затоа мошне битна одлика на моето раскажување е спонтаноста на изразот, бујатоста на лексиката, широката комуникативност со читателот, желбата да допре до неговите сфаќања, доживувања, чувствувања. Токму поради тоа основно мислење на книжевната критика за моето прозно творештво е тоа дека превосходно реалистично, со несомнени заложби на авторот да го модернизира сопствениот наративен израз, а и да го збогати тој израз во лексичка смисла, со мошне доловливи содржини во сужејниот романескен сплет.

Би било нескромно, дури непристојно да цитирам мислења на критиката околу мојот романескен израз, но едно нешто е апсолутно несомнено: богатството на лексичкиот фонд, заснован врз фолклорната традиција. Тоа е, всушност, битна одлика на мојот прозен исказ, така што зад неговото богатство се засолнуваат и некои прозни неотпорности во презентирањето на романескната фибула или во градењето на ликовите.

Разбирливо е дека авторот би можел со часови да говори за одликите на сопственото творештво. Доволно му е само да му се даде еден ваков повод и да гргне неговата пренапната буица. Но, мудроста на воздржаноста мора да биде одлика особено на расприкажаниот прозен автор. Тој во секое свое дело би можел да открива специфики на прозниот израз и на тој начин да ја проширува значенската лепеза на секој прозен зафат, засебно. Но, јас самиот си се ослободив од таквиот занес и воопшто не си поставив пред себе таква обврска. Впрочем, моите читатели тоа мошне лесно ќе можат да го согледаат.

Сепак, овде, пред вас, ќе откријам една своја креативна тајна. Кога јас, како автор, сум наратор на расказното, односно на романескното дејство, на сижето, тогаш сум подиференциран во нарацијата и таа содржи своевидна дистанца и од ликовите и воопшто од текот на романескното дејство. Меѓутоа, кога нарацијата ѝ ја препуштам на некоја од личностите, тогаш таа е поонтана, побујна и поуверлива, та не случајно во повеќе мои романи нарацијата им ја допуштам на главните ликови во романот или расказот. Ми се чини дека ним повеќе им верува читателот, отколку мене.

Впрочем, за специфичните одлики на кажувањето во кое и да е прозно дело, тоа самото може најискрено и најнепогрешо да проговори. Доволно е само да се отворат неговите старници.

D-r Cane Zdravkovski

SOME SPECIFICS IN MY PROSE WORK

My complete prose literary work such as the novels and stories, can be divided in three thematic groups: Bitola and the Region of Bitola in the past, i.e. the broader geographical region, disintegration of the Macedonian or better the Pelagon village layers and the migration of the people from the villages into the towns, and their immigration to the overseas countries, especially their incapability to adapt in the new surroundings. My first novel „Stain“, published in the far 1986, stands in the second group of the disintegration of the Macedonian village families because of the strong current of migration of the villagers into the towns, and the immigration to the overseas countries. My prose work is never a riddle for the readers, nor tries to present certain unresolved problems. It is simply written in the same way I have experienced or felt the inspiration of the contents. Therefore, an important specific in my narration is the spontaneity of my expression, lexical richness based on the folk tradition, wide communication with the readers, the desire to touch his recollections, experiences and feelings. In fact, the work itself is the best witness and proof of the specifics that sprout up. It is enough for the reader just to open up the pages of the book.

Владимир Костов

ТРАКТАТ ЗА ТРАКТАТИТЕ ВО „УЧИТЕЛОТ„

На почетокот ќе го кажам она што и во други прилики сум го кажувал, бездруго зашто е во чуж со поетиката на моите обиди во литературата. Имено, цитирам: „Има вистина во тоа што уште старите Грци го тврделе дека поетот не ја сфаќа смислата на своите зборови, дека тој е инструмент во рацете на музите“. До такво сознание дошол и Конески кој во своите „Записи“ го финализира своето искуство во неговото богато поетско творештво

со рефлексивата: „Поривот не знае за смисла“. Во тој поглед и Петар Бошковски во „Постела од трње“ ги срочува следните стихови: „Дење издигаме кула што е над сите кули, ... а ноќе нешто ја троши во прав од камен и тули“. На таа релација е и Адрон за кој (според Сретен Мариќ) „уметничкото дело е загатка која нејзиниот толкувач - а никако не и неговиот автор - може да ја одгатне“. Тоа, сепак, по мислењето на литературните теоретичари, не значи дека и самиот автор не може да се јавикако толкувач на своето дело, со ризик да згреша при дешифрирањето на неговата шифра, погрешно да го открие неговиот код. Тој ризик се намалува во толку во колку кај авторот е присутно историско-општествената и историско-литературната свест. Уште повеќе, ако тој свесен однос кон содржината и формата на уметничкото дело имплицитно, дури и експлицитно се гради во него без да го засегне неговиот интегритет. За едно современо литературно дело, таа интелектуална димензија, чинам дека дури и е наопходна.

Во потврда на погоре реченото, ќе се задржам на искуството што го имав со мојот роман „Учителот“, кој го сметам парадигматичен за моите обиди во литературата низ кои проличува и мојот авторски став во прашањето што е тема на овој симпозиум. Тоа ќе го сторам по цитирањето на фрагменти

од критики, осврти, прикази и студии на литературозналци кои се обиделе да ја дофатат спецификата на романот со заклучок кој ја потврдува констатацијата на истакнатиот македонски теоретичар од белградскиот македонски книжевен круг Христо Георгиевски дека „Учителот“, цитирам: „Спаѓа во оној вид романи кои типолошки најтешко прецизно можат да се одредат“. Од своја страна би рекол дека проблемите настануваат кога од идејно-содржинската позиција се трансферираат на неговата форма, кога настаните од обичната животна стварност, ќе почнат да се реализираат иреално, кога ликовите, осветлени, фигуративно речено, од живототворното сонце на денот, ќе почнат литературно да се рефлектираат на месечева светлина. На тоа посебно укажува Георги Старделов во студијата „Литературата и филозофијата“, објавена во неговата книга „Ноќен градинар“. Не е ли, се прашувам, „Ноќниот градинар“, токму Учителот од истоимениот роман, со својата мистична идеја за слободен, среќен и вечен живот на луѓето. „Во тоа- цитирам - имено верува Учителот... дека во ужасната денешна битка меѓу доброто и злото можен е вечниот и среќен живот на човештвото кое зачекорило по оној трновит пат кон ѕвездите, иако на тој пат се испречуваат мноштво бариери што мора да се совладаат. Отаде неговиот судир со актуелното општество кое го оневозможува тоталниот хуманизам и верата на луѓето во идејата за вечен и среќен живот, единствено достоин за нив. Тој, предвремено пензиониран универзитетски професор, непогоден за работа со студентска младина, сака со своевидна просветна диктатура, за која ламентираше и Шилер, да ја воспостави таа вера. Овој роман ја претставува дилемата: Што ќе земе човекот за своја парадигма на својот опстој: Орелот или црвот, односно летот, или ползењето? ... Учителот со едноставни зборови ги подучува своите ученици како да полетаат од овој свет, во кој доминира, злото, злобата, егоизмот, пакоста, конформизмот, кариеризмот, суетата, развратот? Сите тие пороци, кои ги среќаваме на секој чекор, го туркаат човекот во бездната на нејзиното морално извртено живеење и затоа единственото решение Учителот го гледа во својата проповед: Да ја исчистиме рѓата од која не ни се гледа човечкото лице! Учителот е, всушност, новиот Проповедник, Проповедникот на XX век. За романот да не биде, или колку што е можно помалку да биде моралистички, или филозофски трактат без животворна сила, авторот ги лоцира животот и борбата на Учителот во конкретни животни ситуации. Мајстор на фабулата и на градењето на своите ликови, тој ги вградува во необични собитија. Овој македонски Дон Кихот го бара невозможното - вечниот и вечен добриот и среќен свет“.

Од моја страна како информација наведувам: Не само Сервантес, туку низ текстот од над 600-те страници на романот дефилираат и мноштво други писатели, филозофи и научници, носители и навестувачи на таа на прв поглед илузионистичка идеја за бесмртен живот на луѓето кои од романот пратат интертекстуално четиво подведено под заеднички именител: спомнатата идеја за слободен, вечен и среќен живот на луѓето. „Учителот“, би рекол е роман-фокус во кој се имаат апсорбирано сите мои филозофски и литературни идеи, дисперзирани во мноштвото мои романи, новели и раскази. Имајќи го тоа предвид, Милан Ѓурчинов во својата студија „Развој на романот во новата македонска литература“, осврнувајќи се на моите романи, ќе рече: „Во неговите хибридно испишани романи се мешаат реалноста и фантазијата, гротеската и ирационалноста. При сета необична стилска структура, романите на овој автор содржат во себе недвосмислен, јасен и непомирлив етички ангажман и протест против новопоникнатите разлики и неправди меѓу луѓето“.

Таквото согледување може да се констатира и кај Слободан Мицковиќ, особено во неговиот обемен текст со индикативен наслов: „Владимир Костов, или трагање по нова реалност“: (цитирам): „Потекнувајќи од една таква инспирација, таа литература се стреми да влезе зад параванот на видливиот свет, да се нурне во длабочините на она што се случува под таа измамена преграда. Затоа авторот и го запоставува тој видлив свет и под (или над) неговото ниво гради други, поинакви односи меѓу луѓето, дури навидум и поинакви луѓе. ... Светот на „Учителот“ е граден со посредство на една жива и моќна имагинација која паноптикумот на збинувањата авторот умее да ги измеша или да ги подреди, да ги доведе пред една коса проекција која постојано е на работ на фантастиката. Кога му приоѓаме на овој роман, со намера да го согледаме целосно, да ги исцрпиме сите негови значења и пораки, слоеви и структурни градби, референци и намери, ќе се најдеме пред една од најкомплицираните и најблагородни задачи поставени пред нашата критика“.

Метажанровската поливалентност на романот овој критичар ја констатира на следниов начин: „Во овој роман речиси рамноправно се остваруваат неколку типа романи. Тука ќе го согледаме, според иднинското кое авторот стреми, романот на антиципација и, воопшто слојот кој му припаѓа на фантастичниот роман. Меѓутоа, паралелно со тоа определување, ќе го согледаме оној слој кој делото го определува како психолошко. Исто така ќе видиме дека има една доминантна струја во романот која го определува како љубовен, а ќе пронајдеме доста елементи и на социјалниот роман, и на хумористично-сатиричниот, и на пикарескиот роман. Сето тоа е поврзано во

сплетот на оваа книга во една чудесна целина, задржано е во рамките на една книга со силата на авторовата имагинација. Сепак, во првиот контакт со книгата, најсилно ќе нè привлече оној слој кој можеме да го одредиме, според типолошката припадност, како роман на идеи. Идејата која авторот ја варира, која ја следи низ целиот текст е стремежот на главниот јунак, Учителот, да постигне вечен и среќен живот на луѓето.“

За „Учителот“ опширно и мошне аналитично се искажува и Цане Здравковски (цитирам): „Протагонистот на овој роман во одредена смилса се доживува и како неуништив симбол на доброто, кој низ сите битки, и воени и мирнодопски, излегува речиси неранлив. Тој е идеалист, и алтруист, и занесен проповедник на доброто, со утопистичка верба дека има крај на злото, смело тврдејќи: Верувам во идниот вечен и среќен живот на луѓето!“

На тоа становиште стои и Миодраг Друговац во неговата „Историја на македонската книжевност XX век“ (цитирам): „Кај овој автор перманентно се во судир две утопии. Едната од нив секогаш еволуира кон анти-утопија. Катарзата е по превасходство, анти - утописка. Ако така може да се рече, романите на Костов се гротескни и трагично - гротескни анти - утопии“.

Односот реално и иреално го потенцира и Љубиша Станковиќ. (цитирам): „Една од познатите определби на Костов е неговиот став дека одваи постои граница помеѓу стварното и замисленото, меѓу реалното и иреалното. Јунаците на Костов живеат во една сопствена стварност, која се разликува од надворешната која често им е наметната и која ги притиска“.

Олга Арбулеска, пак, констатирајќи ги и сублимирајќи ги спецификите на романот и карактерните особини на неговиот протагонист, Учителот, доаѓа до крајната консеквенца - у ч и т е л и з а м, поим искористен и за наслов на еден нејзин есеј кој предизвика во македонската литература и една мала полемика. Претпоставувам, капислата на таа полемика беше еден провокативен фрагмент од романот, наведен како негово мото: „Што има да нè интересира објективната, што има да нè интересира апсолутната вистина? Дали нашето сознание за стварноста ѝ соодветствува на стварната стварност, за нас тоа не е битно. Можеби погрешно го примаме светот. Можеби живееме во нестварност. Но тоа за нас не е важно. Таа нестварност е наша стварност, таа измама е наша вистина. Та затоа да си ја гледаме нашата работа. Да трагаме по нашата вистина. Упорно. Страсно. Занесено“.

Кон сето погоре изнесено, од моја страна ќе кажам дека, пишувајќи го „Учителот“ имав чувство како да минував низ стихија или, поточно, ураган како да помина низ мене, пустошејќи го мојот авторски персоналитет. За

да не зазвучи ова мистично, ќе укажам на термините: инспирација, фантазија и интуиција, својствени за секој уметник при создавањето на своето дело и кои во психолошка смисла пак се сведуваат на стихија која создава. Во мојот случај, пак, кој урива. Кога таа ќе папса, при авторизирање на делото,

доаѓа до израз животното и творечкото искуство на авторот со интервенции во текстот. „Учителот“ имаше четири изданија со разни стилски и јазични поправки како и додавки во текстот со тоа што притоа строго внимавав за да не се изневери протоизданието, првичната идеја, да не се пресече папочната врска со неа и да не се повреди зародишот. Без контакт со таа идеја, читателот на „Учителот“ (и на кое да е уметничко дело), како структура на затворено, не ќе може да дој-

де до клучот кој ќе им го отвори вратничето или, сеедно, царските двери на таа структура. Што се однесува до „Учителот“ како парадигма на сè што сум напишал, клучот е оној на кој укажал Теодосие Синаитски: „Не клуч од сребро или злато, но клучод железо кој отворует срдцето ваше“. Под тој железен клуч тој го подразбираше народниот јазик наспроти архаичниот црквено-словенски, клуч со кој се влегува и во „Учителот“ и кој го отвара неговото вратниче низ кое ќе се протне Еол, античкиот бог на ураганот кој сè што е материјално ќе го збрише од земјата без притоа, како што се вели во Евангелието, „ни камен врз камен да не остане“, отварајќи простор за нови градби, но духовни и, како такви трајни, вечни, во кој се всели слободниот, среќниот и вечен живот на луѓето. Ништо повеќе и ништо помалку од она што го прави и постигнува креаторот на народните приказни. Во потрага по естетското во романот, а неискажливо со вообичаениот вокабулар на литературната терминологија, напишав и објавив четири верзии на романот не со цел да ја дефинирам неговата експресија, а да им дадам, се надевам, валиден материјал на оние кои се квалификувани тоа да го сторат и така да го направат достапен за рецепција кај читателите, без да се залажувам дека со терминот „Учителизам“ по примерот на реализмот со бројните негови варијанти: кри-

тички реализам, натурализам, неореализам, магиски реализам, енциклопедски реализам итн., без да се залажувам, повторувам дека со тој термин давам материјал за создавање нов правец во литературата. Велам, моја задача беше да создадам приказка, - признавам многу тешка задача - рамна на онаа со која алхемичарите се обидуваат обичните метали да ги претворат во злато. Тоа што ним не им појде од рака, го остварија создавачите на приказките, во „Силјан Штркот“, на пример, како обичен човек (Силјан) е ставен во не-обични околности, трансформирајќи се од човек во штрк, каде утопијата се остварува во стварност, реалното се спојува со фантастичното, каде рационалното се спојува со ирационалното при што, во духовна смисла се добива злато, хибрид, и не со цел да се постигне илузионистички ефект, туку токму тоа - да се добие злато во духовна смисла, да се предизвика преобразба кај читателот преку катарза. Така сфатен „Учителот“, филозофски кажано, ако не се лаже неговиот автор, е еклектичка творба: спој нап о својата природа неспови елементи или неспови идеолошки начела: материјализмот со идеализмот. „Учителот“ како литературна творба, без оглед на своите 600 страници трактати, е, сепак, една приказка. Најавувајќи ја приказката, авторот на овој роман така и го започнува, со реченица синтаксички неоформена, давајќи му можност на читателот, по прочитувањето на романот да ја оформи „како во приказка“. Така романот и завршува: „Количката на Трпко зачкрипи во тишината на ноќта како да редеше зборови од древна приказка: си биле дедо и баба, си имале еден син“...

Vladimir Kostov

TREATISE ON THE TREATISES IN „THE TEACHER„

At the beginning I will state something that I have said in other occasions, because it is in accordance with the poetic tries at the literature. However, (I cite): „There is truth in the affirmation of the Old Greeks that the poet does not understand the meaning of his own words, that he is an instrument in the hands of the muses,... The teacher in simple words teaches how to rise above this world in which the evil, the egoism, harm, conformism, careerism, vanity and perversion dominate. All these vices that we meet with at each step we make, push the man in the abyss of his moral and twisted living. Therefore, the only solution the teacher sees in his sermon: „Let's clean the rust which hides the man's face! In fact, the teacher is the new Preacher, the Preacher of the XX century,.. From what I stated above, I can admit that while writing „the Teacher“ I had the feeling that I pass through a flood or better a hurricane that passed through me as a destructive power destroying my writer's personality. .. „The Teacher“ is a novel - focus in which all my philosophical and literary ideas are absorbed, dispersed in all my novels, novellas and stories. In spiritual sense when the rational and the irrational are in balance, the gold is produced, the man is transformed through catharsis. „The Teacher“, as a literary work, inspite of its 600 pages of tractates, is a story. ... An Ancient story ending: „once upon a time lived a grandfather, a grandmother, they had a son...“

Никола Кочовски

АКТУЕЛНОСТА И БЕЗ ДА МИСЛАМ, СИ ДОАЃА

Наместо давање наменски напишана себеанализа како творец, за темата на собиров, ќе прочитам извесен избор од она што сум го запишал во мојот личен дневник што веќе деценија и пол го водам како вид творечка биографија, и се надевам дека со тоа поцелисходно ќе одговорам на својата задача овде. Секако, тука ќе биде проговорено за само нешто од тие карактерности, што може да ги има еден авторов опус. Јас би го употребил, сепак, терминот, не: „спецификите“ како што ни беше најавено со поканите, туку некои признаци на моето творештво.

1. декември 1998 год. (мој родеден)

Некогаш можеби некој ќе озаглави оглед: „Никола Кочовски или едни мрачни тонови во македонската литература“.

И најмрачно кога се пишува, тоа е – жед за светлина. Тоа е копнење по светлината, љубов за светлина онаква каква што во срцето како желба се носи, како верување дека еден ден ќе светне. Сликањето на мрачност – тоа е верување во светлина каква што во срцето ја г л е д а, ја чувствува човек. И при тоа дури, не е, значи, човек најизгубен во апсолутна непросирност. Не. Напротив. Тоа е во име на светлината.

Па, според тоа, не е ли и таквата слика оптимизам?

На овие мисли бев поттикнат денес, кога сум во тек на создавање на расказот „Есен, време на берби“, а во него станува збор за две јамки.

10. декември 1998 година

...Еве една рефлексija, чинам независна од она што, инаку, го пишувам, небаре долетана однекаде:

Праша големиот:

- Кој сака...
- Јас!!! – полно кренати раце.
- Зошто креваш ти рака?
- Не знам. Прашањето... Само не ова што е досега.

6. мај 2000 година

...Започнав да го „нафрлувам“ на хартија романот за Раско, за кој првин го имав работниот наслов „Меѓу две вери“. Сакам да ја покажам, и низ психолошки третман, големата несреќност на младо лице со кое судбината си поиграла да припаѓа по малку на две вери и нации (мајка Македонка, а татко Албанец). Имам голема желба да придонесам луѓето од овие простори да се почувствуваат помалку туѓи и омразни едни на други. Зашто за жал, денес се случуваат некои нешта кои ги двојат, ги прават непријатели. Против таа трагедија сакам да напишам роман. И се разбира, во него ќе нема политика, туку она што се заврзало во душите, во свеста на луѓето, што е резултат сепак на некоја политика а е болно. Не знам сè уште колку ќе успеам во тоа. Се случува многу нешта на Балканот, а потребен е мир, почитување, соживот на луѓето.

Зрно придонес кон ова е, се надевам, и расказот „Албина“ што пред неколку недели ми беше објавен во „Нова Македонија“ а го бев напишал лани додека престојував во Америка кај синот, како и уште три други раскази, од кои првиот исто така ми излезе во овој весник негде по Нова година...

11. јули 2000 година

Во пишувањето, кога се нафрлуваат од сите страни нештата врз главата, творецот треба да води сметка за избор, редослед, форма, склад, мерка, тон. Тоа е единство на композицијата. Затоа, успешно создаденото дело претставува композиција.

Е во мене оформено сознанието дека со училиштето, со ангажираноста, грижите, преокупираноста, а и подразбирливиот замор со нив – многу сум изгубил! Ненадоместливо. Од време и енергија. Ми забележува Пера: „Што се мислиш ти: колку години имаш, си се запрашал?“ Тоа за да не се напрегам сега, да не правам глупости работејќи до два по полноќ. И одговорив токму она со што почнува овој пасус. Иако знам дека во тоа, во тоа мое претерување и нештедење, се крие опасност, и за моите очи, и за останатото здравје. Го пишувам „Раско“.

18. септември 2000 година

Секоја напишана глава е низалка. Прво ќе се наниже во неа сето замислувано, набележувано, што требало да биде во неа, а дури после ќе се ви-

ди, што од низата треба да отпадне, да се оттресе, или пак да се придодаде, за да стане добра и добро искитена.

29. септември 2000 година

Вечерва ја завршив основната, главната верзија на романот „Раско“. Имам за отчукување на машина уште дваесетина страни, но се готови и утре мислам тоа ќе го сторам. Така ќе ја запазам констатацијата која веројатно на крајот на текстот ќе стои дека книгата е напишана во времето од пет месеци: мај – септември 2000 година.

Ќе има околу 110 страни. И предговорот (две реченици) вечерва е дефинитивно оформен.

Никоја моја ваква, поголема творба не сум ја работел со толкава забрзаност и толку течно, мислам без поголеми проблеми притоа. Ова беше трескаво работење, од кое кога ќе прекинев доцна ноќе, ми бучеше главата, сигурно од зголемен крвен притисок, и потоа не можев по долго да заспијам. И тоа во лето, во многу жешко лето.

Треба да си пазам, другпат вакво оптоварување да избегнувам.

Очекувам многу од оваа книга. Затоа морав да ја напишам, да побрзам да ја довршам.

А ја носев пред тоа прилично време како замисла.

26. март 2001 година

Сега, кон крајот на март почнувам со конципирање на новиот роман (работен наслов „Дилко Мијалов“), чиј прв дел треба да биде приказна за многу спомени, односно искуства од детствувањето мое и сознанија за времето пред него, додека вториот дел сум го замислил како една животна драма на наш млад печалбар преку океанот. И тие, и тие доживувања ми одговара да бидат обединети во една личност. Тоа е решение за глобалната композиција. Тие два дела ќе бидат проткаени со одреден, обмислен број врски, така што природно ќе се надополнуваат едниот со другиот.

27. мај 2001 година

Една замислена можност кога сум дојден негде до пред крајот на првиот дел од „Дилко Мијалов“:

Ако би требало напишанава проза досега, да завршува тука место да претставува прв дел на поинаку замислен, целовит роман, тогаш би можел над неа да стои насловот „Мојот неразделен џеб“, а на крајот, по текстот, да ги допишам речениците:

„Сето овде раскажано се однесува на мене или на моите некогашни другари. И сето тоа ми е како напишано в џеб кој го имам со себе и кој го носам ка-

де и да одам. За правина, понекогаш и заборавам на с е т о што се натискало во неговото дно, но сепак знам едно: го имам негде тоа, мое е.“

16. јули 2002 година

Добро ја владеам личноста за која што пишувам и има да го доживува она што треба да го доживува! Претпоследната глава од „Дилко Мијалов“.

24. август 2003 година

Во прежешково лето никаков повтеж за творечка работа. Просто се прашував загрижен, дали некогаш пак ќе ми се врати онаа работливост како лани со „Дилко Мијалов“ и како пред тоа со „Раско“. Седиме многу често со жена ми Пера и решаваме крстозбори, купуваме да имаме

доволно да пополнуваме, но освен моментното задоволство, ништо повеќе, единствено грижа на совеста за изгубеното време. Не би смеел така, зашто сум го одминал веќе доста животот.

Почнувам, вистина, понекоја забелешка да си регистрирам во една тетратка, како нафрлен материјал за новиот роман, но – како кога со замаец и јаже се обидуваш да го вклучиш еден мотор да заработи, па не успева да запали. Пак тишина и бесцелност. Празност. Во жешкиве денови, за голема жал, единствена цел ми е да го отепам времето што тие го претставуваат. Ми останува да се надевам дека со заесенувањето ќе ми тргне белки да заработам.

Меѓутоа... денес замаецот троа како да киниса. Веќе паднаа и првите реченици, почетните во романот, од кои дел и ќе остане. Почнувам уште еднаш да верувам дека намисленото ќе успеам да го сторам. Ова ми го прави денот како празник. Ќе треба, се разбира, многу напори, но сеќавам дека ќе успеам. Тоа ми го кажува едно возбудно сознание со кое се премостуваат извесни нешта, што изгледаа неможни.

Сакам да е романов што помал. Но да тежи. Поправо, да ја апсолвирам онаа голема, многу присутна проблематика, за која денес и на Пера ѝ реков дека не можам да се откажам а да не ја внесам во романот, тоа го сеќавам како должност. Ми одговори: „Пред кого должност, пред општеството ли што

не сака да даде ни паре за да ти отпечати книга?“ Не, ѝ реков, пред мене ми е тоа должност.

Како било. Насловот, останува да биде како и што мислев: „Деца на мајката земја“, и во почетокот на романот ќе стои:

„И ние сме деца на мајката земја,
и ние имаме право да живејме...“
Македонска народна песна

Но на нашите млади не им е дадено, поточно им е одземено правото да живеат достоино и забележано човечки. Место тоа, јаловост, најжална јаловост им ги голта деновите. Ја подвлеков оваа реченица со црвено тука, зашто би сакал и во романов да си најде место, да ја пренесам.

10. септември 2003 година, работејќи го почетокот на романот „Деца на мајката земја“

Прво се плашев од тоа: како ќе го усогласам редоследно, хронолошки материјалот, од кој сум набележал веќе повеќе десетини точки. Чинам, тоа, истовремено, ако така го гледам, би предизвикало некаков хаос... Меѓутоа не попусто старите ја оставиле поговорката: „Неолата ум дава на човека“. Работи, па ќе ти се осветли патот. Што се случи? Нешто што ми донесе голема леснотија и што ми ја прикрепи, зацврсти вербата дека од овој актуелизиран материјал (за денешниот поминок на младите) ќе успеам да направам роман: значи, се почна, и при идните навратувања, важно е, во раскажувањето, низ дофрлувањата на личностите, забележувањата, низ сè, да се допирам, да се „тријам“ постојано со битното во носечката идеја, а колку за тоа, по кој редослед ќе се нанижат случките, епизодите, чинителите на фабулата (која и не ми е до подробности сè уште разоткриена) – тоа нека биде сосема случајно. Дали она ќе биде прво, а не ова... И самиот живот е склоп од случајности, и сега увидувам: токму следејќи го случајниот бран на излевање на живејачката (во мојов случај, бележење на доживувањата), ќе постигнам во најголема мера вистинита слика на животот. Без толку многу, крупни конструирања. Ова ми е принцип кој секако и порано, спонтано, сум го застапувал, но дури сега ми значи вистински, низ искуство откриен, најкраток пат.

10. октомври 2003 година

Книга на осуда. Некој им го одзеде тоа право (на живот). Кој? Во книгата не е ни целта толку да одговори на самово ова прашање. Тоа, впрочем е прашање на историјата. А јас, како што веќе запишав, ќе ги наведам првите

стихови од народната песна (парафразирана во мојов наслов), како мото на книгата. Тоа ќе биде книга за една с о с т о ј б а, во која се останало без право на човечко живеење. Подносителите на оваа состојба се нашето младо поколение. Многу, многу изгубено. Или жртвувано, сеедно.

27. јануари 2004 година

Денес се зароди во мене идејата за феникс. И дека има нешто во мене, нешто од неисцрпниот оптимизам за кој ни никнуваат сили при секое повторно дограбување до надеж и по толкуте упорни разочарувања и обесхрабрувања. Мислам на себе како предодреден да работам, и покрај тоа што не се јавил никој да ми даде поддршка.

28. април 2004 година

Утре: прво да се дополни, со некоја нужна додавка, набележана негде, на некое од хаосот ливчиња, после да се почне, полека-полека да се „потчешлува“ тоа бушавило. За „нафрлената“, XI глава од „Деца...“

17. мај 2004 година

Кога пишувам, се чувствувам како Балзак, како Достоевски, како Толстој, и како Фокнер, и како пишувач на поглавје од Библијата.

Лето, 2004 година

...Во врска со завршетокот на „Деца...“, чија корекција сега ја работам, за некое интервју би изјавил:

Фикцијата, без оглед што си има и други значења, им служи на луѓето за задоволување на она што не можат да го постигнат (убави занесувања), или, на други, за избегнување на она што сепак не можат да го сторат (зашто, сепак, најголемиот број луѓе не сакаат да бидат жртви на сопственото грозоморие).

Второво кај мене веќе во два наврати било прашање на завршеток на роман, каде тешката дејствителност, според некогашните творечки шеми, би го навела јунакот на самоубиство, меѓутоа во моите случаи, протагонистите, достасани вистина близу до крајот, во својата фикција, во своето унесено замислување, се сведоци на своето самоубиство, и понатаму останувајќи живи, не преминувајќи ја критичната точка, а авторовата цел е пак постигната. Така во „Бреме (1980 г.), тешко растроениот Бранко, возејќи по стрмината, до подробности си ја доживува сликата како искокнал со колата од патот и се истепал, а во романов „Деца на мајката земја“, Новко, во приближна мачна душевна состојба, премекавајќи се во креветот, си ја замислува разрешницата како прифатил да учествува во грабеж, во кој, смислено, ја предизвикува полицијата да го застрела.

11. декември 2004 година

Расказот „Епископ“, денес нафрлен на листови, е плод на возбудувањето што ме обземало и ме обзема од чинот на интелектуалното творештво, наследството што го остава мислата како порака за идните поколенија.

17. јануари 2005 година

Задоволен сум од преработувањето на расказот „Годишнина“, кој сега стана: „Годишнина по ослободувањето на Македонија“. Успеав да внесам во него дел од себе. Вистина на тешко забележлив начин. Но ова најмалку е дел од себе...

Преработуваево на раскази ќе го продолжам, оти може да ми дојде како добра подготовка за мошне крупните натамошни преработки – на моите први два романи.

23. ноември 2006 година

И во „Кокошката...“ што ја пишувам, како што се чувствува и во почетниот дел, а еве и денес во главата V од вториот дел кога напишав: „Благој не сакаше играње. Беше возбуден од песната, но не мрдна од местото“ – всушност запишав нешто свое, длабоко свое. Па дигресивно, моја лична, авторова мисла ми се наметна, на која ѝ е местото тука: И во недамна напишаниот расказ за Јанкула и Наде, и на други места, често во моето пишување, носечките личности ми се повлечени од веселби, со таложени останки сивило, од дамнешни, детски денови... Па тоа зарем не е, – си откривам во моментов, – ништо друго туку последица на тоа што со тие личности се внесувам толку многу, што небележливо тие стануваат јас (населен во прозната ситуација), и во проблемите што ги доживуваат тие сум толку убеден, што станале мое живеење, исто како што ги живеам и секојдневните, реални настани и настанчиња што ми го обиколуваат дишењето. Тоа е една единствена реалност. Впрочем, поради долгите часови што ги поминувам во работатењето, напати чинам, јас и повеќе живеам со своите херои и хероини и со проблемите за кои пишувам, отколку со она што ми е пред очите. Небаре, веќе загрижувачки исклучен од колосекот што нормалните со полна параа го врват. Судбина творечка.

Ќе додадам: Секако, жално би било ако би било тоа празна донкихотштина. Јас верувам дека не е. Ќе има некои што и ќе го прочитаат тоа што сум го напишал. Мислам, доволно совесни.

Но да допрецизирам: Тоа, сепак, не е крајност. Тоа е показател само на живееаноста со личностите, на тоа дека јас го живеам романот.

И уште напомена, идејата, замислата, си оди, се реализира, без оглед на спомнатото „поистоветување“ во дел од карактерностите на протагонистот, што понекогаш ми се случува ете, зависно од самиот концепт на творбата.

4. декември 2006 година

Една девиза која порано долго сум ја носел и сум гледал негде и да остане забележана, е мојата мисла дека младите не ќе имаат оправдување за својата младост ако не направат макар еден чекор понапред од она што го затекле од претходниците. (При ова, пред да ја допишам комплексната мисла, ми се наметнува една доста разочарувачка вистина: Но за жал, нашите млади, гледајќи да си најдат избав, го напуштаат бродот што тоне – мислам во национална смисла брод – па се распливнале по другите земји, тука спаѓаат и моите чеда.) А сега веќе, можеби почнувајќи со доста раскази во „Времето на татковците“, па целиот „Нов бран“, особено откако почнав со работа над „Деца на мајката земја“, втората, нова моја девиза од која не можам да се ослободам како од опсесија, е, дека старите ќе бидат без оправдание за своето толку долго живеење, ако не остават по себе цврсто, вредно и делотворно наследство што ќе си најде позитивно место во вековитата судбина. Пак во национална смисла, зашто сум загрижен, многу загрижен. Затоа вложувам речиси сè од моите веќе пододмалени сили во работењето над романов „Соседовата кокошка“. Зашто жално е, многу. Па барем нека остане една осуда...

По запишувањето на сето ова, ми притекнува да допишам: Ами оттука се гледа, дека јас сум бил, значи, активен со својот став во напишаното? Ова речиси ме изненадува. Толку скромно мислење сум имал, ете, за себе.

16. декември 2006 година

Секој дел (заглавие), особено додека почнувам да го пишувам, ми прави проблем, небаре некое нескротено животно, сè додека не го фатам убаво за главата, за ушите, и потоа – не дека јас не го пуштам, туку веќе тоа не ме пушта мене. Ова не значи дека не ми е концепцијата на целиот роман веќе одамна во главата. Туку ете така. Треба првин да го завладеам делот. А потоа тој господари со мене.

19. декември 2006 година

Јаки мрежи има што ме тргаат и откако ќе легнам, само ако им се препуштам макар и малку да помислам на деловите на главата што ја работам. И тогаш нема спокојно заспивање.

19. декември 2006 година

Книгава треба да биде, изгледа ќе биде (макар и да не е среќно најден изразов:) анатомија на човековото алчно потрчување по среќа, кое обично значи задлабување во батак.

Книгата, всушност, во најголемиот дел јас предвремено ја пишувам. Само несредено. Со голем број белешки, ливчиња и листови.

10. јануари 2007 година

Се зафатив, паузирајќи со пишувањето на романот, да подготвам збирка раскази. За да можам да ги поместам во неа и раскази за психолошки длабини на човекот, и за Македонија, и за сеопштото, односно и за минатото и за она кон што не толку одговорно се движиме и како грст од жители и како човештво, – размислувам за „мото“ во нејзиниот почеток:

„Припаѓаме на себеси и на универзумот“. Или можеби: „Не припаѓаме само на себеси“ – сепак поневејројатно, не. Или: „Не припаѓаме само на денешнината“, односно: „Не е само денешнината“. Но најверојатно: „И вон од денешнината“. Зашто, во разни времиња се случуваат дејствата во одделните раскази, кои сепак ги сврзува во целост филозофијата на опстојот, и воопшто, и посебно како нација – почнувајќи од дамното средновековие, преку совремието, па до далечната иднина што не чека.

А ми се врти во умот и ваква формулација: „Човекот чувствува дека не припаѓа само на овој момент. Тој е дел од она што се случува, и навестување на она што ќе се случи.

10 април 2007 година

Животот има нежно чувствителни составки и преоди. За да бидам помалку нејасен: мислам на извесни човечки особини, или други препознавливи работи што ги има или имало кај мои блиски луѓе, а сум решил да ги „позајмам“ за „Соседовата кокошка“. Заради потполно реализирање на идејата. Тоа, сепак, ме призабавува во напредувањето со прозава.

Бидејќи во Дневникот досега немам поподробно запишано за мојата склоност да се служам во своите поголеми или помали остварувања со сонот на личноста како говор на потсвеста и начин за нејзино попотполно изразување, – го оставам ова прашање за некој иден евентуален сличен само-разглед.

Nikola Kochovski

ACTUALITY COMES TO ME WITHOUT EXPECTATION

Instead of giving on purpose written self-analysis as an author, in respect to the theme of today's meeting, I will read a selection of the contents written in my diary for the past fifteen years as an author's biography, and I hope this will be a decent compensation for the given task, here. Also, I would like to mention something about the term „specifics„and turn it into some „traits“ of my literary work.

December 1, 1998 (my birthday)

I might expect that someone in the future will write a title: „Nikola Kochovski or dark tones in the Macedonian literature. Even if I write dark pages - it is a thirst for light. It is longing for light, love for light, for the same light that one carries in one's heart with faith that one day it will shine forth. Painting the darkness - it is a faith that makes me not lost in the absolute undercover. No! On the contrary, it is in the name of the light! Is this image not an optimistic view of man's goal?

Панде Манојлов

ДРУГ ЗА ТЕБЕ ДА ЗНАЕ...

Палестина има речиси иста или слична судбина како и Македонија. Судбината на Палестинците е слична на онаа на Македонците. Војните и воените конфликти си го чинат своето. Уште потешко е кога судбината ти ја кројат „големите“, кога некој се договара како да те подели како народ, да те откорни од родното огниште, затоа што, ете, некој имал поголемо право од твоето, та твоето не било твое туку на друг... Како да нема подеднак-

во место под сонцето за сите народи на оваа планета. Дел од Македонија и дел од македонскиот народ се стекна со држава под привремено име, дел од државите не признаваат под уставното име, други ни го оспоруваат името, трети ни ја оспоруваат македонштината, не оспоруваат како Македонци, ни го оспоруваат јазикот.

Во Палестина, со години трае борба за опстојба, борба за палестинска држава, за признавање на Палестинците како народ. Палестинците, прогонети по светот велат дека најголем непријател на Палестина е израелската политика а не самите Евреи. Непријатели им се и дел од големите сили, снајдерите на судбината на малите народи. Со години не им признаваа право да имаат своја држава та мораа да се борат со години, со децении. Да се борат нивните родни огништа да бидат нивни. Во последно време и внатрешните судири им станаа потешка болка од онаа вековната: во појасот Газа се води крвава војна меѓу спротивставените палестински движења Хамас и Фатах. Братубиствена војна како некогаш онаа меѓу централистите и врховистите во редовите на ВМРО.

Како што многумина писатели од светот, своевремено, за време на Илинденското востание, беа загрижени за судбината на Македонија и маке-

донскиот народ, или подоцна за време на Граѓанската војна во Грција и егзодусот на Македонците од тие краишта, и некои од македонските писатели не останаа рамнодушни на судбината на Палестина и трагедијата на Палестинците... Во 1982 година имаше крвав пир на Палестинците во Сабра и Шатила. Изгинаа деца, мајки, старци, изгина невин народ. Инспириран од овие крвави настани, ја напишав песната со наслов „Палестина“ и истата беше објавена на страниците на весникот „Нова Македонија“ во бројот од 26 септември 1982 година. Меѓу другите во песната беа и овие стихови:

„Во тишината на пустината
Опстојува коренот
Во тишината на пустината

Како одвлечена вода
Смртта кон изгрев не носи
Како одвлечена вода.“

Ја објавив песната, тагувајќи за Палестина и Палестинците, притоа споделувајќи ја нивната судбина со онаа на моите претци доселени во селото Породин од егјскиот дел на Македонија. Знаев дека со објавувањето на песната, со нејзиното обзнанување не е повеќе моја, не е дел од листовите од моите тетратки полни со песни, туку дека е и на други, дека ќе се најде некој кој ќе ја прочита. Но, не сонував, ниту на крај памет ми паѓаше како на поетот, кој, ете, живее во Битола, во провинција, дека таа песна ќе стигне до Палестина, дека ќе биде препеана на арапски јазик во многу арапски држави, објавена во повеќе антологии и отпечатена во 28 весници и најново, во август 2006 година рецитирана на Радио Монте Карло во емисија на арапски јазик со напомена дека е една од најубавите песни посветени на Палестина, и, речиси толку популарна како да станува збор за химна на еден народ.

До јануари месец 2007 година, што значи цел четврт век, не знаев ништо за судбината на оваа моја творба. Како да заборавав на неа, повеќе од скромност сметајќи дека не напишав кој знае што, кој знае колку убава песна. Но, исечокот од весникот, сум го зачувал го зачувал во својата архива.

Кога сум при ова навраќање кон минатото, помнам, пред две-три години, дојде во Битола ценетиот мој пријател писателот Иван Чаповски, кој нашол некоја моја дамна објавена песна на која сум заборавил, па ме праша зошто не ми е објавена во книга. Се стаписав. Во тој миг се потсетив, се вратив

со мислите назад дека навистина, стотина и повеќе песни што сум ги објавил по разни весници и списанија останале така, како што впрочем се и денес. Но моја ли е тоа негрижа или да го наметнам горливото прашање: А кој ли издавач и со кој пари ќе ги објави?

Но, да се задржам на судбината на песната „Палестина“.

На 25 јануари на телефон ми се јави ценетиот пријател професор д-р Константин Петковски. Ми вели дека на неколку пати за мене прашувал некој Палестинец и сакал да се сретне со мене во врска со некоја објавена песна за Палестина. Тој господин ќе бранел пред него специјалистички труд на 29 јануари, па ако сакам да одам за едно со него за да воспоставам контакт со непознатиот за мене Палестинец. Се согласив, но длабоко во себе почнав да „пребарувам“ по спомените од некогашното младешко творештво. Ја пребарав старата лична архива и го најдов исечокот од весникот Нова Македонија од 26 септември 1982 година. Изминале веќе 25 години, навреа спомените...

Во понеделникот на 29 јануари 2007 година во 10 часот стигнав во Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во Скопје. Во малата, свечена сала имаше неколкумина што помлади што повозрасни господа кои меѓу себе зборуваат на арапски јазик. Присутните го поздравуваат професорот Константин Петковски но почнаа да се поздравуваат и со мене, мислејќи дека и јас сум професор. Но кога Константин му кажува на постдипломецот Абас Абделкарим кој требаше да го брани специјалистичкиот труд „Раководење и одлучување во малиот бизнис“ дека човекот до него е поетот Панде Манојлов, кого со години го бара, на Палестинецот му потекоа солзи радосници. Исто и на неговите сонародници од други арапски држави кои живеат во Скопје. Со треперливи гласови повторуваа:

– Ти си наш брат! Ти ја овековечи Палестина!

Во тие мигови не бев свесен што се случува. Чувствував блаженство, среќа, но и нестрпливост да чујам нешто повеќе за мојата песна. По успешната одбрана на трудот, среќата на Абас Абделкарим роден 1964 година во селото Кофроана блиску до Јафа, Палестина, електроинженер по професија и новинар истовремено за повеќе арапски весници, е двојна: што го одбрани трудот на чист македонски литературен јазик и за средбата со писателот кој го барал речиси 25 години.

Потоа, почнаа кажувањата на Абас за песната „Палестина“. Цела историја, своевидна судбина:

Во 1982 година како млад студент бил дојден во Скопје, дваесетина дена по објавувањето на песната. Некој негов пријател по потекло од Палести-

на а кој тогаш студирал во Скопје му кажал дека скоро била објавена песна за Палестина и му го дал весникот. Учејќи го македонскиот јазик, првен што научил, ја научил на памет оваа песна која и до ден денес со радост ја рецитира. Ја препеал на арапски јазик и ја објавил во весникот „Ел Талија“ кој се печати во Кувајт. Била објавена на првата страница на ударно место.

Се заинтересирал за авторот, кој ли е тој Панде Манојлов. По некое време отишол кај писателот Јордан Даниловски да праша каде живее. Не знае од кој причини, Абас не добил одговор.

Песната веднаш потоа е објавена во весници во Кипар и Дамаск, Сирија. Редакциите од тамошните весници бараат податоци за авторот. Група од неколку Арапи на чело со Абас одат во МАНУ кај Славко Јаневски и

Матеја Матевски да се заинтересираат за авторот на песната но и зошто некои стихови се повторуваат. Академиците им одговориле дека песната е напишана во стилот на старите македонски фолклорни песни но дека авторот е анонимен и дека не знаат каде живее.

За Манојлов се интересирале и во Загреб Хрватска, имајќи мали сознанија дека студирал таму. И од таму не добиле никаков одговор.

Истата година во Македонија доаѓа господинот Омар Ектеш главен и одговорен уредник на весникот „Ел Хадах“ кој напоредно се печател во Дамаск и во Кипар. И тој на неколку места бара информации да се сретне со мене, но наоѓа на молк дури и во ДПМ одговарајќи му дека тој е некој анонимен автор.

Омар Ектеш е упорен и во 1987 година повторно доаѓа во Скопје со цел да ме пронајде и да разговара со мене. Отишол во Нова Македонија, ја прашал новинарката Невенка Митревска дали знае каде живее Панде Манојлов, зашто веќе станал славен во арапскиот свет со неговата песна посветена на Палестина. И таа му одговорила дека ништо не знае. Тогаш само писателот Миле Неделковски му кажал дека бараниот писател живее во Битола. Прашале некој битолчанец, но и тој не знаел за таков писател.

Омар Ектеш со „празни раце“ се враќа во Дамаск, ја препечатува во истиот магазин веќе познатата песна, со напис од Македонија и жалење дека не можел да го сретне толку популарниот автор во повеќе арапски земји.

По повторното објавување на песната „Палестина“ во магазинот „Ел Хадах“ на уредникот Ектеш му се јавуваат колегите од весниците „Ал Захв“ и „Ал Ахдар“ (Зелениот марш) од Триполи, Либија. Се интересираат за авторот кој е и што е (повторно непознат поет од Македонија, СФРЈ) и ја објавуваат на ударни места со што таа станува литературен хит во писателските кругови на Либија.

Во 1987 година по секоја цена како автор ме барал професорот д-р Абд Ел Гани од националниот универзитет на Мароко и главен и одговорен уредник на магазинот „Ен Вал“. Наоѓа на молк во Македонија но песната, исто така ја објавува на ударно место во неговиот весник, со забелешка кон неа дека оваа песна е една од најубавите песни посветени на Палестина и сите Арапи, но и со жалење дека не успеал да го пронајде авторот за да разговара со него.

Песната „Палестина“ веќе станува антологиска во повеќе арапски држави. Се изучува во училишта, по универзитетите. Само во 1989 година во Јордан (каде живета многу протерани од родните огништа Палестинци) е објавена во весниците: „Ел Хинал“, „Алива“, „Адустур“, „Арай“, „Ал Мажд“, „Ал Билад“, „Ал Мехуад“, „Ал Џезија“ и „Ал Шехид“. Нешто подоцна, исто така на ударно место е објавена на ударно место во весникот „Ал Хаифа“ кој се печати во Ерусалим.

Популарноста на оваа песна од ден на ден по барање на читателите во 1990 година е објавена во весникот „Ал Харија“ кој се печати во Дамаск, Сирија и неколку весници во Кипар. Во 1991 година е отпечатена во магазинот „Ишрин“ кој се печати во Сирија... Напоредно во овие години песната е објавувана во повеќе поетски антологии и учебници.

Сите овие исечоци од весници пред неколку години биле однесени во Друштвото на писателите на Македонија и предадени на писателот Трајан Петровски кој исто така не му дал податоци на Абас Абделкарим за мене како писател. За жал (!?) во тоа време бев и член на претседателството на ДПМ. Зошто не дал податоци, никој не знае, а Петровски, да напоменам, бил и амбасадор, дипломат, ја претставувал и СФРЈ и Македонија во други држави (Турција).

Најновата „промоција“ на песната „Палестина“ била на брановите на Радио „Монте Карло“ во август месец 2006 година во емисијата на арапски ја-

зик. Се зборувало за значењето на песната, но со жалење дека авторот никој не го познава, и немаат биографски податоци за истиот (исто како да живеел 3 илјади години пред нашата ера а не во наши дни). За песната биле прочитани и значајни искажувања од повеќе професори на универзитети од повеќе арапски држави.

– На почетокот на оваа година во Скопје пристигна професорот доктор Адел Насар Абу Ел Басар овластен од претседателот на „Ел Шарион“ шеикот д-р султан Бен Мухамед Ел Касими од Арапските Емирати. Се интересираше за тебе, бараше од мене по секоја цена да те пронајдам, ми ја зеде песната за да ја објави во најчитаните весници во оваа држава. А треба повтор, наскоро да дојде. Се прашував, јас живеам повеќе години во Македонија и да не го најдам? Кога разбрав дека мојот ценет професор д-р Константин Петковски е битолчанец, се осудив да го прашам дали го знае писателот Манојлов. Кога ми одговори дека ти бил и пријател, многу се израдував. Срекен бев дека, конечно овој пријател на Палестина и Палестинците ќе го најдам и ќе биде претставен достоинво во сите арапски држави и љубителите на литературата,- ми рече при првата средба палестинецот Абас Абделкарим кој години бил во потрага по мене.

На 11 април 2007 година како знак за признание во Скопје, од Здружението за Македонско-арапско пријателство на голема свеченост ми беше доделена диплома. Притоа ми беше најавено дека наскоро во Македонија ќе пристигне господинот Ел Касими кој годинава ја објави пораката за светскиот ден на театарот, кој треба да ми врачи специјална награда...

На крај, се прашувам самиот себе: кој се спецификите на мојата песна „Палестина“ та станала толку популарна во арапскиот свет? Кои се спецификите на нашата литературна критика кој знае да премолчи поготово творештво на автор кој живее во македонска провинција? Или сме македонски писатели кои не се познаваме меѓу себе? Или, пак, најгрубо речено: ти не си во мојот клан та не те познавам?

Сепак, иако оваа моја беседа „бега“ од темата, е дел од спецификата на македонското литературно и човечко битисување: Друг за тебе да знае, ти за себе да не знаеш.

Pande Manojlov

OTHERS KNEW ABOUT ME WHAT I....

I wrote the poem under the title „Palestine,, and it was published in the pages of „The New Macedonia,, daily newspaper on September 26, 1982. I can quote some of the verses:

„In the silence of the desert
The Root survives
In the silence of the desert

As a taken away water
The Death brings us to sunrise
As a taken away water.,,

I published the poem suffering for Palestine and the Palestinians, at the same time they were sharing similar destiny with my ancestors who migrated to the village of Porodin from the Aegean part of Macedonia. I knew that by publishing the poem it was not mine any more, it was not a part of the pages in my exercise books filled with poems any more. I knew that it belonged to other people, too. I knew that there will be someone who will read it. But, as a poet who lives in Bitola I did not even dream that this poem will come to Palestine, that it will be translated into Arabic language in many Arabic countries, published in many anthologies and printed in 28 newspapers. Recently, in August 2006, it was recited on Radio Monte Karlo in the Program on Arabic language, with reference that it is one of the most beautiful poems dedicated to Palestine, and, almost as popular as a hymn of one country. Until January 2007, for almost a quarter of a century, I had not been aware of the destiny of my poem.

Гордана Михаилова Бошнакоска

ОД ДРУГАТА СТРАНА НА ОГЛЕДАЛОТО

Да откријам, зошто го сакам мирисот на тукушто паднат дожд“ е, прашање што се крие, од една друга страна на сознанието. Треба да истражувам:

- прво - за дождот
- второ - за облаците
- трето - за земјата и
- четврто - некои нови, непознати и непредвидени сознанија.

„Дождот настанува, со кондензација на водената пара, во облаците. Издвоените кап-

ки вода се создаваат, од нивната тежина и привлечени од гравитацијата на Земјата, се оделуваат и паѓаат од облаците, но не стигнуваат сите, до површината на Земјата. Ако е воздухот сув, некои од нив испаруваат, на својот пат. Дождот ја има главната улога во хидролошкиот циклус.

Водата испарува од океаните, се кондензира во облаците и се враќа на Земјата, во облик на врнежи. По некое време, повторно стигнува во океанот. Малите капки дожд имаат облик на правилни топки-сферични се. Просечната големина на една капка, изнесува еден до два милиметра.

За многумина, па и за мене, мирисната трага која ја остава дождот, од кога ќе падне на сува површина, или на земја е пријатен и знае да делува опуштувачки. Изворот на тој мирис е ПЕТРИКОР, масло кое го произведуваат билките и кое се апсорбира во капките од тлото, каде што паѓа. Откако дождот ќе падне, на топлото суво тло, тој во поголем дел испарува, а притоа со водената пара се ослободува и мирисот на маслото, кое толку благотворно влијае на сетилата.“Овие податоци доаѓаат преку едно неочекувано и надејно соопштение, кое навлегува во неоткриените илузии за дождот, за облаците, за земјата, за океаните и другите фактори на еден возбудлив осет, кој бара некоја друга разрешница, во некој иден,возможен текст.

Зошто му се посветив на ова соопштение за „мирисот на паднатиот дожд“ со вакво внимание, а при тоа, тој да не наруши некоја предходна имагинација, за поинакво толкување. Тоа толкување, не е емпириско за мене, до мигот додека не го „прочитам“ овој текст, кој би требал, да изврши некои поместувања, влијанија на мојата свест „за мирисот на туку што паднатиот дожд“. Што е тука нарушено?

Моето чувство за дождот, за неговата возможна широчина на толкувања, во еден иден имагинарен текст, се судира со сознанијата за неговата вистинска природа и дали во исто време влијае на „другото“ толкување, кое е повеќе творечко и само мое, а помалу до вистината на природата. До каде се протега, таа невидлива и растеглива граница, на она што сознанијата на науката ни ги открива и сознанијата на „измисланото“ го создава и го сугерира. На што треба да му се верува? На она што дождот сам по себе е, во толкувањата на науката или во имагинарниот текст на пишувачот - измислувачот?

Ова се дилемите кои стојат од „другата страна на огледалото“ и не само за дождот, ами за се што е невидливо и, живее зад живиниот амалгам. Амалгамот на творечката мисла и замисла, се обидува да се протне, во светот на новата „наука“, онаа што пишувачот ја создава и ја пушта пареата на неговата душа, врз замагленото огледало и сака да остане што подолго, додека не ја избрише воздухот. Дали пишувањето е поради изнудување на едни други, можни или невозможни сознанија, кои треба да се спротивстават на тривијалното. Она, што возбужда во откритието, на нешто неочекувано и ново во себе и надвор од себе, е веќе востановената состојба што влегува, во тој циклус на создавањето.

Дождот беше повод, или еден од поводите да се навлезе во откривање на можните елементи, кои го градат светот на идните песни, раскази, романи. Веројатно е, дека се можни и други објаснувања, за нештата што се вложуваат, во градењето на текстовите. Но, секогаш испливува едно прашање, дали треба да се допре „вистинската“ вистина или треба да се гради една нова, „творечката“ вистина, на авторот на текстот. При тоа, се создава сутестијата за пренесување, на она што е, какво што е, или пак она што ја сугерира творечката имагинација. Тој свет се лепи на тоа околу, на тоа во и, на тоа што не е никаде, ами веројатно само во „искривеното огледало“, на пишувачот. Повеќе сакам, да му се обраќам на тоа и такво огледало, да им се приклучувам на необичното, невозможното и да се обидам да ги направам и „обично“

и „возможно“. При тоа, го следам неочекуваното, каковозможен елемент за реалното.

Во тие обиди, доаѓа до некои неочекувани судири на теми, кои прераснуваат во дилеми. Нешто што очигледно е за песна, дали може да стане, расказ, па дури и роман. Да дојде, до некое намерно прелевање на илузијата, за тоа каде и е местото на темата. Која била вистинската форма за дадената тема, а која ќе стане новата вистина, за предодредената тема, да стане нешто друго. До која мера може, да се влезе во она другото, а да не се напушти она првичното, онаа искра од која почнало сè.

Ненадејностите се изненадувањата, што се очекуваат да се случат, во самиот тек на создавањето. Доаѓањето на таа ненадејност е, во самата суштина на слободата на творењето, во нејзините неоткриени патишта што се наслутуваат, се очекуваат, но може и да не се појават, ами може многу лесно, да се влезе во „замките на слободата“. Замките се невидливи, неочекувани и многубројни. Тие може да повлијаат, во менување на целокупната замисла, за структурата на текстот да го направат почетокот, да стане непремостлива пречка, да се размислува за еден „друг“ почеток, кој влегува во една друга суштина и друга состојба. Станува се друго.

Она „другото“ бара да стане примарно, се бори за своите зборови, кои треба да ги изнедри од пишувачот, за да стане дело со свој живот и постоење. Тоа ги бара своите зборови, реченици, страници на идната книга.

Сака да стане тело. Создадена е една нова искра. Ова се бесконечностите во кои намерно, а почесто и ненамерно влегува создавачот - пишувачот. Во веќе заживеаните состојби, се наметнуваат и нови, кои се создаваат по разни поводи. Се патува некаде, при што се носи тој мисловен багаж, без разлика дали е веќе запишан или не. Отворени се прозорците на душата и влегува она „новото“, она што има свое место, во неговото место и се бори да влезе низ тие, ново отворени прозорци. Тоа им се случува многу често на патувачите - создавачите. Не може да се одбрани мислата и свеста од тие атаци, благотворни, хаотични, веројатно потребни за да создадат, еден нов „поредок“ во замислата, за конечното на создавачот. Влијанијата се непредвидливи и неочекувани.

Така и овој новопрочитан текст, за „мирисот на дождот“ е еден од тие нови мотиви, кој го бара своето место, во предходната замисла кај создавачот, како да го доживее, како да го објасни, тоа сакање на одредениот мирис, предизвикан од дождот и учеството на природата во тој предизвик. После

ова, дали ќе се измени нешто во моето чувство за тој мирис, дали ќе мислам, на маслото на природата, на ПЕТРИКОР!

Значи ли тоа дека со ова мало пледоаје, кон смета себе, се обидувам да навлезам, или да објаснам нешто што навидум е необјасниво, а влегува во корпусот на она, што како специфика го одредува моето творештво, во контекст на смета себе, а и во контекст на другото или другите творештва. Секако, дека како финален дел на се, е самото дело, како такво, кое ги содржи поинаквостите од другото и другите, но и поинаквостите од сопственото, дотогаш направено-создадено. Па што е тоа што ме одредува да бидам тоа што сум, во она што го создавам, а да бидам поинаква или сите тие што создаваат, да бидат поинакви од другите, а понекогаш и од самите себе. Колку пати само, сум се судрила со едно прашање, зошто ова сум го напишала вака?

Веројатно е и оваа една од тие состојби, да навлезам во описот на некоја од „инспирациите“ кои стануваат специфики.

Таква е состојбата со „чувството за дождот“, која станува дел од општото кон индивидуално и, дел од еден елемент на творечка придобивка, која се вклопува во еден можен текст, кој треба да ги дообјасни елементите на „инспирацијата“ и да стане, таа самата, специфика.

Во оваа смисла би можеле, да се набројат и редица од повеќе специфики кои се поврзани или одвоени од се, но кои се стремат кон се. Што би можело да биде тоа се, се наметнува прашањето, кое што бара одговор. Дали може да се оделат тие, само како суви одговори, а при тоа да се пренебрегне самото дело, кое како дрво со стебло, гранки, лисја, се издига од коренот, безбројните корени, кои преку гранките го означуваат светот на основната мисла-замисла. Во оваа смисла, би можела да направам еден долг список на специфики, кои така поредени сами за себе, веќе би си обезбедиле една симболичка творба, која и како таква, би создала можност за една „нова“ веројатна специфика.

Така, се доаѓа до една констатација: ништо не може да се објасни, бар не од самиот автор, попрецизно, од мене самата, а при тоа да не се навлезе во лавиринтот на новите истражувања, кои сами по себе се веќе, еден вид на специфика. Каде оди оваа бесконечност, ако не кон нешто ново, до колку се има можност, време и над се, творечка среќа.

Gordana Mihailova Boshnakoska

FROM THE OTHER SIDE OF THE MIRROR

To discover, why I love the smell of the already fallen rain is a question whose answer is hidden on the other sides of the knowledge. I have to make my research:

first - about the rain

second - about the clouds

third - about the Earth

forth - some new, unknown and unexpected realizations.

For many and for me, too, the smelly track that the rain leaves, after it falls on a dry ground is very pleasant and relaxing. The source of this smell is petrikor, an oil that the plants produce and it is absorbed in the drops on the ground where it has fallen. After the rain falls on the dry hot ground, it mainly evaporates, at the same time, freeing the odor of the oil that beneficially affects the senses. This facts come through an unexpected and sudden announcement, that enters the undiscovered illusions for the rain, for the clouds, for the Earth, for the oceans and other factors of a thrilling sense that needs another solution, in a possible text in the future.

Д-р Ѓорѓија Најдоски

ВО ПРЕДВОРЈЕТО НА ИСТОРИСКИОТ ПРЕДИЗВИК

Во контекст на темата: „Авторот за спецификите во своето творештво“

Ако животот, во најширока смисла на зборот, е содржина на литературата, тогаш смислата на литературата е да го продолжи и одржи тој живот во трајноста на зборот. Тоа би значело до онаа трајност колку што се денес, на пример, житејските вредности во македонската усна и писмена традиција. Таа едноставност на единство меѓу животот и литературата во суштина е неоспорен квалитет кој не ќе може да опстои еден без друг, како

што не може мислата без зборот, гласот без финемата (знакот), меѓусебно анимирајќи се во конкретна функционална вредност. Тоа се оние патишта од животот кои се отсликуваат во творештвото и кои паралелно се создаваат и го чинат маршот како национален поход. Се разбира, за таа цел се потребни, покрај мотивот за патување, да се има и одреден багаж - енергија (како агенс) и фиксирана цел до која треба да се стигне без некое лунсање и, над сè, творечки predispozicii на исцрпувачкиот животен пат и - патувањето.

Сумирајќи ги овие сознанија од мојот искусствен творечки пат, ги подотворам моите хоризонти кои од ден-низден ме примамуваат исто како кога ќе се стигне до одредена точка фиксирана на хоризонтот и, токму до неа ќе се стаса, веќе другата се назира како нова одредишна цел. И така, секогаш, се чувствувам на почетокот и секогаш на отворен пат. Тоа чувство не само што ме опседнува туку и опседнато владее со мене, особено по завршувањето на мојот роман-трилогија „Дефтерски белешки од Македонија“.

Колку што животното искуство се согледува низ годините, толку и предизвикот е постојан, сè додека еднуш секој за себе и зад себе не се обрне, како што ќе рече Блаже Конески, исповедно, за своите песни - „па тие веќе ме

обврзуваат“. Тоа би значело дека творечкиот живот обврзува да се остане и опстане во литературата како патник на пат кој не се доодува.

Во таа смисла, ако животното искуство е дадено да се осмислува во конкретна содржина, литературата е таа која ќе го димензионира со нејзини селективни критериуми, да не речам корективи и, по биолошкиот нестанок, авторот да ја остави својата душа, пулс, динамика онака како што го живеел и вреднувал своето постоење на креативец, притоа оставајќи го својот печат како стапалките кон кои се обрнал.

Се чини дека токму низ тоа обрнување се гради авторскиот критериум и степенот на неговата одговорност, се разбира ако се има чувство за тоа и сопствен критички однос кон делата што ги создава. Оттука, моќта не е во стакленцето, туку во емајлот за да се застане пред огледалото и да се препознае личноста на писателот. Овде веќе се работи за „реална“ визија која е секогаш со корективна моќ, обидувајќи се низ критичката мисла да се навлезе во животната искуствена структура, било да се работи за историски предизвик, било тоа да е со социјален мотив, менталитет... но секогаш со одредена визија до каде сме стасале и до каде сме можеле да стигнеме, од поединечните до колективните патувања во единствениот национален марш. Најверојатно тука се крие и одговорот на прашањето, повеќе дадено во извична форма, дека писателите се совеста на своето време, која се, или сакаат со неа да се - поистоватат. Друга, посилна, потпора се чини како да нема! Такви беа и времињата на Константин Миладинов (Т^сга за југ), Григор Прличев (Скендербег), Стале Попов (Крпен живот), Лазо Каровски (Крвава блокада), Славко Јаневски (Маракули на грозомората), Јован Бошковски (Солински атентатори), Ѓорѓи Абациев (На Ножот), Владо Малески (Разбој), Владимир Костов (Црквичето Четириесет маченици во Битола), Петре М. Андреевски (Пиреј), Божин Павловски (Подвижни гробови) и други бројни имиња, и како наши современици и пред нив, чиј број, за среќа, во македонската литература е огромен и од секого, поединечно, значаен влог во фондот на националната македонска книжевност.

Оттука, е време да се ослободиме од додавката дека македонската литература е „мала“ и „млада“! Напротив, таа е трајна, долговечна и темелита, притоа ослободувајќи се од накалемената деминутивна содржина и значење кои сами себе си ја прилепивме како национален комплекс. Изгледа историчарите на литературата немале ни стакленце, ни емајл за да застанат пред огледалото, што би се рекло пред одговорноста што си ја презеле како нејзини трибуни!

Јас немам амбиција сам себе да се вреднувам, меѓутоа имам право, и тоа право си го дозволувам, да се произнесам за моите преокупации. И без да имам зла намера да сиркам отаде плотот во родните бавчи на моите колеги иако често на тој род, плодноста, искрено се радувам. Кај сите нив, на одреден начин, помалку или повеќе, е застапена историската нитка без разлика дали е кажана во определено, неопределено, минато или сегашно, време на изразување е содржина на таа вредносна компонента. И да сакале не можеле да се ослободат. И мојот интерес се движи на тие релации - историјата погледната од одредена дистанца како временска категорија или пак е таа плод на т.н. визионерска дистанца, со одредена критичка мисла, но и секогаш погледната од национален ракурс. Овде не сакам да бидам разбран и како одредена совест на своето време иако тој атрибут од секого е посакуван. Сега не е мое за него да се чипчам.

Историската особеност, ценам, дека е на некој начин нагласена содржина и во мојот поетски, прозен и есеистички израз. Кога веќе го самодетинирам или се обидувам тоа да го сторам, како историска категорија, не можам докрај да се согласам дека историјата е само минато. За современите и актуелната сегашност е со тој предзнак, дотолку повеќе ако авторот успее од позиција на дистанца да застане на посочена тема и да навлезе во нејзината суштина, па макар и визионерски. Овде, нужната дистанца ја ослободува емотивната приврзаност, придобивајќи пошироки, национални, димензии. За да се дојде до тоа неопходно стојалиште, нужно е да се има сопствена визија за националните интереси на својот народ, критички однос кон темата на интересирање и, што е можно попродабочено, до крај, да се даде оптимална критичка визура на настаните кои го мотивираат авторот. А тие се безбројпати потврдени во македонската историја и се реповторуваат во нашево време.

Стремежите секогаш имале свој мотив и произлез, со сакана и несакана цел. Авторот е тој кој настаните ќе ги доведе во одредена корелација со мотивот, стремезот, како цел иако не биле како што почнале. Всушност, примерите ги имаме: Илинденското востание, Сремскиот наспроти Солунскиот фронт... сè до неодамнешното откривање на бугарските гробишта во Струмица (дали тие се од бугарски окупатори или се од мобилизираните струмичани...). Дали приемот на членови во МАНУ ќе се одвива според Охридскиот рамковен договор (еден Македонец, еден Пиринец, еден Албанец, еден Влак...) без разлика на багажот што го носи кога се знае содржината на кратенката на - МАНУ! И, дали сè уште ќе се занимаваме со Дефтерите од

отоманскиот период кога, веќе, затоа македонската статистика, притоа и самата служејќи се со нив или дефтерството остана како педантна евиденција до денов денешен (со примерот на - тапиите), имплементирајќи се и во свеста на македонскиот менталитет. Или, пак, уште ќе го градиме култот од народната поговорка со робовска содржина - „Наведнатата глава сабја не сече“. Ете, примери на историски корелации. Само е прашање кој како и до каде ги гледа или, пак, ќе се замиже пред испушеното Мариово, Дебарца, Поречието, Азот... во кои се менува или е на пат да се видоизмени етничкиот состав и мапата на тие предели. Или колективно ќе се радуваме дека по неколку децении во Мариово се завеале на некое чардаче бебешки пелени или негде, во Вевчани се родила тројка, во Штип, пак, и четворка - и едните и другите останата осирочени без никаква грижа на социјалната држава - Македонија...

Историската наука и книжевната реч го величаат исконското битие на личноста на човекот, во негувањето на придобивките на генерациите низ усната и писмената традиција до степен на трајно споменичко одбележување. Наспроти нив како сенароден кодификат, постојат и одредени сатрапнички гледања и други форми во манифестирањето како обид во уривањето на националниот мит кон што и македонската историја не е имуна. Отука, е „разбирливо“ дека историјата во нејзиниот тек не е секогаш со мирен доток на свежа вода, идеи, во нејзината матица. Таа појава, во современи услови, не е борба на мислење како демократски чин во изразувањето, туку повеќе заличува на топорее врз националната свест до степен на нејзино разнебитување или, како што ќе рече Блаже Конески во песната „Нож“ од циклусот за Григор Прличев - „За ова срце седге острат нож“, а негде, дури“...ножот веќе забоден е внатре“! Тоа топорее денес како да претставува своевиден Дамасклов меч по кој посееаат и некои негови, Конески, студенти, магистранти, докторанти, и врсници и современици, како „иноватори“ на одредени „доктрини“

Како, поинаку, ќе се објасни обидот да се пречекори националниот праг кој со векови се градел и се разгазувавал, и тоа во три скорешни налети:

- првпат, со обидот и јавната декларативност, за размена на македонски територии во текот на етничкото чистеење на Македонците во 2001 година од челниците на МАНУ- еден генетик, еден естетик и еден историк;

- вторпат, со гласноговорничкиот обид, „случајно“ пак во МАНУ, за албанизација на Георги Кастриот - Скендербеј, и

- третиот, за релативно кус и збит период, во истата научна установа, се случи чипчење за словенското потекло на македонската културна тра-

диција, притоа фрлајќи ни светлосни и топлотни зраци в очи од сонцето на Вергина до степен на заслепување (парафраза од реакцијата на Радован Павловски, во својство на академик)? Нели е тоа некакво забаталување само во Заткарпатието, афирмирајќи ја послушноста на тезата од социјалистичкиот период, и пред тоа, како идеолошка одредница! Или пак се има намера да се поистоветат античкото со атинското (полисно) потекло!?

Не би сакал да верувам дека зад тој „пакт“ кој асоцира или коинцидира со „тројниот“, се во некоја спрега ујдисани, меѓутоа имам право, барем во оваа фаза на размислување, и да се сомневам. Мене не ме интересира Статутот на МАНУ, туку статусот на академиците од тој „пакт“ покрај

творечкиот опус кој е респективен, и покрај тоа да се здобијат со корифејскиот атрибут кој почнале сами да си го - нагризуваат.

Според искусствените учења на историјата и литературата до тој посакуван стадиум на „вечноста“ и корифејството, ќе следат и други преоценки и студиско-критички читања па се до евентуалната сенародна верификација. И без- пардон!

Колку во оваа фаза тие ќе бидат „разбрани“ како визионери или ќе останат во некоја фуснота ако е потребно да се приобјасни значењето на сатрапништвото. Пак повикувајќи се на искусствените учења, за одделни темелни национални вредности и не е толку значајна и нужна т.н. временска дистанца, ако не се реагира во истиот временски период на анационалната екпликација, притоа и тој што ја подотвара Пандорината кутија, со ризик да се стави на истата историска одговорност.

Современата литература и нејзините автори се должни да одговорат во името на сопствената совест. И кога се повикувам, со право или не, на совеста, поистоветена со националната доблест, одговорот мора да биде и чесен, и жесток, и безмилосен со јазикот во нивното изразување. Овде како да ги назирам веќе вперените копја, закрвени во зборот, како мегусебно да си одсвонуваат.

Дури и да не е тоа насетно свечкање, времето на одговорот ќе дојде и во некои, доколку ги има чесни, мемоарски белешки, пак како одговор на совеста, кога ќе се откријат и мотивите за тој потход, иако не сакам да верувам дека се работи за оделни комерцијални слабости, престижни дипломатски кариери каде азната се потешки од зборовите или пак да се цапне во атинските кругови, се едно, одговорноста е подеднаква.

Македонската историја, вклучително и сегашнава, најновата, не е веќе зла судбина зад која се крие или се менува овчјото руно со волчјото зад некоја европска одредница на т.н. граѓанско општество, без да се има предвид домицилното население како носител на државноста во Македонија - одредница на секоја држава и по тоа самите да се - препознатливи.

Ако овие прашања се со дилемичен или декларативен „хуман“, одговор на одредена политичко-партииска номенклатура, без разлика на нивните мотиви и „европски“, определби, тогаш и Франција и Германија, како иницијатори на европската унија, патем речено, по примерот на „јагленот“ и „челикот“, досега требаше да бидат и африканизирани, и муслимизирани и - кантонизирани. По примерот на овој спој меѓу воената омраза и економскиот интерес, но и со национална доблест, двете земји си го задржаа својот идентитет на моќни европски сили. Денес Македонија се чипчи на „демократските“ искуства од таа француско-германска демократија, и не низ примерот на нивните искуства, нудејќи некоја бездушна демократија која, во догледно време, ќе осамне во Македонија како своевиден „европски“ пример кој би бил повеќе за потсмев и најпогубен. Тој процес е веќе силно отпочнат со двојазичноста, дури и билингвистички, на цели региони од Македонија, вклучително и Скопје, не помалку и Битола со „транспарентната плоча“ за потеклото на албанскиот јазик. Има ли овде потреба за некаква историска дистанца и наместо оданде да гледаме одавде судбината на македонскиот народ, па дури и „среќни“ што таа демократија се „зародила“ токму во Македонија.

Колку совеста на интелектуалниот потенцијал, мислечкиот, креативниот, визионерскиот е во дослук со своето време и што ќе се остави во наследство на следните генерации или, пак, тоа ќе биде „мирно“ лудило на прекршени копја како седумте прачки од народната приказна!? Според мене почна и снопчето да се крши наместо прачка по прачка на сложните браќа. Која е функцијата на литературата токму во овие невремиња и колку тие теми се предизвик за тој македонски потенцијал или сите заедно се во спрега со - стихијата, анационалноста, макар таа да е и - „европска“! Нели е тоа своевиден аванс во цената што допрва ќе се плаќа и тоа кога ќе допустат па-

зарните тегички сосе зајретото кога ќе нема ни „туч“ ни „кантар“ според Кочо Рацин, кој ќе го мери нашиот „труд“ или, според Вапцаровото ќе воскликнеме „Простете, вината (не) е наша!“ Изразниот потенцијал во македонската литература, макар и асоцијативно, има силна моќ тој потиштен крик да ги издигне до национална доблест или, пак, наведната глава и натаму сабјата не ќе ја сече!?

И тоа е дел на моето актуелно творештво кое во голема мера е заокружено со трилогијата „Дефтерски белешки од Македонија“ споредувајќи ги отоманските со сегашните години на транзиција како најпогубни од сите буни, востанија, револуции, без разлика на нивниот предзнак досега или отсега што ќе го носат. Македонија е веќе клекната на колена и доведена до робовската поговорка за главата и сабјата, што ќе значи и негација на сопствената историја. Писателот ако е веќе горд дека е совест на своето време, треба да биде подготвен тоа и да го оправда, или таму негде, на нејзините маргини, ќе го најдат заспан пред татковинската обврска.

Мојата определба е, ако е нужна и формална декларативност, да се удостои, и историски и легаслативно, македонскиот државнички статус како стекнат традиционален облик кој е веќе фиксиран во националната свест на македонскиот народ во неговите етнички граници. Оттука, сулуда е идејата допрва да се обликува некаква државничка структура според „роевропски“ аршини кои наликуваат на демократско помодарство како Охридскиот договор. Македонија, поправо Република Македонија, нема свој потенцијал освен самата себе да се вложи сосе нејзините векови како интегрална целина во ЕУ- заедницата на нашиов континент.

Овде сакам да верувам во својот оптимизам бидејќи дел од тој багаж носам и како своја тежина. Или, пак, како што ќе забележи првиот германски амбасадор во РМ и виден научен истражувачи и публицист г-дин Ханс Лотар Штепан - „...тажачката на еден Македонец...поделбата на Македонија никогаш не ја преболува! „

Тој украден багаж нашите соседи многу тешко го симнуваат од сопствената совест, придодавајќи си „букурешка“ татковштина. И овде сум неоправлив оптимист: Со дебановизирањето на еден дел од Македонија во Република Македонија, и логично и природно, би следела и дебугаризација и дееленизација на другите два дела. Само на тој начин е можна примена на Берлинскиот договор (1878) кој не успеа да го имплементира Отоманска Турција во однос на преземените обврски од Договорот кон Македонија. На тие релации треба да се гледа улогата на европските сили кои беа креатори, и на

едниот и на другиот, Берлинскиот и Бикурешки договор, како, впрочем, и на - Охридскиот!

Ниту историјата има крај како мој предизвик, ниту литературата, како моја вокација, ќе ја препознае точката во својата содржинска проекција.

Во рамките на предметнава тема сакам да го свртам вниманието и за македонската Прокрстова постела како Прокруст да бил роден Македонец или постелата била скроена, изделкана, според негов терк за Македонија. И да не е така, прокрустовштината остана како метод на размислување и однесување, наоѓајќи примена и во нашата историја.

Ако за историјата на македонскиот народ се напишани трите тома, веќе се објавени и други три тома за предавствата кои, мегусебно, сакале или не, се надополнуваат. Колку овие томови (3+3) го сочинуваат македонскиот пејзаж, бездруго нашле одраз и во современата македонска литература, вклучувајќи ја и фолклорната традиција.

Еден таков лик, и тоа жена, се провлекува и во моите „Дефтерски белешки..“ во лицето на автентичната Божана која ги обединува крајот од отоманскиот период до средината на Втората светска војна на македонската територија каде наоѓа свое цврсто стојалиште.

Отварањето на Пандорината кутија со најавената лустрација, особено во оние втори три тома за предавствата, ги обелоденуваат новите прокрустовци, сега и меѓу интелектуалниот дел, не помалку функционален од информбировштината. Се што беше поистакнати меѓу личностите од културата, особено со национален набој, беше сатанизирано од интелектуалните идеопоклонници на системот во кој се создаваа.

Ако тогаш совеста се поистоветувааше со идеолошката припадност не значи дека се намалува функцијата на современата прокрустовштина, меѓу другото и - денес. И тоа се темните предворја како своевиден предизвик за книжевната преокупација. Овде, бездруго, не е оправдување дека тие процеси се плод на некаква идеолошка еуфорија, туку само како поединечни примери кои застанале на сатрапнички, петоколонашки и други позиции, занемарувајќи го националниот интерес во контекстот на сопствената национална традиција. Колку тие да се незначайни и пресудни за историските процеси, сепак се истрчани пеливани по македонските чаири - ливаѓе, при што секој пеливан бил и судија за себе! Со еден збор, всушност, нема табу - тема за литературата, без разлика колку се тие болни. Болката се преболува кога ќе се изнајде националната дијагноза за да отпочне и нејзиното лекување и откор-

нување од националното ткиво. Дури и кога се спие совеста на штрек го држи своето око.

Ако на претходната средба, во овој храм на Свети Климент Охридски во Битола, запрев до Катил апсана од каде што беа испраќани македонските заточеници во Дијарбекир на по 101 година заточение, мислам дека сега се наоѓам истрчан токму на македонските чаири, ливаѓе, со сегашниве соби-тија во Македонија.

На тие релации се и моите „Дефтерски белешки од Македонија“, чекајќи го благословот од Министерството за култура, ако се отргне од сопствените, комисиски, канџи на дрчноста.

На писателот и тоа му е судено да го издржи, и без патос, и без болка, достоинствено!

D-r Gorgija Najdovski

IN THE ENTRANCE HALL OF THE HISTORIC CHALLENGE

If life, in the broadest meaning of the word, is a content of the literature, then the aim of the literature is to lengthen and maintain the very life through the everlasting word such as the lasting of the value of the oral and written tradition in Macedonia. This simplified unity between life and literature, in essence, is of indisputable quality and cannot exist without each other, same as the thought and word are dependent on each other, the voice and the sign, animating themselves in a particular functional value. These are those ways of life that are reflexion of the creative work that parallelly appear and make the march a national achievement. Of course, in order to achieve this goal, besides the motive for traveling, certain baggage is needed - energy (as an agent) and a firmly fixed aim to which one has to reach without loitering, and above all, creative potentials through exhausting life and - the journey.

Summing up this knowledge from my experience, every day, I open my horizons more and more. They attract me and when I arrive to a point fixed on the horizon, the other point comes in view to be reached as a new determined goal. So I always find myself at the beginning and always on open road. This feeling not only possesses me but possessively governs me, especially after writing my trilogy - novel: „Notes from Macedonia“.

Горјан Петревски

А И ТИ СИ, НО ТУКА ТИ Е УСПЕХОТ

Кога ја добив поканата за учество на денешнава **Втора роднокрајна средба на битолските писатели од Македонија** и темата за тркалезната маса „**Авторот за спецификите во своето творештво**“, најпрво се подзамислив дали би можел да изнајдам потребна храброст, но истовремено и неминовна скромност, како доблест, се разбира, која, според мене, безусловно, треба да се има и да се покаже.

Множество од неколку особини

за да можеш да размислиш, а потоа да седнеш и да се зафатиш да се проанализираш себеси, извлекувајќи некоја особеност, нешто што ќе те окарактеризира, нешто што е твоја специфика. А сето тоа преку творештвото, се разбира, она што е духовен производ за кого што си се обврзал во животот (можеби случајноста те определила, преку клетва или благослов, сеедно!), притоа мора да се води сметка до каде е границата на скромноста или нескромноста, како да се проговори за себе, да се расчепка по она за кое самиот автор, без друго, во многу нешта, и не е свесен.

Но кога размислив малку поопсежно, ако сакате и поаналитички, сфатив дека одредената тема, сепак, е предизвик, можеби умесна провокација која бара искрен и самокритичен приод, да се свртиш кон она што е твое обележје и карактеристика, а кои дошле преку вреднувањето на читателската публика без која, книгите што ги пишуваме, не би ја имале неопходната убавина. Залуден бил трудот доколку не допре до неа, доколку, на овој или оној начин, не биде извреднувана. Зашто, секој од нас, преку искуството низ творештвото, бил на проверка и пред себеси, но, сепак, најмногу - пред публиката. Макар што авторот, поет или раскажувач, застанувајќи пред предизвикот песна или расказ, стихозбирка или роман, драма или кој и да е друг литера-

турен род, најпрво тргнува од тоа да се покаже и докаже пред себеси, да верува дека она што го работи ќе има помин и опстој. Никој не може да го потврди спротивното дека **писателот кога твори, пишувајќи, всушност, сака да ги фасцинира оние до кои книгата што ја создава ќе дојде**. Дури таквото тежнение да биде и самозалажување кое е потребно кога ќе се застане да се пишува. Сето тоа е на место и човечки, но и творечки, се разбира, па од кој агол и да се погледне кон нештата.

Е, сега, откако сме го напишале, условно, романот и под претпоставка тој да доживеал успех кај читателите, се поставува прашањето што е тоа со кое сме ја освоиле публиката? Пред што „паднала“, та да ни го посвети времето и да се занимава со нас!?

Уште од почетокот кога почнав да се пројавувам со првите раскази, а подоцна и со романи, оние што ме анализираа - критиката и читателите, за моето творештво, преку објавувани текстови во весници и списанија или истражување на промоции, се сложуваа дека основна карактеристика ми е она што се нарекува - **лирско и чисто** во прозата. Имаат право. Држам и самиот до оваа основна карактеристика со која ме препознаваат, а зошто да не - и вреднуваат. Се разбира, тоа ми е определба без која не би можел да се изјаснам онака како што сум посакувал, но само во расказите и романите наменети, условно, за младите, за тинејџерите. Поинаку и не би можел да пишувам, затоа што, кај таа возраст, постои строга линија која не смее да се пречекори, зашто со еден непромислен потез може сè да се урне, да се уништи градбата што е создавана.

Во времето кога се јавив со првите раскази, генерацијата на која ѝ припаѓам, во прозата, главно се одушевуваше од **чинговскиот и петреандреескиот приод**. На гимназиските литературни средби во Прилеп, Битола, Струга, Скопје, со хуморот што го нудев во таа проза, (така велеа другите!), знаев да ја кренам на нозе публиката. Се обидував да понудам сочен изворен говор и хуморен белег што доаѓаше токму од вртокот што не пресушува, а има име - народ. (Подоцна некои од тие текстови објавував во хумористичното списание „Остен“ каде што беа вонредно добро прифатени).

Но, сепак, творештвото им го посветив на тинејџерите, тврдоглаво држејќи се до тоа да направам проза која ќе им се допадне и на младите, но и на возрасните. И не жалам поради тоа, затоа што ми е возвратено на начин каков што посакував. А и сè уште не сум се повлекол од идејата да го доодам достоинствено обележаниот пат, непоправливо верувајќи во него. Некои велат дека успевам да освојам дел и од возрасната публика, што ми е и цел, се

разбира, преку заложбата да не ја делам литературата на „детска и возрасна“ или, ако сакате, да ја издигнам „детската“ на рамниште од „возрасната“. Понекогаш, утешно си помислувам: „Кој би можел да ја разграничи литературата!?“

Сепак, „строгата критика“ и теоретичарите ќе направат таква поделба, но не и добрите читатели. Податоците од библиотеките, но и контактите со читателите, ми се даваат за право да верувам дека допирам и до оние, повозрасните. А кај нив влегувам - (можеби!) преку тагата за младешките години, за она што е толку минливо, па дури и апсурдно во животот!?

Ќе се обидам да не се расплинам и да не ги пречекорам правилата на средбава со тоа што ќе се задржам токму на л и р с к о т о во мојата проза.

Одамна, пред повеќе од триесет и пет години, со писателот Видое Подгорец (чие творештво го карактеризираат лирски нијанси), во еден разговор, во момент на искреност, а можеби и на тивко разочарување, но и на мое изненадување, кога стана збор за лирското во неговото творештво, се случи момент кој никогаш не го забораив.

- Понекогаш се мразам себеси што сум таков... - ми рече Подгорец. -
А и ти си, но тука ти е успехот...

Тогаш, како сè уште млад раскажувач, малку ме подзамисли, но не ме поколеба. Денес, по толку години, сепак, кога станува збор за моето творештво, издашниот писател на лирика, имаше пророчко право.

Оттогаш напишав, покрај книгите со раскази, повеќе и од десетина романи за кои можам да речам дека се добро прифатени од читателите, се издаваат. Во нив лирските елементи и „душата на личностите“, никогаш не ги напуштив, не отстапив од нив, затоа што чувствував - **така треба да пишувам**. Дали поради фактот што поезијата многу ја сакам и ја читам, но не ја создавам!? Или поточно, никогаш и не помислив да ги објавувам оние 150 до 200 обиди оставени по некои тетратки и нотеси во форма на „песни за возрасни“. Да бидам искрен, самиот никогаш не си ги извреднував и мислев, но и сè уште не отстапувам од тоа, дека не заслужуваат да се појават. Ако за тоа не се избориле кај мене пред повеќе од триесет години, денес уште помалку ја добиваат борбата. Во тоа сум уверен, но, сепак, како да немам доволно храброст за да можам туку-така да се откажам од нив со тоа што ќе ги искинам. Зашто, и покрај лириката во нив, тие никогаш не го исполнија мојот критериум! Токму затоа немав право да им ги натурам и на други.

Некои мислат дека денешното време е поинакво и младите не се преокупирани со „лирика и романтика“, но моето искуство покажува дека не е та-

ка. Ним, токму тоа, можеби, им недостасува!? Духовна топлина што, главно, ја немаат, а им е од насушна потреба. Всушност, отсекогаш, на овој или оној начин, било така! Затоа и овие генерации, колку и да се изложени на подбив од поединци, мој впечаток е - сакаат чисти чувства, бранејќи се од опасноста и од сопствената убеденост дека нив сè помалку ги има!?

Не го тврдам ова случајно. Со години наназад, многу испиративно, но и грижливо, (да не речам загрижено!), ги проследувам проблемите на младите не само преку непосредни контакти, туку и преку писмени искажувања. Би го навел податокот дека во списанието „Наш свет“ ја водам, временски, најдолготрајната рубрика - **Вљубена страница**, ни помалку, ни повеќе, туку рамно 28 години или поточно од 1979 г. На нејзината адреса ми пристигнувале и сè уште добивам многу писма со најразлични содржини во форма на поезија и прозни искажувања, но и на бројни проблеми од семејството, интимниот живот што, главно, ја подразбира првата љубов. Но не само неа... Во мојата архива имам сочувано неколку илјади писма. Кога сето тоа мноштво ќе се проанализира може да се дојде до интересни заклучоци.

Временската дистанца, онаа од пред 28 години споредена со сегашново време, не е мала, а низ тие години многу нешта се изменија, доаѓале нови генерации, но суштината и на едните и на другите, не е променета. Сепак, мое сознание е дека оние од пред 28 години со сегашниве, барем според трепетот во себе кога е во прашање интимниот живот, многу не се промениле. И оние некогаш, а и овие сега, тагувале за исти нешта. И некогашните, главно, биле осамени, а тоа се и денешниве. Имало недоразбирања во семејствата, а ги има и сега... И некогаш, а и денес, им треба топлина и разбирање. Особено на онаа возраст кога сме „ни мали ни големи“. Па оттука, она, лирското, би рекол, им доаѓа како „мевлем на лута рана“.

Токму затоа упорно настојувам **духовното и чистото**, преку своето творештво да го поминам кај нив, но на голема врата. Да им го понудам она што можеби им недостасува и толку им е потребно. Такви се јунаците во моите романи кои, на моја среќа, тие ми ги читаат.

Како пример би го навел романот „Марта“ кој излезе пред 20 години, но и сега е актуелен и ги допира нивните проблеми (така ми велат во училиштата!) и досега е преобјавуван во осум изданија. Првото изнесуваше 2000, претпоследното 3000, а најновото е објавено во тираж од 4000 примероци.

Склон сум да бидам убеден дека **лирското** не им е туѓо и не треба да ги одмине и овие генерации, затоа што многумина од нив тоа го сакаат. Тогаш, зошто и да не им се понуди!?

Нема и понатаму да отстапувам од **лирското**, затоа што е моја карактеристика и белег според кој ме вреднуваат и критичарите. Но и читателите. Барем оние што ме читаат и позитивно се искажуваат за она што го пишувам. Во прв ред, поради топлината во нив. И понатаму ќе продолжам да пишувам романи на психолошки, но сложени теми, со уверување дека ќе ги допрам и тинејџерите, и возрасните. Зашто, проблемите на младите се и проблеми на оние што не се млади, во прв ред - родителите. А времето е онаа сила што ги вреднува и превреднува нештата. Она што ќе го издржи временскиот налет, ќе остане и во негова заветрина.

Gorjan Petrevski

AND YOU, TOO, BUT HERE IS YOUR SUCCESS

Now, after we have written, conditionally, the novel that achieved success in front of the readers, we must ask ourselves what was the reason for the success. Since the beginning when I first published my stories and novels, the critics and the readers agreed in my specific lyric and pure in the prose. They were right. I continued to cherish this specific style so the readers could recognize my work and value it, too. Of course, this is my determination in order to express myself as I would like to express, especially in the stories and novels for the young, the teenagers. Besides my stories I have written more than 10 novels that have found their place among the readers. In all of them the lyric elements and „the soul of the heroes“ I've never left.

The personal problems of the youngsters are the problems of those who are not young any more, in the first place - the parents. As an example I would give my novel „Marta“, it was published 20 years ago, but the problems of the young remained almost the same. Its first edition was in 2000 copies, the next was 3000, and the latest one is 4000 copies. I cannot write with another style, because writing for these age, I must not cross the strict line, because only one wrong move can destroy my whole building.

Христо Петрески

НАРЦИС ПРЕД СВОЕТО ОГЛЕДАЛО

Да говори авторот за спецификите во своето творештво, или за самото творештво воопшто, тоа значи, веднаш да кажеме, да биде пристрасен и да не биде сосема објективен. Тоа е исто како кога наутро ќе застанете пред своето огледало (како Кралицата од „Снежана“) и самиот на себеси ќе си речете: „Леле, ама сум убав!“. Но, ако малку повеќе и подлабоко (читајте: потемелно) се загледате во сопствениот лик

во своето огледало, сепак ќе забележите брчки, бразди и други навидум невидливи нешта, кои ќе ви го расипат првичниот позитивен впечаток и вие одеднаш ќе се загрижите, зашто за миг ќе помислите дека гледате друг човек!

Значи, внимавајте, зашто пречестото и предолгото гледање во сопственото огледало не е ништо друго туку нарцисоидност и тоа од прв ред, по што нема враќање назад. Творецот е Нарцис, но тој мора да се огледува првенствено во туѓите, па макар тие биле и криви огледала, доколку сака да има каква- таква претстава и за сопствениот лик.

Но, не се огледувајте премногу и во туѓите огледала, зашто тие не ви припаѓаат вам и можно е кога-тогаш во нив да го изгубите сопствениот лик.

Внимавајте: овде не станува збор за угледување, туку за огледување! А, дека и од огледувањето може да има некоја полза (не само кај стакларите, козметичарите и сличните на нив), туку дури и кај самите творци, посведочува фактот дека тие најдобро си ги знаат сопствените предности и маани. Се разбира, во однос на другите, но и во компарација со сопствениот творечки пат.

Творецот е чист и невин како дете сè додека не посегне по јавната презентација и афирмација. Тогаш веќе започнуваат да владеат други закони

(правилата на стадото или толпата), при што индивидуата е исправена пред два предизвика: да се приклони кон глутницата, или осаменички да продолжи да чекори сам. Значи, средината и окружувањето, на микро или на поширок план, или ги прифаќа или ги отфрла спецификите на секој автор во определен временски миг. Кој ќе победи - тој ќе раскажува!

Не е мал бројот на оние кои скршнале од патот, затоа што превисок бил ѕидот на кој наишле, или на оние кои ја нашле златоносната жица многу лесно и брзо, но не продолжиле да длабат на истото *шоа* место и на истиот *шој* начин, па токму затоа - на друго место и на друг начин - откопувале само јалови грутки земја...

Еден од тие кои не сакаат да бидат добри на истиот претходен начин сум и јас. Во постојаната потрага по нови теми (а нели сите теми се вечни?) и нови изразни средства (а нели сè е веќе видено?) на патот зад себе оставам многу повеќе почетоци, отколку завршетоци. Ќе се навратам ли повторно пак таму каде што некогаш сум бил, или од ново ќе тргнам по новиот и неизвесен пат?!

Одговорот како однапред да го знам, но нели никогаш не треба да се вели никогаш...

Инаку, да се пишува за сопственото творештво е исто како самиот на себеси да си правите интервју, па не знаете дали да си поставите поубави прашања, или да дадете поубави одговори. Моновјуто, колку и да не биде самопофалбено, тоа сепак ќе ја следи линијата на помал отпор, т.е. ќе ги одразува поблагите, а не погрубите црти на автопортретот. Ретки и речиси непостоечки се и автопортретистите кои при сопственото овековечување не си го разубавиле барем малку својот лик. Тоа е исто како од мајката да побарате да проговори нешто лошо за сопственото чедо. Таа ги знае и лошите особини на сопствената рожба, но вешто ќе ги прикрива сè до крајот на својот живот, се разбира доколку не се случи нешто непредвидено и тие не излезат сами по себе на површината. Исто или слично е и со творештвото. Актерот е сам на сцената. Неговата монодрама, или пантомима сеедно, може да започне во секој миг. Светлата се запалени. Публиката молчи и е во големо исчекување. А, од актерот зависи дали ќе биде на крајот исвиркан, или вратен на бис.

Доколку се совпадне „размената“ на емоциите - успехот, односно ефектот ќе биде постигнат. Така е и со (за)пишувачот на овие редови. Не ретко, од една помала или поголема временска дистанца - сум зачуден, или подоб-

ро речено - изненаден од она што претходно (читајте: некогаш) сум го запишал.

- Та, зарем јас сум го напишал ова, или попрецизно: Па, зарем јас сум можел да напишам вакво нешто?! - се прашувам *твогаш* јас.

Во тие ретки и величенствени мигови на *очудување* авторот како да не може да им верува на сопствените очи, зашто: прво) тоа што повторно го чита - веќе го заборавил; второ) тоа што сега го гледа пред себеси, при повторниот и нов прочит, му се чини поинспиративно и поимагинативно отколку моменталните идеи за реализација на истата таа тема со расположливите изразни средства; и трето) тоа што било тогаш толку добро или лошо сеедно - за среќа, или за жал - сега на авторот му се чини дека не е веќе така! Дали е тоа реалност или привид, тоа зависи и од моменталното расположение, самосвеста и нивото на рецепцијата, самокритичноста и слично.

Значи, станува збор за моменти, поточно за еден одреден и специфичен миг кога (за)пишувачот ќе оствари неповторлива средба на својата рака со хартијата. Затоа, од сопствено искуство, можам да пренесам еден мал совет до *младиот* писател: не ги фрлај и не ги уништувај никогаш сопствените ракописи, колку и да ти се чинат во *тој* миг лоши и безвредни! Зашто, во *друг* миг ќе сфатиш дека пречкртаните реченици и зборови, пасуси, или целите уништени ракописи - се повредни од она што останало негибнато, или било објавено.

Авторот, колку и да има, или да мисли дека има апсолутна самосвест и објективен став и контрола над самиот себеси и творештвото кое притоа го создава, сакал или не, но постојано се соочува со она што се нарекува *овде* и *сега*, па секоја интроспекција и вивисекција - не само што е пожелна, туку е и нужна.

Само оној што внимателно гледа назад - може сигурно да чекори напред! Авторското Јас при автокритиката е нешто што може и треба да се чувствува, но кое не треба и премногу да се нагласува од страна на самиот автор, зашто ако сонцето е силно - тоа и оддалеку се гледа, а ако е скриено далеку зад облаците - попусто ќе го барате и покажувате со прст. Значи, она што се гледа, слуша, чувствува, препознава... нема потреба и да се именува!

Се разбира, авторот и неговото творештво *доируаат* до очите и срцето на читателот, а доколку тоа не се случи - нараторот или ќе нема кој веќе да го слуша, или самиот тој ќе се запраша зошто попусто поминал толкав пат!?

И, уште само една малечка фуснота: само ретките мајстори и стилисти знаат кога да престанат со понатамошното нанесување боја на сликата, или шминка на лицето...

Конечно, што е тоа што јас самиот самобендисано мислам дека е моја специфика во творештвото. Тоа е хаику песната, краткиот расказ и новинската критика. Хаику песната зашто е лапидарна и со минимум изразни средства изразува повеќе значења. Краткиот расказ зашто е концизен и со отворен крај, па од читателот прави соучесник. Новинската критика зашто е импресионистичка, актуелна и кратка и јасна. Или, како што умно велеше Петре М. Андреевски дека критиката не е фалење и кудење, туку разбирање.

И, што друго да се каже, освен дека и за првото, и за второто, и за третото, ставот и судот треба да го каже некој друг (во случајов: читателите, критичарите, теоретичарите... се разбира, доколку сè уште ги има!?).

Колку пати ли ви се случило да ве сретне некој божемен познавач на литературата кој бесрамно ќе ви каже дека многу му се допаднала корицата на вашата книга (што значи дека не ја ни отворил), или некој литературен критичар наместо за содржината на вашата книга на промоцијата да говори само за нејзиниот наслов и тоа преку толкувањата од речниците на симболи, или во библиотеката да си ја најдете вашата книга со картонче во кое не е запишан ни еден читател...

Но, наспроти тоа, некој ја изрежал вашата песна од весникот и ја врамил, друг повеќе од вас знае колку книги сте напишале, по кој редослед и што има сè во нив, трет кој воопшто не ве познава ја купува токму вашата книга во книжарницата...

За жал, има многу помалку светли мигови отколку црни. Читателската публика не се создава лесно, а мал е бројот и на авторите кај нас кои воопшто водат сметка за височеството наречено читател. И потписникот на овие редови не може да се пофали со тоа.

Затоа пак, наспроти ветровите и страничните удари, авторот продолжува да додава барем по едно камче во мозаикот на македонската литература и во почетокот на овој век, а што ќе остане, што ќе се просее, ќе сведочи времето и, бездруго, објавените наслови и необјавените ракописи како единствен и неспорен факт...

Hristo Petreski

NARCISSUS IN FRONT OF HIS MIRROR

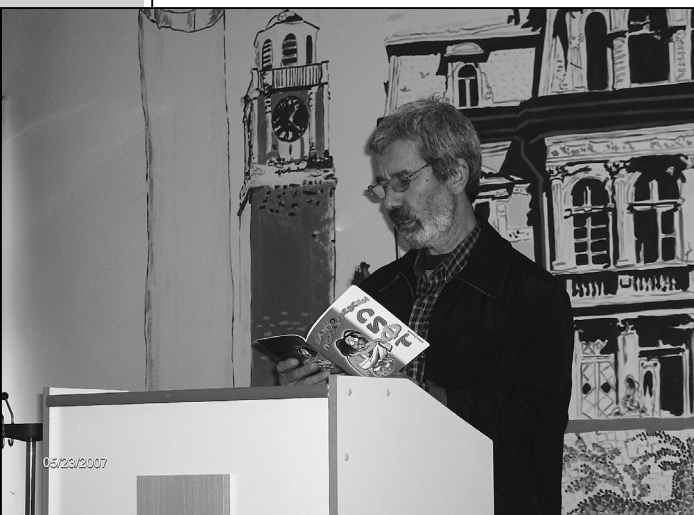
There is no author who can speak about the specifics in his literary work and not being prejudiced or not being objective. It is the same when in the morning one stands in front of the mirror (same as the Queen of „Snowwhite,„) and one says to oneself: „Ah, how handsome I am!„ But if, we concentrates deeper on one's face in our mirror we will notice wrinkles, furrows and other invisible things which can spoil the first positive impression and immediately we become worried, because in that moment we think we see another man! Beware! The long standing in front of the mirror is nothing else but narcissisism of first degree, after which there is no return. The Creator is Narcissus, but he must see himself in the alien, no matter whether twisted mirrors, if he wants to have a correct view of himself.

Finally, what is that which egotistically I think is a specific in my literary work. It is my haiku poetry, the short story and the journalist criticism. The haiku poem is lapidary with minimum expression means which have numerous meanings. The short story is concise with an open end, which makes the reader a collaborator. The journalistic criticism is impressionistic, actual, short and clear, or as Petre M. Andreevski used to say, “criticism is not mere praising or scolding, but, it's rather an understanding”.

Ванчо Полазаревски

СПЕЦИФИКИ НА МОЕТО ТВОРЕШТВО – куса расправија со самиот себе –

Ете, пишувам, разговарам со себе. На компјутерскиот екран се појавува нова реченица. Мојот обид да биде што е можно покус а сепак речита е како некоја искубана кокошка. Можеби некој друг ќе има поинакво мислење, можеби... Ја гледам и се смеам. Што сега со неа, една нова, најнова, гланц ако воопшто може така да се каже, реченица напишана со мнооооогу страст? Што со неа? Па и да ја пуштам некаде по светските електрон-

ските патишта, па дури и тоа? Кај нас таа реченица не ја очекува баш некоја голема иднина. Среќни се и пресреќни автори на реченици што ќе бидат прочитани... Од кого. Од една рака чудаци, читатели. Па што? Во нив, во нивната страст/жед за читање е содржана страста на многуте нечитачи, страста на прочитаното. Сепак, се прашувам **ЗОШТО ВООПШТО ПИШУВАМ?**

Оваа реченица со циновски канџи лета над мене со години, ми се заканува, ме пцуе, ме зграпчува повремени и ме лета над градот заканувајќи ми се дека во секој миг може да ме испушти небаре сум храна за нејзините чавчиња...

Арно ама, од друга страна си гледам јас, си мислам јас бидејќи, дал Господ идеи, и јас ете не се плашам дека тие еден ден ќе пресушат, сум во постојана потрага по некакви мали парченца слики, градски слики, фрагменти од нашето (моето, твоето, нивното...) секојдневие... потрага што потоа се преточува во компјутерски текстови, се стега како зелка во каца електронски спакувана во мојот компјутер и таму чека да се „роди во вид на некој вид литерар-дело.

И така...Што е темата?

Па и кус разговор помеѓу двајца обични пивопијачи прислушкуван во некое кафе е дел од тој огромен, тој бесконечен мозаик наречен СРЧА НА АСФАЛТОТ со кој се обидувам да видам/дадам една своја слика на големиот азбифтан град со чии влакнести пипала секојдневно се среќавам, на секој чекор, во секој миг и кога спијам или вчудовиден гледам толкузелени листови на детелинка во улога на чеда на автомобилски издувни гасови, бетонски лелеци и цивкања на расипани (низаедни) лифтови...

Тоа опишување на фрагментарното околу мене, особено кога инајдиски ќе запнам да стигнам до самото дно на, на пример, на сликата на која колешката од работа, на терасата (внатре е забрането) пуши цигара, пие нескафе а истото тоа го прави една дама на долниот кат и тие се една над друга не знаејќи дека во тој миг се имитираат себеси не сакајќи се реплицираат, прават исти движења, изрази на лицето...

Тоа/такво гледање ми е потребно за да можам, онака до детал, да го видам со голо око тоа што секој ден ме преокупира.

И тоа дрво во Свети Димитрија спроти некогашниот Офицерски дом во Скопје е одличен пример за можноста да се отпатува на некое островце на среќата длабоко задлабочен во сликата на стебло со четирикраки дебели гранки небаре четирите апостоли слегле и од оревот се чудат што се прават божјите чеда или знаејќи го тоа о-хо одмана му дале душа и око на дрвото и уште можност на некој седнат спроти него да измислува приказни за посетителите на преубавата црквичка истражувајќи го одот, облеката, гестикакулациите на сите нив во рок од, на приемир, 45 минути.

Монолошки, долго а понекогаш афористички, со кус стегнат израз, одам на друга сликичка. Арт кафе на горниот кат и низа од постмодернистички слики на Пепси од далечните осумдесетти години кога беа работени под влиајние на чајот, разговорите и прошетките во старата скопска чаршија и сиденките во Галерија 7.

Напливот на мојата свест се претопува во друг тек на мислата, оној малку постегнат и насочен кон моето лично време наспроти другото време што разулавено и бесно ржејќи протрчува покрај мене. Јас и столчето произведено во Кина се наоѓаме во едно лозје, во околина на село Ракотинци. Го чекам овчарот. Тој мора да дојде. Така се случува и пред 23 години во околината на Битола и јас сум сигурен дека овчарот ќе дојде. И тој дојде. Не е изнеден ШТО МУ ОДДАВАМ ПРИЗНАНИЕ за неговата неверојатно упорна борба за бесмисленоста кога онака потпрен на стапот го врви својот пладневен одмор додека овците знаат дека треба да почекаат и мирно стојат во место, не

мелат трева и така си ја обезбедуваат својата минимална доза на овчја среќа. Фантазмагоричното во мене неочекувано ме води кон бањата на мојот дом во населбата Капиштец, улица Народен фронт број 5.

Соочен сум со точно 3573 поправки што ме очекуваат во мојот дом а јас немам сила да почнам со ниту една од нив. Ако тоа го наречам хаос се фаќам во костец со една од најтешките работи во мојот живот, но...

Тука можам да кажам дека земам здив со едно лично гледање на темата ЦРВЕНКАПА што гласи отприлика вака:

Црвенкапа

Црвенкапа беше девојче кое поради предозираност на гледање теве сапунски серии и склоност кон нездрава храна, полна хормони, пред време навлезе во тинејдерските години. Сходно на тоа, кога се упати со кошничката кон легендарната баба, на првата шумска кривина таа се пресоблече во танга, мини здолниште и просирна блуза. Оваа реквизита и беше неопходна со оглед на тоа што претходниот ден фати работа, учество во проект дониран од неколку меѓународни организации а наречен: Истражување на однесувањето на секусалните манијаци ПРИМАТИ за кои се претпоставуваше дека се уште можат да се сретнат на Балканот, а кои за жал во другите краевина на Европа (де)еволуираа во сериски касапи и ни оддалеку не можеа да се споредат со суптилноста на штитскиот сексуален манијак (момче кое силуваше 78 годишна баба..).

Проектот беше мошне интересен, особено од аспект на хонорарот со кој Црвенкапа ќе можеше да си ја обнови гардеробата бидејќи нејзиното тело незапирливо напредуваше во сите правци кон поконкретен облик, попознати во круговите на машките шовинистички свињи, како тело... И уште нешто, таа немаше многу време за фрлање и затоа интелегентно одбра самата да биде мамка.

Одеше бавно како млада личност без иднина.

И така Црвенкапа невесело, како и секое урбано девојче, се влечкаше меѓу дрвјата толку индивидуални што од нив не се гледаше шумата. Најпосле го сретна Волкот кој потекнуваше од богато белгиско педофилско семејство и својата пензија ја арчеше во, токму таа, балканска шумичка, иако мошне сомнителен за другите жители тој беше сигурен под заштитата на локалната менувачница. Но, со време, дали заради близината на Велес и осиромашениот ураниум, овој белгиски волк мутиреше во дебел англиски хомосексуалец, така што средбата со Црвенкапа за него преставуваше уште еден ма-

лер во поглед на можни средби со непознати и, евентуално нивно искористување за сопствените малцински сексуални склоности.

Волкот тажно и махиално рече: А татко ти?

Што тој? - одговори Црвенкапа со значителна доза на младешка агресија од типот „кон постарите“.

Не можеше тој да го носи ручекот а не ти, вака малечка и... женска - невесело продолжи Волкот носталгично загледан ту во неа, ту во Белгија (накај Англија), ту во својот (историски гледано) предумтантски период.

Ова можеше да ја навреди Црвенкапа но таа со вродената и на млада генерација практичност, плус уводните упатства од споменатиот проект, остана кул и веднаш ги запиша зборовите на непознатиот чуден странец кој и делуваше прилично животински. Го игнорира и неговото интересирање за својот дилитиран татко и му рече:

- Ако си шумски волк со екстреман лифтинг на твојот ментален склоп би можеле да соработуваме со обостран, се разбира, материјален интерес.

- Да. Тој сум, а ти си во право... - рече Волкот кому пензијата почна да му доцни поради појавата на тероризам во нашите краеве и, како нус-производ на тоа, огромни дози на хуманизам на неговите земјаци.

- Одлично - рече Црвенкапа. Колку да знаеш од интернет ги имам симнато сите сајтови кои те спомнуваат во најразлични контексти и затоа не се обидувај да ме прејдеш. Но, да не губиме врем, треба само да инсценираме мало класично силување во кое главен учесник си ти, осамен, класичен манијак маскиран во волк од приказна. Ако се уште си заинтересиран за добра заработувачка а мала експлоатација, веднаш викни го ловцијата кој како што е општо познато ја дели твојата постела, или за соодветна надокнада во натура, те растертува од твојата сексуална напнатост. Но, ти поради својата познатата промискуитетност...

- Добро де - ја прекина Волкот. - А зошто ни е тој?

– Тој ќе биде сведок? Без него мојот извештај би бил некако нецелисходен.

Волкот се согласи и со тајни шумски знаци веднаш упати порака до ловцијата.

За несреќа, кусогледиот ловција токму тогаш ја имаше упуќано бабата излезена надвор да ја поднамести тебе антената. Таа му заличе на срна а можеби во него проработи неговата позната потсвесна омраза кон се што мрда во шумата. Да останеше жива бабата заради таа замена на нејзиниот идентитет од радост ќе прифатеше да биде убиена уште барем печеспати, но тоа поради објективни причини не беше можно. Ловцијата во склад со виденото во еден крими филм не се двоумеше многу, ја фрли бабата во бунароот а потоа со ракописот на волкот на масата остави порака: – Јас сум волк, мојата волчја природа ме натера на овој мошне разбирлив чин и се надевам дека на бабата сега и е многу потопло во мојот желудник отколку во таа мразарник куќарка. Сепак, длабоко се каам во име на можна средба со луѓето од Хаг, ветувам дека ова нема да се повтори, барем не со истава личност. Потпис: Шумскиот Волк со мало ментално растројство комбинирано со извесно, но дозирано, незадоволство со општите волчји права вградени во стариот Шумски устав.

Нејсе, кога им се придружи на Црвенкапа и Волкот, шумарот со радост се согласи да соработува за да може колку-толку да ја намали грижата на совет која ја чувствувавше кон Волкот.

Волкот, игнорирајќи го мислењето на Црвенкапа за природните девијации во сексот кај мажите, нежно му рече на шумарот: – Здраво душо, како е твојот син (еден прекрасен примерок на Аполон чиј сексуален развој беше прилично класично насочен и кој беше внимателно и на смени чуван од сурија тинејџерки од тој крај.)

Од разбирливи причини шумарот го игнорира ова прашање и се скри зад една грмушка, нестрплив да биде сведок на настанот што следуваше.

– Сиркај низ двоцевката, така ќе изгледа подраматично - рече Црвенкапа инаку поборник на уметнички дела со мултимедијален концепт наречени: Еден автор, многу глупости.

Потоа Црвенкапа обеси аматерска филмска камера Пансоник на една гранка, као заборавена и вклучена. Со неа се снимил импровизираното силување. При крајот на сцената во кадар влета ловцијата и со кундакот ја плесна Црвенкапа меѓу рогови, се разбира, по грешка. Не баш одушевена Црвенкапа станувајќи изјави дека токму таа сцена, ќе и даде висока веродостојност на снимката.

Потоа сите тројца го прегледаа материјалот. Црвенкапа рече – Јас сега си одам за да го дообработам а вие ќе внимавате да не ви се случи нешто слично. Волкот и неговиот љубовник се согласија весело и одмавнаа со рачете во знак на поздрав и се упатија кон првата грмушка. Црвенкапа се пресоблече и некако пристојна (за да ги задоволи потребите на мајка ѝ од имање пристоен пород) се упати дома. Во главата веќе ѝ беше платениот, со нејзини заработени пари, билет за шопинг во Лондон.

А бабата?

Ох, да бабата. Таа прво беше пензионер, сходно на односот кон тие суштества во оваа земја таа не постои, дури ни во приказните, а со оглед на грижата кон стари изнемоштени лица та уште една не постои, значи ја нема на квадрат. И тоа е доволно за сите скептици.

Тоа што Црвенкапа се упати кон неа е само мала драматуршка неопходност за да дојде до првичниот заплет.

Vancho Polazarevski

A SHORT DISPUTE WITH MYSELF

HERE, I WRITE, I HAVE A CONVERSATION WITH MYSELF. On the computer screen a new sentence appears. My try to make it as short as possible on one side and also, meaningful on the other side, seems to be like a hen without feathers. Someone might have other opinion, maybe ... I look at it and I laugh. What to do with it, a new, brend new, if i dare say it in this way, a sentence written with too much passion? What to do with it? Even if I send it via electronic way, even that, too? This sentence has no big future in our country. Those writers of sentences are lucky and happy if they are read... By whom? From a few readers. So what? In those people, in their passion/thirst for reading is consisted the passion of the non-readers, the passion of the read. From time to time I ask myself, Why I still write?... But, there is something in me saying or making me think that God gives me always new ideas and they do not scare me that one day they could dry up. I am in a constant seach for small pieces of images, city images, fragments of our (my, yours, theirs) everyday life... the search that later is transferred into computer texts, is tensed hard as a cabbage in a wooden tub, packed in an electronic way in my computer waiting to be born in some kind of literary work.

Ѓорѓи Прчков

АВТОРОТ ЗА СПЕЦИФИКИТЕ ВО СВОЕТО ТВОРЕШТВО

Да се пишува за возрасни пред сè, според мое мислење неизоставно прозаистот има потреба да го прочита делото на Ерик Фром „Анатомија на човековата деструктивност“. А зошто препорачувам да се прочита токму ова дело, од едноставна причина, Фром ликовите за кои пишува ни ги предава со сите нивни можни и неможни изопачености, всушност ни ги предава доследно какви што биле, без хиперболизирање, анализирајќи ги тие лико-

ви прозаистот доаѓа до сознание каков сè може да биде човекот. Од деструктивен, изопачен до таа мера што зачудува, всушност според мене мерка нема, дури излегува и неверојатно. Фром, ликовите, како што реков предавајќи ги реално, исклучиво со нивните настраности, покажува дека возможното излегува невозможно и обратно невозможното возможно. Таа е специфика во моето творештво на едно создавање во кое ликовите, но и настаните излегуваат необично предадени, е типичен и еден од ретките примери во македонската литература, кој го среќавам во прозата на мојот омилен писател Владимир Костов, и во овој случај спецификата на моето творештво е таа - Фромовска. Бидејќи живееме во време на копии можеби некој ќе се запраша зошто авторот зборува за некоја своја мисла која ја разложил на неколку илјади страници, а се родила во главата на некој умник (Фром) кој денес е починат. Слободно авторот може да се гордее на копија која се роди како копија во времето кога тој сè уште светот го гледаше со розовите очила и го натера да го изблуде мајчиното млеко при што неисчистени капки останаа по неговата душа. Копијата набргу се претвори во свој оригинал со кој веќе и со затворени очи можеше да го скенира човекот и да каже од кои несостојки се содржи. Ако во прво време сликата покажа кратери на злото кои ме фрлија

во депресија, со филозовско самоубедување подоцна ме натераа против него да се борам со тоа што ќе го обелоденам и жигосам со јавен презир - специфика во моето творештво. Често читателот ќе помисли дека тие грозоти не се стационарани во една душа од можеби според најновите сознанија од 21 грам, но до крајот, како специфика во мојот книжевен опус ќе почувствува внатрешни гласови кои ќе го провоцираат да стори нешто необично со што би го дофатил нивото на не секогаш измислените ликови. Дали ќе го стори тоа или ќе си остане во својата дремлива обичност е од голем интерес за авторот. Ако прозаистот ликовите ни ги предава обично, тој има излезено обичен раскажувач, без уметност во неговата проза, без разлика колку содржината му е добра. Содржината на прозаистите не ја потценувам, зашто и таа во делото е дел од уметноста, арно ама според мене ако прозата е напишана обично тоа излегува гола уметност, сликовито да се изразам само од коски, без крв и месо. Ако пак се пишува необично си добива комплетна уметност, со ликови и настани уметнички предадени, веќе оживеани, кои и да сакаат нема да можат да се вклопат во средината која полека изумира во јаслите на монотоноста. Ако ми дозволите и не ми земете за зло, ќе го цитирам еден од главните ликови во тетралогјата „Марширања“ кој вели: „Јас сум прочитал маса книги, арно ама бидејќи обично напишани, само раскажувачки, излегле без уметност. Со таквите книги си го потпалував собулчето, гореа небаре кукулички, арно ама телото ми го топлеа, самата душа ми ја мрзнеа“

Анализирајќи ја необичноста како доминантна специфика во моето творештво не би сакал да не кажам и некој збор за останатите специфики. Литературата, за која самиот си изнесувам мислење, сметам дека треба да биде докрај отворена и чесна, со вистината напред да чекори. До крајни граници можеби и сум груб не штедам никого, не ги штедам главните ликови, ако се огрешат во животот ако излезат пакозции, зулумции не ги штедам ниту пријателите, роднините, макар ми излегле и најблиски. Во моето творештво преовладува испревртена синтакса, токму тоа е и еден интересен пронајдок во литературата, значи непроценлива специфика за мене. Скоро цела моја литература е напишана во инверзија. Сè е извитоперено, сум предал свет во превртена нараквица, а тоа според Владимир Костов е еден новитет во македонската литература. Мојата литература, како повеќемина што велат е сатирично - параболична, во основата на сето тоа стои морална определба, всушност во основа сум моралист, а по формата сатиричар. Според начинот на кој го воведувам читателот во дејството, преку моето творештво, доктор Весна Калпаковска вели дека амбиентот го доживува како веристички, како

делата на Џовани Верга, Васко Праголини и други претставници на Веризмот. . .

Не ретко употребувам пцовки, стручно кажано кажано *КОПРОЛАРИЈА*, за кои веројатно не е виновна мојата покојна мајка која добро не ме воспитала, туку мојот страствен темперамент, силен револт, кој мерка нема, ме тера да ставам точка на сè, а она несовершеното да го зачинам. Јазикот во творештвото е литературен и уметнички, воглавно нема интернационализми, зборови за просечниот читател неразбирливи, а ги заменувам со стари македонски зборови, значи го користам чистиот македонски јазик, има и по некој турцизам, ама одомакинет во македонскиот јазик. Како шлаг на збирот од сево ова кое дава посебен колорит, ако може да се нарече специфика, романот „Марширања“ е тетралогија, а јас во македонската литература друга тетралогија не познавам, ако некој знае нека ми каже да ја научам.

Кога се зборува за специфика во творештво од пишани зборови, голем товар и заслуга понесуваат и ликовите во нашите дела. Ликовите во моето творештво се препородци. Се борат сами и дејствуваат како Крале Марко, како Робин Худ и сл. Старите злодуси се заменети со макроа, а принцезите со бели робинки. Треба да се прегазат и, Рѓосаните кои доминираат во животот. Главните ликови во творештвото често се изградени врз цврста бинарна опозиција: духовно и интелектуално богатство (од една страна), но и крајна беда во материјалната проекција на живеењето (од друга страна). Минатото на ликовите (т. е. нивниот живот што според дејството не влегува во сегашноста на дејството и раскажувањето) се јавува како благослов или проклетство - постојано присутно (насекаде околу нас) било во форма на сеќавање или на материјален предмет со семиотичка димензија (не само украс) присутен за да пренесе порака - уште една специфика кај мене.

Згуснатоста на дејството во романите доведува да се почувствуваме „наелектризирани“, за потоа да дојде катарза. Овој ритам на раскажување го доближува читателот до хибрис и тисис - што се основа на античките трагедии. Точно дека ликовите страдаат, арно ама не се жртва на самите себе, туку заради Космичката Дике (Вселенска правда) - штом некој хибрист ќе ја наруши рамнотежата Дике се враќа во предвидениот тек, а хибристот трпи казна (тисис).

„Без дидактички морализам, а чувствителен кон моралната проблематика, најавена уште во творбите за деца и млади, попрецизно во сказните, зашто сказната е основна творба на авторот, во тој поглед особено се експонира во својата литература пишувана за возрасни. Она што е карактеристично

во обемната прозна продукција, главно манифестирана преку романескниот жанр, е тематската и амбиентална *роднокрајна ѝоврзаноси со Бийола*. Роден битолчанец, суптилно и минуциозно, успева да ги дофати и уметнички уверливо да ги предаде битните психолошки црти на граѓанинот од „најградскиот град“ или градот на клавириите во Македонија кои профилираа низ неговата пребогата со драматични настани историја - во записот вели Панде Манојлов, а јас велам ми открил уште една специфика во моето творештво кое е предмет на оваа тркалезна маса. Сигурен сум дека историјата во моите дела не е предадена како хронологија на историски настани и личности, туку таа комплицирано се содржи во моите романи, еднаш како што реков

тоа е превртена нараквица, се чита меѓу редови, се манифестира како менталитет на личности од современиот градски живот на битолчани, оформени како полнокрвни литературни ликови. Како такви, небаре креација на авторовата имагинација, тие се и тогаш кога во нив можат да се идентификуваат и конкретни личности од „најградскиот град“, ама уште повеќе кај дојденците, во многу случаи предадени со „име и презиме“ - кое е смела специфика во творештвото.

Накратко уште неколку специфики за ликовите што творештвото го прават различно од другите, како што вели Владимир Костов. Исклучиво во романите чекорам со вистината напред, кај главните ликови лага нема. Интересно е дека во сите романи, на крајот, ликовите ги собирам на едно место, било останале живи или пак мртви. Некои средба оствариле во рајот, во кафеана, во фасцинантната градба на Патлата, еден од главните ликови во романот „Зеа маус“ па дури и низ светонеделските гробишта. Жените - главни ликови, во творештвото се убавици, а мажите силни и мускулести, ликови кои располагаат со смелост и силни боксови, кои така ги решаваат неправдите кои кај нас изобилуваат. Имињата, особено прекарите на ликовите содржат длабока веристичка семантика. Во романот „Верушка“ на пример, постои силна семантичка асоцијација помеѓу човекот и неговото име или пре-

кар која што одлично функционира и има своја достојна задача и влијание врз дејството, специфика за овој вид романи.

Ако ова сам сум го помислил или сум слушнал збор - два од моите пријатели и читатели кои ми се верни барем до толку да ми бидат и критичари (пред сè мислам на мојот омилен писател Костов), сепак ми недостига уште една алка во синцирот која цврсто би ме приземјила. Тоа се луѓето кои професионално се занимаваат со анализа на пишаниот збор и „умеат“ да видат повеќе отколку што обичниот читател може да почувствува. За нив моето творештво мислам дека ќе биде новитет, ќе се збркаат, мојата литература не ќе можат да ја дефинираат, зашто не спаѓа во ниту еден правец, излегува непознат во литературата. Единствено може да се рече дека мојата проза може да се сврсти во еден нов романтизам, нео романтизам, како што во една прилика писателот Костов зел да вели. Критичарите и читателите излегуваат збунети, зашто стилот, експресијата е завиткана во уметност, ама досега невидена уметност, за многумина непозната. Колку и да се трудев да ја сврстам во некој правец на новите современи романи, не ми успева. Моите романи ако беа објавени во некоја од големите, богатите земји, правецот ако не можеа да ѝ го откријат ќе патентираа нов, впрочем ако ги имаше десет ќе го пронајдеа единаесеттиот. Значи за критичарите излегува еден новитет, ако се чесни спрема мене не ќе можат да ми го најдат крајот, зашто се работи за една посебност, особено во стилот, јазикот. Што се однесува до содржината ќе се најдат исплашени, ќе се накострешат што сум зел да се пресметувам со силници, моќници. Според ова излегува дека јавно тешко е да бидам признат, арно ама јас не очекувам признанија и награди. Критичарот, уверен имам излезено дека во себе, сакал или не ќе ми оддаде признание, ама во себе, арно ама јавно да се произнесат ги зафатило страв, излегле додворувачи на режимот. Сепак јас не се разочарувам, продолжувам, со вистината напред да пишувам уште повеќе. Овде ќе се послужам со еден пример од српската поезија. Поетот Сарајлија имаше излезено среде Белград крунисан за кнез на поезијата, такви ги има и кај нас, дури и во Битола, и што се случи? Едно време се јави критичарот Скерлич и работите ги постави на свое место. Скерлич не работеше по баби и стриковци, не по син за татко, татко за син, тој делата ги ценеше исклучиво по квалитет, и повторно што се случи: Сарајлија го симна од височините, од облаците каде што имаше земено да лебди, го симна на земјата, дури и во најцрната кал, а Змај го вивна во височините. Дали тоа ме измачува да мислам дека такво нешто се случува и во нашата кутра, нама-

чена држава, дури и во Битола. Или ме радува што во ваквите збиранија ќе видам искра која ќе ја потпали засега пропаднатата надеж?

Gorgi Prchkov

WRITER ABOUT THE SPECIFICS IN HIS LITERARY WORK

If a writer wants to write prose for adults first he must read the work of Erich Fromm, „Anatomy of the human destructivity“. So, why I recommend this work, is for a simple reason, From gives us his characters in their possible and impossible distortions, in fact, he introduces them as they are without hyperbolizing. Analyzing these characters the prose writer comes to a conclusion of what kind is the man. The character could be represented so destructive that one finds its character traits to be impossible. The characters being real with their distortions, now seem from possible became impossible, and vice versa. This specific in my literary work is a rare example in the Macedonian literature that I meet in the works of my favourite author, the respected writer Vladimir Kostov. The specific in my literary work is Frommian. .. Analyzing the specifics in my literary work I would like to mention the sincere and honest way of narration lead by the truth as a first step. I am extremely rude, I do not spare anyone, I do not spare main characters if they do something wrong in life, if they are evil, I do not spare neither my friends, relatives, no matter whether very near and dear to me.

Проф. д-р Вера Стојчевска - Антиќ

КОН ПАТОПИСНАТА ЛИТЕРАТУРА

Минатата година излезе мојата шеста книга патописи. Во случајов сакам да ги појаснам моите побуди за авторството на истите. Главната причина да се осврнам кон патописите беше мојата идеја да останат забележани сите научни средби на македонистика во светот, бидејќи по многу години извештаите за нив стануваат беспредметни, зашто нема да се најдат во ниту една библиотека. И така започна мојот патопис, а познато е дека во нашата литература

овој книжевен род не е негуван. Притоа, за да не бидат тоа само извештаи од науката, интересни за одреден број консуматори, јас во нив ги вметнувам и интересните средби со разновидни личности, настани. Во секој случај, во нив доминираат три дела: научните средби во светот, интервјуа со значајни слависти - македонисти од целиот свет, а третиот дел, мислам, најинтересно за читателите, се кратки реалистични цртици поврзани со времепловот на патописот од минатото и сегашноста. Интересно се дека овај дел најмногу ги привлекува љубопитниците. Тие сфатиле дека една случајна средба со еден човек ги проширува нашите хоризонти, ја обогатува нашата личност, и ние се збогатуваме незнаејќи свесно за тоа. Еден ваков пример, случајно избран меѓу повеќето, само ќе го илустрира тоа богатство.

Стариот прозорец

До самиот прозорец од мојата работна соба е сместена уметничка аматерска фотографија „Стариот прозорец“, експонат во димензии 30x22 см, направена од Никола Кујунџиски. Фотографијата ми е дар од случајниот познајник, господинот Никола Кујунџиски, правник по професија, а вљубеник во аматерската уметничка фотографија. Случајната средба изгради еден мој

нов контакт. Професорот Конески ми беше закажал средба околу одредени службени активности во МАНУ. Обично разговорите и подготовките ги вршевме во бифето на Академијата. Тој ден, само што пристигнав во определеното време, Професорот ме замоли да имам трпение, да направиме една пауза, во времето кога ќе се појави неговиот стар пријател од Куманово - Никола Кујунџиски. Професорот беше секогаш точен, исполнителен, со осет за времето на луѓето, и во случајов, ми објасни дека состанокот бил индиректно закажан и немал можности да го презакаже. По една недела од нашата случајна средба ми пристигна необичниот дар, фотографијата „Стариот прозорец“, која ја ставив во мојата работна соба. Брзо се вклопи меѓу бројните сувенири на дрвена позадина. Моето око и моето внимание се прилепуваат врз и во фотографијата. Првиот впечаток на напуштеност и осама, одамна поминал. Постепено се фаќав како навлегувам во во внатрешноста зад прозорецот. Се доближував до женско лице, застоено зад стаклото, со втречен поглед кон светот од надвор. А каков ли бил тој свет? Едно лесно невидливо, незабележливо, едно женско суштество лебди над боите, во свежината над росата, или во мирисот на зајдисонцето? Или времето, тоа времето, бавно и одмерено отчукувало од стариот дрвен часовник, заради што женската силуета се исклучувала од него, со навидум бегство во непознатиот простор и убавина, за да се врати повторно зад решетките, како да не се капела во дарбите на денот и светлината. И затоа, замислена честопати можеби не осознала колкав е просторот зад прозорецот, пред него, колку бескрајно е времето, што лажно часовникот како да го одмерува, или разграничува?!

И така, постепено, решетката исчезнуваше од мојата претстава како граница во ист простор, зашто духот одвнатре, а имаше многу духови, ги совладуваше и ѝ ги уништуваше физичките граници. Колкаво внимание и однос покажал кон мене „одвај познатиот“ господин Кујунџиски! Прво ми го подари бескрајниот прозорец, кој е, и не е прозорец веќе, туку некаков симбол кој исчезнува и се враќа. Потоа уследи честитката-фотографија со приказните за неповторливоста на природата, каменот и водата. И постепено ја сфаќам самостојно во мислите врската меѓу Конески и Кујунџиски. Се барат сличните водотечини. Се присетувам на стиховите од песната на Блаже Конески, „Послание“ „... ние сеи одиме, а земјата останува.“ Во тој спој со величието на природата и понирањето во животот, но во оној обичниот, кој ни е надофат на раката, на отсјај од окото, се открива бескрајот на убавината.

Исто така, господинот Кујунџиски се присетуваше на последната средба со Блаже Конески, во куманово, на 9-ти ноември 1993 година, само

еден месец пред часот на смртта. Блаже Конески пристигнал во Куманово на литературната вечер што во негова чест ја приредил Домот на културата. Таа пријатна средба Кујунџиски ја опиша во кумановскиот дневен лист „Наш весник“ (25 ноември 1994). Тој беше често наш гостин, како во култур-

ни, научни и литературни настапи и средби, исто така, и заради пожелни и пријатни средби со наши луѓе, и тоа не само со луѓе од културата туку и со „обични луѓе“. Доаѓаше заедно со своите пријатели на „еден час разонода“, зашто Куманово и кумановци му беа блиски, како луѓе со ведар дух и луѓе склони на хумор и шега, својства кои и самиот ги поседуваше и „заразно ги сееше“. Така, за некој час се оддалечуваше од „разумното сивило“ на секојдневието, што ќе го искаже во својата песна „Улавштини“...

Во салата влезе видно расположен, насмеан, и со дигнат бастун ги поздравува присутните со зборовите: „Драги мои кумановци - здраво“. А сите ние со аплауз му отпоздравивме.

Ми раскажуваше Кујунџиски за литературната средба на Конески, кој на крајот му се приближил на пријателот и го замолил да го одведе на неговата изложба а фотографии. На 10 ноември Конески ми раскажуваше за пријатните часови поминати во Куманово. За сопствената вечер само кусо проговори, а акцентот во разговорот го постави врз изложбата на Никола. Се сеќавам, истакна: „Вредеше да се оди до Куманово за таа изложба!“ Никола ми раскажуваше за свежината на насмевката упатена до кумановците, за духот на пријателот кој лебдел во салата, добредојден секогаш во градот. Последна останува меѓу хартиите статијата на Никола во кумановскиот весник, со фотографијата на Конески. Под неа читам: „Конески снимен во октомври 1987 година од госпоѓата Милка Хамза Блаќанин од Загреб, негова пријателска од студентските денови“. Една од најимпресивните фотографии на Конески е сигурно оваа. А Никола не случајно ја претставил. Од неа видливо пленува нечујниот, а сепак свонлив смев, или Конески е токму таков, каков што го диоживуваа кумановци, или токму онаков, каков што Конески

се чувствуваше меѓу нив. Разговорите на Конески за драгите сопатници, соученици, колеги како да навираат од фотосот на весникот. Чинам како Конески одамна да го открил и распознал стариот прозорец. А врската на сите споменати, именувани и неименувани пријатели со прозорецот ја откри и придвижи прекрасниот фотограф ... Тој на 29 ноември 1994 година приреди ретроспективна изложба, на фотографии „Променада“, во спомен на пријателот Блаже Конески.

D-r Vera Stojchevska - Antic

ABOUT THE TRAVELS LITERATURE

Last year was published my sixth book on travels. In this case I would like to give an explanation of my urge to write them. My only reason to write them was my idea to put on paper in order not to be forgotten all the scientific meetings on the Macedonian language in the world, because with the years they pass as if they had never existed, since the documents are not held in the libraries. Besides being only reports on the science, I introduce many interesting personal meetings with known scientists as well as interesting events. In all my travels dominate three main parts: the scientific meetings in the world, interviews with many known Slavists - Macedonists from all over the world, and the third and the most interesting part for the readers, are the short real parallels between the past and the present. One accidental meeting with someone broadens our horizons, enriches our personality without being aware of it. Every example in my travels is just an illustration of this nonmaterial wealth.

Јозо Т. Бошковски

ИЗБОРОТ НА ТЕМАТА Е ИЗБОРОТ НА ПАТОТ

Беше тоа на крајот од септември, во 1949 година, кога опснежи првиот снег и снежно забелеаја ридовите околу моето родно село Ос-трилци, кај Крушево, под Илинденското бо-иште „Мечкин Камен“, каде што врви Новиот пат Крушево - Битола, - кога тргнав на учење во овдешната Учителска школа „Браќа Мила-диновци“.

По 12 саати патување со коњска кола „четворка“, - вечерта, кај 7 часот стигнавме на влезот во Битола, од страната на Демир Хисар ... и на влезот во Градот, се случи, за мене едно необично изненадување: На широка раскрс-ница, - однадеж ме облеа некаква голема, за мене непозната светлина од Улична ламба, од што бев стресно изненаден. .. (Интересно е тоа што таа изненадна светлина, често пати и не-очекувано, се повторува во мојот човечки век).

За кратко време се прилагодив на интернатски-от живот и на животот во градот, - на Вечерното корзо на Широк Сокак, ка-де се појавував, облечен во последната мода, според обичајот на животот во Градот на конзулите...

Произлегувам од Семејна лоза со долга традиција на народни раска-жувачи, - меѓу кои Приказничарот Бошко Јонов и син му Томе... И ние од Осмата генерација сукцесори: Јозо, Петар, Бранко и Божидар, кои се афир-мираме како писатели со пошироки интересирања: Јас, се однесувам како Полихистор (под I)...

Почнав со суптилна лирика, зимата, во 1947 година ... Потоа се зафа-тив со рефлексивна и со драмска поезија, со проза, есеистика и ликовна кри-тика и со философија ... Како човек, кој произлегува од македонската народ-на традиција : изворно го знам македонскиот јазик со сите стари - норматив-ни форми на зборовите од богатата македонска лексика и народни идиоми,

кои се подзаборавени и се прераскажуваат, или се отугени или се отугуваат ... Уште во детството учествував во народниот карневализам од обреди и ритуали и во реалниот живот на луѓето и во земјоделското производство и во сточарството ...

Ја доживеав и ја преживеав Втората светска војна, во која учествував како *дете курир*.... Играв Јонче во една партизанска пиеса и над 10-годишна возраст - одржав говор за успехите на нашите партизани - пред насобраниот народ во Училиштето во Острилци - на неслободна територија - пролетта во 1944 година.

Промотор на „Вечниот оган на философијата“, проф. д-р Ферид Мухиќ,
26 септември 2007 година

Како учесник во Учителската школа, во Битола, сериозно се зафатив со организирање на литературната активност и со пишување на Македонската трагедија, - (*фантасмагорија - стихијојеја*, по примерот на Горски венец од Његош, која ја завршив дури во Скопје, во 1956 година, кога ја објавив како издание на авторот, бидејќи во тоа време беше тешко да се протнат такви творби на државна врата. ... Тоа беше првиот мој успех во совладување на големите форми, со кои се занимавам во целиот мој опус...

Во Скопје ги проширил своите интересирања и за Мајаковски, Бодлер и Рембо и сите познати модернисти од светската литература. .. Како заљубеник во поезијата, - напишав повеќе збирки песни, кои беа добро прифатени... Блаже Конески, смело објави и еден текст за **Македонската трагедија. Сепак, прекутно бев третиран како дисидент. ...**

Моите домашни успеси, беа и сè уште се замаглени – по инерција..., каде ја добив и Првата Европска награда за поезија, во 1980 година, на Анонимен Конкурс на Европската Академија за литература, наука и умретност, со централно седиште во Неапол, Италија – под покровителство на Европската заедница.

Ќе ги наведам позначајните наслови на МОЈОТ ВЕРЗУМ: ситуиран во моите дела и *шемајскиите валери - валенции - илуминации*, - од насетената *нова ренесанса*: „Бој со гадурија“, (1963); „Активен поет - Говорник“, (1966);

„Македонска трагедија“ - (фантазмагорија) - Стихијопеја, чии две дела беа објавени во првата книга: „Бој со гадурија“, К. Рацин, Скопје, 1963 година, (Интегралниот текст беше објавен во 1966 година, а во 1987 година, издвачката куќа „Наша книга“, во Скопје, објави дополнително издание; „Цветовина“, песни и цртежи (1969); „Мудроста на сонцето ЗНАЈА и крајните консеквенции, песни, цртежи и есеи, (1976); Чудотворниот крај на убавината“ - (Материјали од областа на материјалната култура на македонскиот народ, објавувани повеќе пати низ продолженија низ печатот на Радиото и Телевизијата; **Il fume eterno“ (Вечна река)** - наградените песни со Првата европска награда за поезија, во 1980 година, Неапол, Италија, Специјално издание на македонски и на италијански јазик, Скопје, 1980 (Каталогизрано во Европската академија); „Деца и цвеќиња и ѕвезди“ - песни за деца и цртежи (1981); Longing for the South (Тга за југ) - Антологија на современата македонска поезија, заедно со индискиот поет **Ситакант** Махапатра, во два тома: на англиски јазик, во Њу Делхи (1981) и на јазикот ории, во државата Ориса (Книгата беше промовирана од Министерот за надворешни работи на Индија **Нарасима Рао**, во музејот Цавахарлал Нехру, во Њу Делхи); Избор песни „Осветлен човек“, Култура, Скопје, Скопје, (1984); Избор на песни „Poesia nera“ (Црна поезија), Ital - jug, Рим (1984); Избор песни „Сетва свемира“ (Сетва на вселената) Гардош Земун и Cross Cultural Communications, Њујорк, (1989); Есеите НОВ СВЕТ (1990); Автомонографијата УМИШТЕ - ГЛАВА НА ВСЕЛЕНАТА, издание на Европската академија за литература, наука и уметност, (Accademia d' Europa) (1990); „Big bang“ - песни и есеи и „Лек против смртта“ - песни и есеи, Нов Свет, Скопје, 1992 година; **Книги раскази**: „Скопска-

та овца“, (1997) „Откопување на историјата: Атлантида вистинската и Македонија - Високоцветна Македонија, (1998), за која добив поздрав и најубави желби од Кралот на Шпанија Хуан Карлос I, Кралицата на Данска Маргарета II, од Претседателот на Америка Бил Клинтон, Од Претседателот на Франција Жак Ширак и од Конгресната библиотека во Вашингтон, од Руската државна библиотека во Москва, Англиската библиотека во Лондон, и од Библиотеката на Словенија, Србија и Бугарија); „Умонаут“ - песни и есеи (1998); „Триумф на материјата“, (2000) **Избори и преводи:** „Толстој за децата, Толстој со децата“ (1966) (Тираж од 10.000 примероци); „Цртици и повести“ од Иван Цанкар (1967 и 1970); „Игра ли то срце јунаково“ (Избор јуначки народни песни); „Песни од Бранко Момировски, (Посмртно издание на Бранковата оставштина - песни и хуморески) (2000/2001); **Најновите книги:** „Приказничарот Бошко од Острилци“, „Нејасни сили“ и „Уметноста е вечна сфинга“ (2002); „Панта реи“ - песни и есеи, (2003); „Орфеј“ - песни и есеи (2004); „Мојот евангелиум - Идни спомени: Стрелата на времето - Новата слика на светот - Историја на иднината (филокалиа и еврестика) (2006) и „Вечниот оган на философијата: Актуелизирана историја на философијата (Пред Сократ) - Најнова хрестоматија (Documentum veritatem) (2006).

Во 1998 година, успеав да ги посочам искривувањата на Светската историја - од најстари времиња - до сега, и ги исправив и објавив во моите книги и посебно во книгата: „Откопување на историјата - Атлантида вистинската и Македонија „Високоцветна Македонија“ за која е подготвено и второ - дополнето издание. Во „Вечниот оган на философијата“, се зафатив со проучување на историјата на философијата, каде што, исто така пронајдов темпорални пропусти, за кои предложив соодветни исправки – како „Актуелизирана историја на философијата (пред Сократ)“, - што претставува Најнова хрестоматија од оваа област. Промотор на ова мое дело беше професорот Ферид Мухиќ (промоцијата се одржа после доставувањето на овој текст).

Иако ми беа прилепувани квалитети на скромност, - скромноста во творештвото, не е мое убедување, ниту моја особина: мојата литература не е заинтересирана за скромноста, која претставува непотребен реквизит и нема никакво значење во нашата работа...

Јас се раководам од моите нејасни сили, кои ме водат по непознати врвици – низ непознати и неизодени предели:

1. Триумф на материјата
2. Големата експлозија (Big Bang)
3. Изедначување на верзумот со универзумот

4. Осветлениот човек
5. Внатрешната обоеност на човекот
6. Развојаната стварност
7. Уметноста е вечна сфинга
8. Умонаут
9. Темпонаут
10. Производство на време и свест
11. Недијалектичко време
12. Плазмофизика - Плазмпоезија - Плазмпоетика
13. Поезија со висока резолуција
14. Верзумот
15. Метеорски дождови
16. Рев на празнината
17. Пирамидуиум
18. Насмеано сонце
19. Дека Вистинскиот Бог е човекот
20. Човекот е глава на универзумот
21. Нов свет
22. Вистинскиот рај го изградуваме ние луѓето
23. Метајазик: Алетологија - Дианопоезија - Диано (по) етика
24. Императорот на злото (Поетска драма)
25. Високоцветна Македонија
26. Мудростите на Сонцето
27. Чудотворниот конец на убавината
28. Митологија - Митологика
29. Лек против смртта
30. Македонска трагедија
31. Умиште - Автомонографија
32. Јозоизам - Правец во литературата
33. Нервоизам - Правец во ликовната уметност

Jozo T. Boshkovski

THE CHOICE OF THE THEME IS THE CHOICE OF THE WAY

I come from a family with an origin of long literary tradition as folk narrators. I behave as a Polihistor. I started writing subtle lyrics, in the winter 1947. Then I found myself in the reflexive and drama poetry, prose, esthetics, literary and fine art criticism, as well as with philosophy. As a student of the School for Teachers in Bitola, I got seriously engaged in organizing literary activities among which was my writing the „Macedonian Tragedy“, (phantasmagoria - epic poems, following the example of Njegosh's „Forest Wreath“, I finished in 1956, in Skopje, as an author publication, because in those times it was very difficult to publish text on governmental door. ..It was my first success in overcoming the literary challenge. My successes were and still are dimmed = under inertia, but my literary work achieved the highest literary peak of Europe, where I got my first European reward for poetry, in 1980, on an anonymous Competition of the European Academy for Literature, Science and Art, with the central seat in Neapol, Italy = under the patronage of the European Union.

Добре Тодоровски

ИЗВОРНИОТ ГОВОР ВО ЛИТЕРАТУРАТА

Во мноштвото обработени теми, во зависност од времето во кое живее и твори, секој автор во неговите дела остава трага на препознатливост, како и начинот на опишување или опејување на тематската содржина.

Можноста да се најде меѓу-простор каде што авторот ќе се најде себе си е онолку поголема или помала, во зависност од интересот за темата, како и тоа колку и во кој обем истата е обработувана. Овде, пред сè, мислам на

обработка на теми од нашето поднебје: теми со миграционо-печалбарска тематика, љубовна, трагедии, историски, легенди, преданија и др. И сето тоа во рамките на еден одреден простор, или искажување на паралелен приказ на настаните кои се одвиваат во книгата, во зависност од местото каде се наоѓаат стожерните ликови (во мојата литература тоа најдобро може да се забележи во отсликување на ликовите и дејствијата во романите „Сивилото на одот“ и „Над тагата“).

Уште во самиот почеток од моето прозно творештво, чувствував потреба од запишување на настани во кои главниот јунак ќе биде обичниот човек, со сите негови фолклорни карактеристики, како начин со кој ќе го одбележат како посебност, различен по мислата и сваќањето на животниот пат од другите околу него.

Секој автор има свој начин и пристап кон творештвото. Што се однесува до специфичноста на моето творештво, повеќе од упадливо е користењето на дијалектот на Битолско-демирхисарскиот говор, повеќе вториот и употребата на изрази при секојдневната комуникација помеѓу луѓето, тематски врзани за ограничен простор и време, обидувајќи се на тој начин да изградим сопствен стил на изразување и препознатливост.

Од друга страна, пак, со користење на дијалектот во дијалозите на ликовите, некаде повеќе, во некои дела помалку, се обидувам тоа да го наречам како благо и тврдо користење на дијалектната форма на говорот, со можност да се вршат помали интервенции на авторот, но без никакви дотерувања или искривувања во фабуларното дејство. Овде пред сè мислам на неговата „сочност“ при изразувањето, без кратенки, иницијали и скриени знаци, уверен дека било која обработена литературна творба ќе ја зачува својата изворна форма и ќе го отслика верниот приказ.

Само така, низ таквите кажувања ќе се насети човековата животна борба, во рамките на неговите можности во дадените историските прилики, за опстојбата на овие простори. Токму затоа

на ликот сакам да му ја дадам природната димензија, каде ќе може да си ја отвори душата, при што се изразува неговата наративна дарба во устната раскажувачка, впечатлива по говорот и начинот на искажување. Со други зборови, во таа слободна наратија, низ неговата вистинска исповедност, може најубаво да се почувствува револтот, маката и тагата по веќе заминатото, да се прикажат судбините и трагедиите, но и она малку среќа што некогаш ќе го засегне, како и силно да се почувствува и почитта кон сопствениот корен и земјата што толку ја сака, вткаена во човечноста и мудроста, снаодливоста и итроста која ја поседува човекот на овие простори.

Овде би сакал како посебност да ја издвојам и подвлечам наративната моќ за искажување на хуморот и сатирата, својствени за нашеве простори.

Тоа ми дава поттик за натамошни пребараувања, на теренот на битолскиот и демирхисарскиот простор, по неоткриени, незабележани раскази, судбински врзани за човекот.

Познато ми е дека повеќето автори, особено прозаисти, никогаш не се задоволуваат со крајниот резултат на книгата. При секое навраќање на ракописот, секогаш се можни корекции, додавања и одземање на дел од текстот, јазични и интерпункциски исправки, па дури и кога материјалот е финали-

зиран во книга. И сега, кога се навраќам на моите книги, вршам забелешки и исправки на некои зборови, реченици па дури и на цели пасуси, за во случај истата да биде препечатувана, тие забелешки да се внесат. И тогаш, може да се најде нешто за корекција.

При собирањето на материјалот за нова книга, а како се работи за одреден простор, не ретко ќе се најдам на местото и ќе сретнам некои од ликовите од претходната книга. Во неодминливите дијалози за книгата ќе се открие уште по некој настан врзан за ликот, просторот или времето за кое веќе е пишувано, а што би требало да биде забележано. Но, неговото забележување отвора можност за збогатување на материјалот, на еден одреден начин и прелевање на дел од настанот или ликот во друг приказ или роман.

Друга карактеристичност во моето творештво е и тоа што повеќето од делата се базираат врз вистински настани, врзани за „жив јазик“, односно директно кажување во сегашно или минато време. Директниот контакт со ликовите или користење на очевидци, секако на теренот за кој се зборува во делото, ми овозможува внесеност во самиот настан, може да се почувствува дејствието, да се видат и верно да се опишат предметите, па во одредени моменти низ кажувањата дури и да се побудат емоции.

Оттаму, кога е во прашање нова книга, инспирацијата за мене е најприсутна и наидува токму тука, на извориштето на настаните. При тоа секогаш настојувам приказите да ги забележам автентично, со исклучок на некои раскази кои ја третираат легендата или измислени раскази. Колку да се тоа трагични кажувања, иако се однесуваат за мојот народ, моја рода по крв, луѓето од моето поднебје, од непосредното опкружување, познати и непознати. Интересно е тоа што, при раскажување на случките, секаде каде е тоа можно, се вклучува неодминливиот хумор и сатира, како лек на рана, како да е вклопен во делот од секојдневната живеачка, па колку и да било тешко по човека.

Бележити се одредени фолклорни навики или обичаи, пренесувани од колено на колено и цврсто поврзани со ликот или дејствието, кои исто така се пренесени во изворна форма, за кои сметам дека, заедно со литературата која ја проучува фолклористиката, ќе се отргнат од заборавот, ќе се зачува коренот на зборот, и како што погоре нагласив, ќе се даде посебност на живеачката на овие простори.

Според мое мислење, тука писателите се најповикани и тие со своите записи ќе ја завештуваат вистината и ќе го зачува нашиот збор, за да не му се заметне трагот, или да биде извитоперен во употребата на туѓи јазици,

в прочем и како што се случувало . Овде мислам на користењето на изворниот говор и помалку употребувани македонски зборови.

Во едно свое кажување, Петре М.Андреевски еден од великаните на македонската литература, ќе забележи: „Загубата на еден збор е многу по-тажна од загубата на еден човечки живот, зашто зборот опслужувал еден цел народ и тоа многу подолго од сите наши животи и зашто во неговото значење се среќавале сите луѓе на тој народ“.

Во принцип не сум шкрт на зборовите, но темата, барем кога се однесува до моето творештво, има подоста допирни точки со обработуваната тема на првата роднокрајна средба, под наслов „Потпора на коренот“. Па затоа, нека не ми биде забележено, ако во некои делови се сретнат сличности со моето излагање од првата средба на роднокрајни автори.

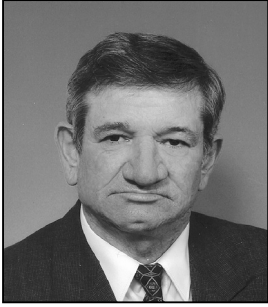
Dobre Todorovski

THE AUTHENTIC SPEECH IN LITERATURE

The most of the themes dealt with, is in dependence of time in which an author lives and works. Every author lives a self recognizable track, as well as of the way of describing and extolling of the thematic content. From the beginning of my prose literary work, I felt an inevitable need to write down events in which the main character is the ordinary man, with all his folk characteristics as an outstanding and unique way, different in thought and understanding, from the life of the others around him. Here, I would like to extract as a specific, to choose and underline, my narrative power for expressing the sense of humor and satire typical for these regions. This gives me an inspiration for further research on the Bitola and Demir Hisar Region undiscovered, not yet written down stories that are crucially related to man.

Петко Шипинкаровски

РОДНОКРАЈНИТЕ МЕЃИ, РАСПАТИЈА, ГРАНИЦИ, ОГНИШТА, МОЈА ИНСПИРАЦИЈА

Детските мигови приковани во меморијата на писателот, битијата ткаени низ ледините и ледени патишта, уката и надградбата, сè е нишка водилка - инспирација во сезнајното градиво и градба на фабулата за откоп од растоката кон изворот и напојот - моќ за заезерување на спомените, аманетите, семејните пораки, обичаите, традициите навиките... Не така ретко, роднокрајното огниште на семејниот спотнат оган, на меѓинците и поседот и незаборавните дружби, згоди-незгоди, веселите мигови, тагата и тажачките се вртат како сенки во зајднината до изгрејзората - и пев низ лириката,

„Не екнува камбаната од вечниот божји храм,
се витосала, пискотници на новороденчиња
одамна занемеле
и невестинскиот венец од бршлен свенал.
Само помен со ехо од камбана за редок закоп
со мирис на темјан лелекнува жално.

Стари клопотарци, свонци по мутли се топат.
Ги снеса белите стада по чукарите,
на синорот селски. Со лавежот песот
со остри заби папсал во пустината,
со задоцнето кукурику: ранобудни петли
осамено пејат во пукнатините
на мугрите и зазорот на денот.“

(„Седело на орлица“ / „Седело на орлица“, поезија,
Струга, 2006/ авторско издание.

Откорнувањето на семејната и роднокрајна лоза здремено по тланиците ко нема стража во тркалото на пустелијата, невратот и непреболот кај пи-

сателот побудува искра секнаница за распукување на здреманите сидишта и накана за ртежина и одново вдомување:

„Чекаш,
чекаш навалица на дрво,
што граби од исток во запустено село
и во разурнати маала на царштината пуста.

Но искрат искри од таткови потомци
со здив на топлина врз родната грутка,
ти даваат свежина, душа,
ги сушат корените на горидрвото“

(Татковата куќа) Седело на орлица, поезија,
Струга, 2006/ авторско издание.

– Знаам бе Петре, знаам! - му одговори Стево. - Знаам дека ко бил овде, во Градешница, пред да го отепаа бил кај Босеата со дестина во дружината. Раздумале! - продолжи Стево. - Раздумале дека има и во наште мариовци по-сестрими и побратими со Турците, туку Толе и за ни’ има лек - рекол! Нивата треба да се чисте од куколо. И во стадото на кривоглавото шилеце треба да му се скршат рокчињата и да се турлоса во мело, рекол тој. Ете тоа им треба и на виа наште кодоши-предавници шо ни ’а резилат верата наша. И сеа бе Петре, и сеа има такви, ене ’и туку се мифтарат околу виа, како сукала околу витки се вртат, бе Петре. Туку...“ „Откорнати души“, роман, „ИРИС“, Струга, 2003.

Навиките, родителските поуки и пораките, обичаите и обредите, оригиналниот мариовски говор, како и други бисери што се користат во насликувањата и монологдијалогот се основната нишка на ткаенината во нижењето на нишките на проектот заокружувајќи ја неговата целосна облигација на ентериерски аранжирана публикација, во жанрот, со припом на македонските страданија, за убавите моменти на животот човечки, за злото, за правичноста:

„Стори се ниет ќерко, ми вели во соно татко, стори се ниет и по некојпат со Марко скокни до Баница, кај Лерин, на гробо на татко, на татко му негов, на дедо ми, и запали му свеќа ќерко, ми вели, оти знаиш, падна во илјададеветстотини и третата година, на дваесетидеветти мај, во нерамна борба

со турскио аскер, Марко, ми вели, ги остави коските таму за 'ваа нашта Макидонија, ќерко! „

(Петра, роман, 2004, Струга, авторско издание).

Исконска е врзалката на спојот, на родителската грижа, и одрастот и одгојот на челада, кон пекот за одот и освојувањето на животните висови, со пораките за еден врат кон кореновите патишта, кон чувањето на сојнината, родата:

„Во едно такво време на корнење на луѓето и на кршење на нивните млади срца, на прагот од есента, во домот на Петре Калачковски, се мешаа радоста и тагата. На разделбата, Петре, не можејќи да го скрие јадот, силно го прегрна својот син и му посака среќа да го следи во животот него и неговото семејство.

„И чувај се, за да ја чуваш своината, синко! Имај ги крај себе снаата и внукот, оти ти си им сенка! А, и нас со мајка ти не заборавајте нè, оти влегуваме во кривки години, старост, болести! По некојпат скокни си дотука, оти денес сме со мајка ти, утре не! Не ќе сме колку што сме биле! Немој да си го забораши коренот! И ние оттука колку што можеме ќе ви сме од помош.“ („Црна Љубов“, роман, авторско издание, Струга, 2006.

Никнатицата - проткаено градиво во литературната творба: прозното творештво, драмата, есејот, поетиката и научната мисла го темелат збирот на писателсовата литературна севкупнина:

„Никна никнатица,
со фиданки од браќа и сестри,
од семето напаѓано од молци и какол,
некои за мајката велат дека е ќерка.“

(Семиња и времиња/ Седело на орлица, поезија,
Струга, 2006 / авторско издание.

Мошне чудно - чудесно е чувството на слогосложување на плетеницата: понекогаш со пенлив пев, понекогаш нараторски, но понекогаш тоа чувство предизвикува немир... бес во душата на писателот, драма низ испреплетеноста во мрежата на творечкиот јунак и неговиот спој на душите: писател-јунак... Токму тука, во разиграната имагинација на љубовта како чин на емоција и човечноста како збир на правичност до разбеснетите страсти на брана и одбрана на своето човечко его како индивидуа или пак во таа чудесна иг-

ра на зборови, жолчноста се истура како порој во одбраната своја и на сета своја своина:

„Врз мојот врат повторно паѓа неговата рака. Блага топлина ме облеа по вторпат, милна кога се свртев со погледот кон него. Истиот момент неговиот здив плисна врз моето лице. Ги почувствував неговите полуотворени врели усни врз моите веќе ≠ гладни. Опијанети, силно ме стиска вклетштена околу неговите гради и с посилно се распламсува зовриената крв. Околу мене, на хоризонтот, голи гладни ридишта се лулаат жедни за капка дожд. На моите набабрени темносини усни, модри како трнинки, линееше жежок порој правејќи бразда кон грлото и раскопчаните гради. Се слуша силен глум татнеж од далечината на градското корзо и се разлива околу нас.“

(„Петра“, роман, 2004, Струга, авторско издание).

...другиот ден ти го начекав тој чорбацијата Стево под казарницата Митрева и си му вела:

„А бре, чиа ливадка сакаш да косиш бре мајчин?“

И кога ме виде, се препна и ги овргали очите двете четири и го грабнав, ете така, со едната рака кај затилакот, со другата кај гашникот и сум го кутнал како некој угич за стрижење на плеќи и со колената му згазнав на меот и на грчмалникот го стегнав. Почна да грче и да го бара Госпот, оти само тогаш тој му треба на тие побратимите турски, а бре на тие бездушниците, та така и тој Стево, тој бре еба си го мајката, почна да грче подмене како крмнак кога колиш, и му удриш уште по некоја ете така опачички, и некоја клоца по тој дивниот негов и го пуштив. Тој стана и кога ќе видам бре бале вирче под него навирило кај што беше легнат сиромашкиот - вирче направил преку бечвите од зорт, еба си му печалот, еба си му!“ „Духот на војводата“, монодрама, Струга, 2003, „Ирис“.

Ноќните гранични патеки и патишта низ времето одглавувани- гладот и неспокојот копаа во душите за неизвесните утрешнини кај младиот човек, за во одредени периоди патиштата да бидат нагазувани, во глубодобите, се трасираа нови кон далечнините, скок во соседството и отскок во прекуокеанските и европските држави... во скандинавијата. Свежи се сеќавањата за настаните на буђењето осамени трла, за пролеаните мајчински солзи и татковата болка по своето чедо. Подоцна илегалните патишта на државната граница одново закоравеа, но преселбите и селидбите продолжија со засилено темпо да длабат по катовите и тланиците, а државната граница со благослов, со изим се празнеше татковината, се пустеше македонското село, мариовско-

то го зафати пајакова преѓа, 'рѓаат крововите, се уриваа темелите, амбарите останаа гладни:

„Една под'рѓосана ламарина се одврзала
од навртката и го заиграла танцот
на пустинскиот ветер откорната и зафучена
далеку преку големите ридје и бари.

Порака од амбарот
и амбарите од соседството
што го заиграа ороото на зарипнатите гајди,
каде гладот длаби и полека влегува
преку неговите стреи.

Старите ламарини се веат, штиците
гнијат.

Острата песна на лопатата од букова дланка
замира, куќата е глува.

Амбарот остана гладен, потајно умира.“

„Амбарот остана гладен“/ Седело на орлица, поезија,
Струга, 2006/ авторско издание.

Љубовта кон роднокрајната грутка, татковината, семејството и одот на челадта низ згработ за да се живее, стојноста и опстојот во „модерниот“ танц на „Тешкото“, се желбата на писателот за да се остави отпечаток од трагите во нашето македонско време:

„Во просторијата налегна молк. Дејвид и Џорџ збунети ја посматраа драматичната средба. Андон со последните сили успеа да си ја поврати стабилноста.

– Да, да, да! – рече тој. –Возможно е! И ти си дојде токму на местото од Роберт да го пополниш, синко. Роберт, постариот син, ми почина неодамна. Немал век кутриот наш Роберт! - рече Андон. Него и Дејвид ги крстивме по желба на Мери. А и Џорџ! - Ѓорѓи, да е наше македонско, да влечи... Но ете! И тебе Господ сакал - те донесе синко! Од денес ти си член и на ова мое семејство. А, за твојата свадба - ако ми дозволиш да те викам, синко... За твојата свадба со Дана велиш! Пушти им абер на мајка ти, Стојна и на синот мој првенец, Петар, да дојдат! За престојот овде, мое ми е гајлето, а и после. Годините сè уште ме крепат. И здравјето! Ке даде Господ ќе се вратам во нашата

Македонија, во Мариово и во селото! Ќе запалам свеќа на коските од моите стари! Ќе побарам прошка и од нив, ако има место за простување. Се надевам дека ќе ми простите.

- Сето тоа, сета љубов што ја имав кон Стојна, но и љубовта кон Петар, кон родителите, кон татковината, се стопи! Црна љубов! Ете! Еве го пред мене сега и Борис. Што сè истрпеле Стојна, Петар... Децата машала, пораснале! Душата моја е грешна! Грешна душа носам!“

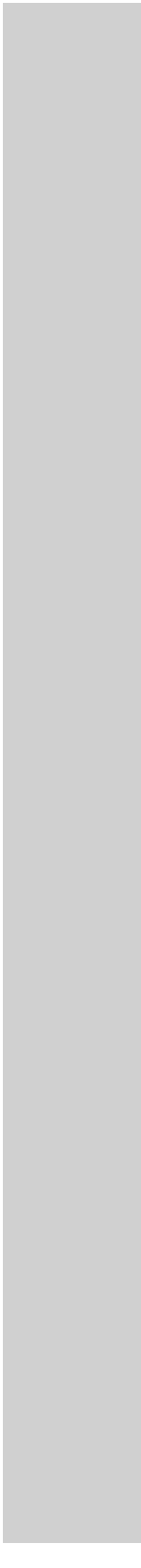
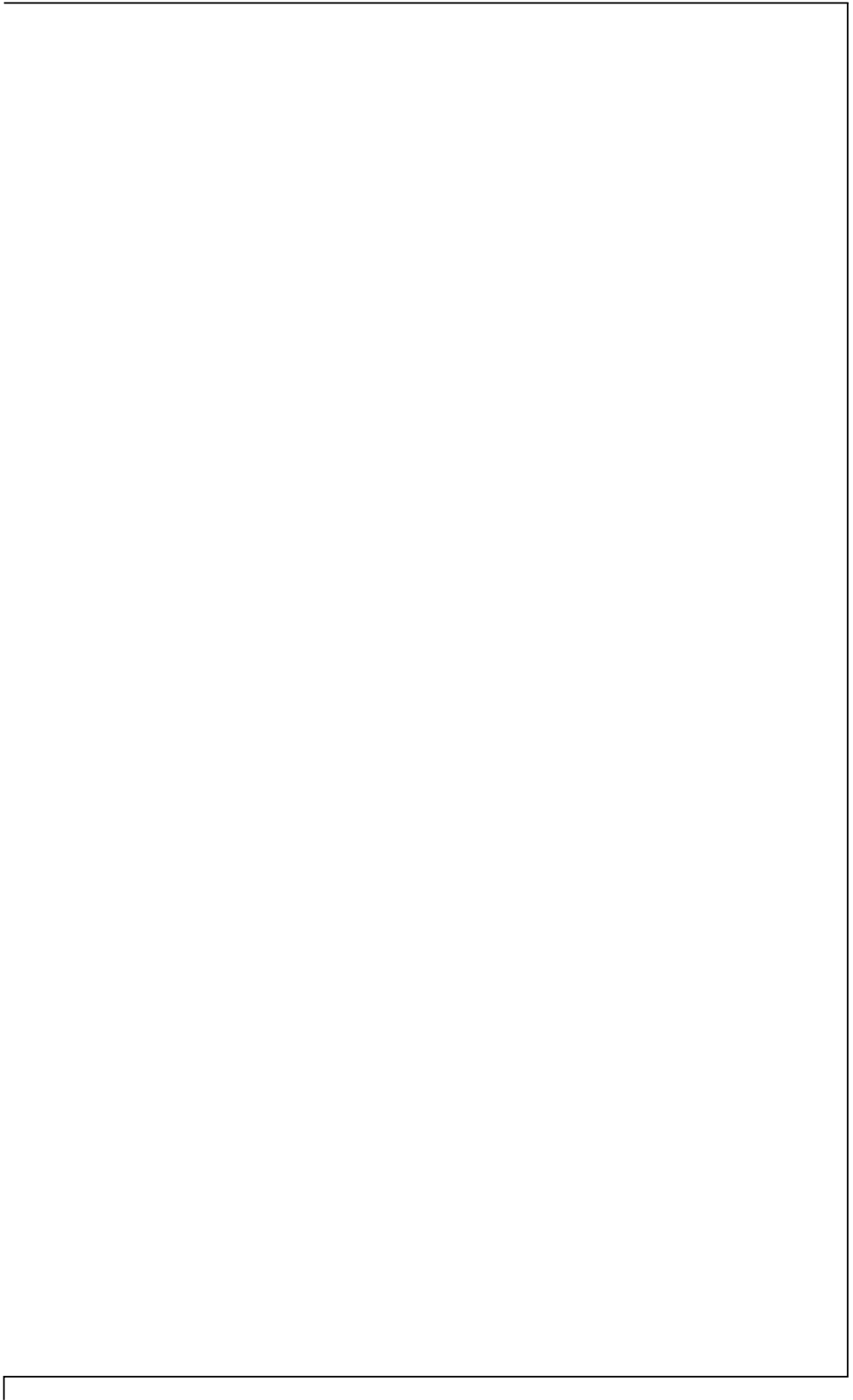
Petko Shipinkarovski

HOMELAND LANDMARKS, BORDERS, FIREPLACES - MY INSPIRATION

Children's moments nailed in the memory of the writer, the beings weaved through the fields and the ice fields, the study and the progress, everything is a thread leader - an inspiration of the all knowing building material and structure of the fabula used for excavation from the squander towards the source and the watering place - power of laking the remembrances, testaments, family messages, customs, traditions and practices. It is not very rare, the homeland fire of the family fire, on the borders of the possession and the unforgotten friendships, good events - bad events, happy moments, grief and laments are circling as shadows from the sunset to the sunrise - and the singing in the lyrics,

“It is not the tolling of the bell from the God's Temple,
it disappeared, and screaming of newborns
became dumb long ago
and the brides ivy wreath withered.
Only requiem mass with bell's echoing for rare funeral
with the smell of incense are wailing with regret.”

ДОДАТОК

Од отворањето на Изложбата „Битолско книжевно наследство“
на 1 јуни, 2007 година во Културниот информативен центар на
Р. Македонија во Софија, НР Бугарија.

БИТОЛСКОТО КНИЖЕВНО НАСЛЕДСТВО (скратен текст)

д-р Златко Жоглев

редовен професор на Универзитетот „Св.Климент Охридски“ - Битола

ВОВЕД

Книжевниот завет на битолските предци е гордост за сите жители на Битола, но и силна обврска за сите интелектуалци од нашиот град, без разлика дали живеат во Битола или надвор од неа.

Едно од најзначајните наследства се библиотеките во Битола и книжевното наследство од Средниот век. Средновековно ракописно наследство пред се било сместено во Манастирските библиотеки, но и во другите средновековни библиотеки.

Книжевното наследство во Османскиот период во Битола е нераскинлив дел од традицијата и културата на Битола.

Посебно е значајно што разни странци, кои поминувале и живееле кусо или подолго во Битола, дале драгоцен придонесот за битолското книжевно наследство. Ова посебно било изразено за автори од 19-тиот и почетокот на 20-тиот век во Битола.

Посебно место во книжевното наследство на Битола има Митрополитската библиотека, која има многу стари ракописи, но и голем број книги од разни области.

Книжевното творештво во Битола доживеало ренесанса после Втората светска војна, а посебно после 70-години од 20-тиот век.

Битолското книжевно наследство од аспект на етничката припадност, заради вкрстувањето на многу култури е многу значајно заради неговата разновидност, а во таа смисла посебно треба да се споменат: Исламското книжевно наследство во Битола, Еврејските библиотеки, Руското книжевно наследство во Битола и Француски книги и книжевно наследство во Битола.

Книжевното наследство во одредени училишта и високошколски институции и грижата за истото е многу значајно, па затоа се за поздрав сите иницијативи за негово, одржување, обновување и афирмација.

Во таа смисла е посебно големо значењето на некои побогати семејства за битолското книжевно наследство (на пример семејството Робевци и нивната библиотека).

Но, за сето тоа пошироко во некоја друга прилика и по некој друг повод. А сега нека ни биде дозволено да направиме еден кус преглед на позначајните

МАКЕДОНСКОТО НАУЧНО ДРУШТВО (порано „Друштво за наука и уметност“ – Битола)

Формирано во далечната 1960 година како Битолско-прилепско научно друштво, па Научно друштво - Битола, преку Друштво за наука и уметност - Битола, па се до Македонско научно друштво - Битола.

Од своето формирање ова друштво имаше многу значајна улога во зачувување, афирмирање и развивање на битолското книжевно наследство. Посебно е значаен придонесот на ова друштво на планот на продуцирање на стручна - научна и уметничка литература.

Активностите на друштвото се одвиваа преку повеќе одделенија, како што се: Одделението за општествени науки и право, Одделение за природно-математички науки, Одделение за применети науки и медицина, Одделение за технички науки, Одделение за уметност, Одделение за лингвистика и литературни науки и Одделение за историско-географски науки.

Во досегашниот период се значајни проектите што се реализирани преку Друштвото, а тие за книжевното наследство се важни бидејќи по за-

вршувањето на секој проект, најчесто се издавала монографска публикација или одделен стручен труд.

Исто така друштвото организирано голем број стручни и научни конференции, семинари, симпозиуми и слично, после чие завршување, по правило биле објавувани најразлични зборници или други публикации.

Како најзначајни публикации од кои може да се црпат податоци за работата на Друштвото во оваа прилика ќе ги спомене следните:

- Библиографијата 1960-1990, од Ѓорѓи Димовски - Цолев (1990),
- Монографијата „Друштво за наука и уметност - Битола: 1960-1990“, од Трајко Огненовски и Ѓорѓи Танковски (1990) и
- Прегледот на докторски и магистерски трудови, објавен во соработка со МУБ „Климент Охридски“ - Битола (1990).

Во досегашната работа на Друштвото се објавени околу 200 монографски публикации и книги, а во Прегледот на докторски и магистерски трудови се наведени имињата на 165 автори.

Накусо, Македонското научно друштво - Битола е една од најзначајните институции, која се грижела и се грижи за битолското книжевно наследство.

Секако дека НУУБ „Св. Климент Охридски“ Битола, која во соработка со Културниот информативен центар на Р Македонија, ја организира оваа изложба, игра огромна улога во популаризацијата и заштитата на битолското книжевно наследство преку својот Роднокраен оддел, но за тоа повеќе ќе чуete од директорот и програмскиот координатор на Библиотеката.

АВТОРИ – СТОЛБОВИ И АФИРМАТОРИ НА БИТОЛСКАТА КНИЖЕВНОСТ

Проф. д-р ВЕРА СТОЈЧЕВСКА АНТИЌ

(1939, Битола –)

Не случајно овој преглед на автори го започнуваме со дама. Проф. д-р Вера Стојчевска – Антиќ, е родена на 10 август, 1939 година во Битола. И покрај долгите години на поминати во Скопје, таа остана голем вљубеник во својот град во кој што е многу често присутна со свои промоции на книги. Неодамна битолската Национална установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ Битола изготви посебна „Персонална библиографија за Вера Стојчевска - Антиќ“. Таа е доктор по филолошки науки и професор на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.

Има објавено огромен број статии, студии и книги, како во Р Македонија, така и во странство. Нејзин централен интерес е средновековното книжевно наследство. Од позначајните книги што ги има објавено, во оваа прилика ќе ги спомене:

- Од средновековната книжевност
- Меѓу книжевниот текст и фолклорот
- Свети Клименту
- Време и пат (патописи)
- Локални хагиографии во Македонија
- Култот на Света Богородица и др.

Добитник е на бројни награди и признанија меѓу кои и на престижните „Климент Охридски“, „Гоце Делчев“ и „11-ти Октомври“.

Како родена битолчанка и вљубеник во својот град, таа има значајно место во роднокрајниот оддел на НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола.

D-r VERA STOJCHEVSKA - ANTIK

(1939, Bitola –)

Literary historian and theoretician. Born in 1939 in Bitola. Ph.D. in Filology. Professor at the faculty of Philology „Blaze Koneski“ in Skopje. Known works: „From the medieval literature“ (1976), „Between the Literary Text and Folklore“ (1987), „To Saint Kliment“ (1993), „Time and Journey“ (travelogue, 1996), „Local Hagiographies in Macedonia“ (2003), „The Cult of the Holy Mother“ (2003) etc. She has been awarded with the „Kliment Ohridski“, „11 Oktomvri“ and „Goce Delchev“ awards.

Промоција на книгата „Ореолот на Дева Марија и Св. Богородица Слимничка во Преспа“ на 21 септември 2007. во Библиотеката

Проф. ЛЌУБИША ГЕОРГИЕВСКИ

(1937, Битола –)

После претставувањето на една дама, каква што е проф. д-р Вера Стојчевска – Антиќ, од машките како прв заслужува сосема оправдано да биде претставен проф. д-р Љубиша Георгиевски. Не, само заради неговиот книжевен придонес за Битола и Р Македонија, туку уште повеќе заради фактот што тој беше и амбасадор на Република Македонија во Бугарија. Значи, тој е човекот кој претставува спојка меѓу македонскиот и бугарскиот народ.

На македонската интелектуална јавност познат како режисер, сценарист, драмски автор, есеист, теоретичар и колумнист.

Роден е во Битола на 30 мај 1937 година. Дипломирал режија во класата на проф. Вјекослав Африќ на Академијата за театар, филм и радио и телевизија во Белград. Професор е на Факултетот за драмски уметности во Скопје. Почесен член е на Друштвото на писатели на Македонија.

Покрај режиите и телевизијата ги режирал и целовечерните играни филмови:

„Под исто небо“, „Планината на гневот“, „Републиката во пламен“, „Цената на градот“.

Има објавено повеќе книги и тоа:

- Онтологија на театарот
- Технологија на судбината
- Политичката иднина на Македонија
- Генезата на македонскиот игран филм
- Човекот и маската
- Претседателски кандидат и др.
- **Од повеќето драми кои ги напишал овде ќе ги споменеме само „Филоктет“ и „Црна“ (коавтор).**

Тој беше еден од клучните режисери кои имаа значаен придонес за развојот на Народниот театар во Битола. Имено, Љубиша Георгиевски заедно со

Душан Наумовски, како млади режисери, испишаа значајно поглавје во работата на Народниот театар од Битола. Тие по завршувањето на Академијата за театар, филм и телевизија во Белград во сезоната 1960-61 год., своите дипломски претстави ги реализираа на сцената на битолскиот Народен театар.

Георгиевски беше еден од водечките режисери во Југославија и Македонија, професор на Факултетот за драмски уметности во Скопје, театарски творец кој своите режисерски можности ги презентирал и во странство, како дипломска претстава ја подготви драмата „Потоп“ од Уго Бети.

Долг е списокот на режиите на Љубиша Георгиевски остварени на битолската сцена. Во него најпрвин ќе се најдат неколку капитални дела од светската и домашна драмска класика - „Хамлет“ од Шекспир, што претставуваше

прва изведба на ова дело во Македонија, „Покојник“ од Нушиќ и други. Првото осовременување на Нушиќ во Југославија, наспроти мошне контраверзните мислења, му го донесе и првиот поголем успех на Георгиевски на југословенски план, па битолската режија беше најава и почеток за една позабележлива негова афирмација на творец, кој со своите смели иновации има што да покаже, кој го сврте вниманието на целата југословенска театарска јавност. (Постановката на спомнатото Нушиќево комедиографско остварување, како што е познато, со некои мали, скоро незначителни модификации, Љ. Георгиевски ја пренесе нешто подоцна на сцената на скопскиот Драмски театар).

Пројавувајќи посебно интересирање и љубопитство кон комедијата и фарсата, Георгиевски, на битолската сцена режираше и текстови што малку или воопшто не се играни кај нас во Македонија, што претставуаа репертоарска свежина и пробив кон создавањето на еден современ, актуелен и динамичен драмски репертоар. Оттука и неговите не мали заслуги, впрочем ка-

Љубиша Георгиевски,
претседател на Собранието на РМ

кви што беа и заслугите на другите дипломирани македонски режисери кои дебитираа, кои своите дипломски претстави ги реализираа во битолскиот Народен театар во поглед на обезбедувањето на еден порадикален и посовремен сценски израз и на драмски содржини што ќе ја носат ознаката на неконвенционалност и актуелност. Овие одлики Љубиша Георгиевски ги презентираше најпрвин со поставувањето на драмата „Арсеник и старата тантела“ од Ото Кесерлинг, а својот нескротлив сценски темперамент и страствен истражувач за нови сценски валери, ги потврди со режирањето на познатата драма на Диренмат - „Физичари“. Овие две постановки само ја потврдија несомнената нагорна линија на Георгиевски и мошне јасно ги најавија неговите склоности и способности за негување на една поспецифична драматургија.

Од постановките на Георгиевски, остварени некаде во средината на шеесеттите години, секако треба да се издвои неговата режија на пиесата „Швејк во Втората светска војна“ од Брехт, што претставуваше прва сценска презентација на големиот германски и светски драматичар. И во овој сценски проект младиот режисер оствари дострел што заслужува висока оценка.

Меѓу првите, ако не и прв кој на битолската драмска сцена режираше дела од богатиот комедиографски опус на најголемиот мајстор на водвиљот - Жорж Фејдо, беше Љубиша Георгиевски. Во една иста година (1966) тој ги постави Фејдовите комедии „Магаре“ и „Венчавката на Барион“. Постановката на „Венчавката на Барион“ ќе биде повод за извесно скандализирање и шокирање на дел од критиката поради дозволувањето на режијата една женска личност „да се соблекува на сцената по здолниште и така непотребно соблечена да ја продолжи својата натамошна интерпертација на сцената“.

Немирниот дух на Љубиша Георгиевски, во изнаоѓањето на еден посовремен комедиографски материјал, ќе го поттикне на сцената на Народниот театар во Битола да ја реализира малку необичната комедија „Оскар“ од францускиот писател Клод Мание. Со оваа постановка, остварена во далечната 1963-та година, Георгиевски ќе се издвои како режисер со изграден профил, како творец кој знае да проникне во текстот на еден мошне продуховен и оргинален начин.

Линијата на трагање на еден по малку необичен репертоар, што со некои елементи се доближува и до оние таканаречени морбидни комедиографски текстови, Георгиевски ја продолжи и многу подоцна, кога на едно од своите гостувања во 1971-та година се зафати со реализација на фарсата „Плен“ од Џо Ортон. Независно од тоа колку оваа постановка, поради специфичното милје на пиесата, е блиска до барањата и сфаќањата на публиката и критиката,

останува недвосмислениот впечаток дека и во овој режисерски зафат беше „остварен максимум“, инаку карактеристичен за најголемиот број постановки на Љубиша Георгиевски на битолската драмска сцена.

Во 1976-та година, Љ. Георгиевски, на сцената на Народниот театар во Битола, ја оствари една од своите најдобри постановки што беше скоро еднодушно прифатена како врвен театарски чин во нашата Република и во другите југословенски театарески центри. Станува збор за режија на „Свадбата на Мара“, јавувајќи се во овој проект и во уште друга значајна улога - како автор на драматизацијата на истоимениот роман на Владимир Костов. За оваа вонсериска сценска реализација е врзан досега најголемиот триумф на битолскиот театар, постигнат на МЕСС.

За релативно кратко време на сцената на народниот театар во Битола, познатиот текст на Макијавели - „Мандрагола“ доживеа две сценскивидувања. Најпрвин во 1971-та година, спомнатиот текст успешно го постави Душан Г. Наумовски, а една деценија подоцна на ова дело да му се наврати и Љубиша Георгиевски. Овојпат, потпирајќи се врз младите актерски сили, односно на артистите тукушто излезени од Факултетот за драмска уметност во Скопје, Георгиевски се определи за една строго експериментална претстава. Текстот го имаше земено како повод за една своја сопствена режисерска визија, создавајќи на тој начин една мошне провокативна, смела, иако докрај, сосема неиздиференцирана претстава. Љубиша Георгиевски на битолската сцена до 1984 година ја режираше документарна драма „ЦРНА“, во која заедно со Богомил Ѓузел се јавува како еден од двајцата автори на текстот.

Овој Битолчанец е познат по неговите колумни кои ги објавуваше подолго време во весникот „Дневник“, но и во бројни други весници во Р Македонија.

Исклучително елоквентен, полиглот, проф. Љубиша Георгиевски претежно се пројавува како прозен писател со извонредна луцидност и креативност. Со неговото севкупно творештво тој ја задолжи Битола и битолчани и има посебно место во битолското книжевно наследство.

LJUBISHA GEORGIEVSKI

(1937, Bitola –)

Director, screenplay writer, essayist, theoretician. Born on the 30th May, 1937 in Bitola. Graduated from the Academy of Theatre, Film, Radio and Television in Belgrade, stage/film directing. Profesor at the Faculty of Dramatic Arts in Skopje. Ambassador of R. Macedonia in R. Bulgaria. Currently a Speaker of the General Assembly in the Parliament of R. Macedonia. Honorary member of the Macedonian Writers' Association.

Apart from the TV directing, he is the director of the feature films: „Under the Same Sky“ (1964), „The Mountain of Wrath“ (1968), „The Republic in Flames“ (1969), „The Price of the Town“ (1970). He is an author of the following books: „World Dream“ (1978), „Ontology of Theatre“ (1985), „Technology of Fate“ (1990), „The Political future of Macedonia“ (1991), „Genesis of the Macedonian Feature Film“ (1992), „The Man and the Mask“ (1996), „The President Candidate“ (1998), Filoktet (play, 1998).

Д-р д-р ДУШАН ХР. КОНСТАНТИНОВ
(1924, Крагуевац – 2002, Битола)

Душан Хр. Константинов е роден во 1924 година во Крагуевац. Секако дека е една од најинтересните личности поврзани со Битолското книжевно наследство и тоа од повеќе причини: заради тоа што поседуваше приватна библиотека од околу 20000 (дваесет илјади) книги, од кои повеќето се многу вредни, а голем дел од нив и уникатни. Тие после неговата смрт се оставени во наследство на неговото семејство; потоа, заради разновидноста на неговото творештво - тој пишувал од поезија, проза, историски текстови, фолкористички текстови и студии, текстови поврзани со македонскиот јазик и со другите јазици, научни трудови од областа на општествените науки и сл. и исто така, затоа што единствен од сите автори кои се презентираат во овој текст е човек кој има два докторати на наука.

Досега ги објавил следните книги:

- Кучка
- Судир
- Лазо од Врбница
- Безсмртни љубовници
- Златно пиле
- Климент Охридски
- Стихови за Даме Груев
- Љубов под сенката на кукастиот крст и др.

Се до својата смрт, целиот живот го поминал во Битола, живејќи многу скромно, но творејќи вредно и според продукцијата и разновидноста на творештвото е еден од најперспективните автори.

D-r D-r DUSHAN HR. KONSTANTINOV
(1924, Kraguevac – 2002, Bitola)

Born in 1924 in Kraguevac, R. Serbia, he is one of the most interesting authors related to the Bitola literary heritage. He wrote poetry, proze, historic articles and books, folklore texts and studies, works related to the Macedonian language and other languages, scientific works from the societal sciences etc.

He published the books: „Bitch“, „Collision“, „Lazo from Vrbnica“, „Immortal lovers“, „Golden Chicken“, „Clement Ohridski“, „Poems for dame Gruev“. He also published numerous articles, studies etc. All his life he lived in Bitola. He had his own library with about 20000 books, among which rare originals, too. He was promoted to two Ph.D's.

РАДЕ СИЛЈАН

(1950, с. Жван, Демир Хисар –)

Роден е во 1950 година во с. Жван, Демир Хисарско. Со Битолското книжевно наследство го поврзува неговото учење во гимназијата Ј.Б. Тито во Битола, како и дел од неговото творештво кое е неразделно поврзано со Битола и Битолско.

Завршил Филолошки факултет во Скопје. Пишува поезија и литературна критика, а бил и приредувач на повеќе книги (избори) и антологии. Денес е еден од најуспешните издавачи во Р. Македонија и тој на најдобар можен начин покажа дека не само што може да се живее за книгата, туку многу добро може да се живее и од книгата. Така, со бумот што го направи во издавачката дејност, со популарните цени за книгите, тој го спои убавото со корисното и успеа да го оствари сонот на многумина - да се спои вокацијата и професијата и од тоа добро да се живее.

Досега објавил повеќе стихозбирки и тоа:

- Третиот лик на времето
- Сенки на јавето
- Гласник
- Засидување на сенката
- Пресликано време.

Исто така тој ги објавил и критичко -есеистичките книги:

- Пронајден облик
- Дијалог со времето
- Магијата на зборот
- Литературни координати
- Прилози за наставата по литература (во шест томови).

Составувач е на повеќе антологии со студии, а коавтор е и на петтомната едиција „Македонската книжевност во македонската критика“.

Раде Силјан е застапуван во антологиски и панорамски избори од македонската поезија. Тој е еден од оние наши автори кои се преведувани на најголем број други јазици и тоа на: англиски, турски, романски, руски, српски, чешки, бугарски и албански јазик.

Добитник е на бројни награди, меѓу кои и на:

- Кочо Рацин
- Студентски збор
- Браќа Миладиновци

Ацо Шопов, како и на посебно вредната награда на меѓународната фондација „Арџесис“ - од Букурешт, Романија.

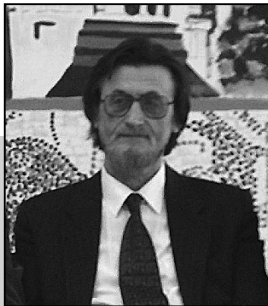
RADE SILJAN

(1950, vill. Zhvan, Demir Hisar -)

Poet, essayist, literary critic, translator. Born on 16th April, 1950). Graduated from the Faculty of Philology - Department of South Slavic Literature at the University of „Sts Cyril and methodius“ in Skopje. Worked as a journalist in „Nas svet“, „Studentski zbor“ and Radio Skopje. He was a director of the publishing house „Makedonska kniga“ in Skopje. Currently, a director (founder) of the publishing house „Matica Makedonska“ in Skopje. Member of the Macedonian Writers' Association since 1982. Its secretary (2000-2004).

Works: „Third Image of Time“ (poetry, 1975), „Shadows of Reality“ (poetry, 1980), Dialogue With Time“ (criticism and essays, 1988), „The world's Magic“ (criticism and essays, 1991), co-author of „The macedonian Literature in Literary Criticism“ in five volumes (criticism, 1973/74). Also, compiled the antologies: „Macedonian Poetry of 19th century (1989), Macedonian Drama of the 19th and the 20th century“ (1990), „A hundred Years of Macedonian Drama“ (1992), „New and Contemporary Macedonian Poetry“ (1997), Voice of the Ancestors“ (poetry, 2001), „Romantism“ (review, 2003).

Awards: The award by the Macedonian Society for Culture and Education for best criticism published in a newspaper in 1987, „Kocho Racin“, „Studentski zbor“, Miladinov Brothers“, „Aco Shopov“, Goceva povelba“ and the International Foundation „Argesis“ Buchurest (Romania).

Д-р ВЕЛЕ СМИЛЕВСКИ
(1949, с. Ново Село, Демир Хисар –)

Роден е на 6-ти мај во село Ново Село, Демирхисарско. Основно и средно образование (гимназијата „Јосип Броз Тито“) завршил во Битола. Дипломирал на Филолошкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. На истиот универзитет магистрирал и докторирал.

Бил новинар во „Нова Македонија“ и Радио Скопје и уредник во издавачката куќа „Мисла“ од Скопје. Работи како научен советник во Институтот за македонска литература во Скопје и е доцент на Студиите по новинарство на Правниот факултет во Скопје.

Во 1989 - 1990 година бил на едногодишен студиски престој на универзитетот Ломоносов во Москва. На покана на истиот универзитет остварил студиски престои и во 1993 и 1994 г.

Од 1994 до 1997 година бил лектор по македонски јазик на Карловиот Универзитет во Прага. Во исто време бил и акредитиран новинар - дописник на Македонското радио за Средноевропскиот регион од Прага.

Бил претседател на Советот на Струшките вечери и поезијата и секретар за меѓународна соработка на ДПМ.

Бил и претседател на Друштвото на писатели на Македонија. Член е на Македонскиот П.Е.Н. центар.

Моментално работи како научен советник при Институтот за македонска литература во Скопје и како вонреден професор на Студиите по новинарство на Правниот факултет во Скопје.

Автор е на следните книги:

А. КРИТИКА, ЕСЕИСТИКА И НАУКА:

– Крстопати на зборот - 1987.

– Критички нотес - 1988.

– Поетика на сонот - 1988. (магистерски труд)

- Книжевни посланија - 1991.
- Процеси и дела - 1992.
- Аспекти на македонската литература 1945-1985 (докторска дисертација 1993).
- Фокусирања - 1999.
- Аспекти на новинарската теорија и практика - жанрови (1999).
- Литературни студии - 2000.
- Есеи - 2003.
- Новинарски лексикон - 2004.

Б. ПОЕЗИЈА

- Слика што согорува - 1974.
- Кафез - 1978.
- Диши длабоко - 1985.
- Одзив на здивот - 1987.
- Подвижни точки - 1990.
- Гребнатинки - 1995.
- Педесет песни. Скопје: Макавеј 2000.
- Педесет допевања - 2005. (Награда, „Ацо Шопов“ за 2005 година)

Во посебни книги објавени се избори од неговата поезија на *чешки, српски и албански јазик.*

Застапен е во антологии на македонската поезија објавена во *Англија, Белгија, Индија, Чешка, Малезија, Словачка, Полска, Србија и Турција.*

В. ПРИРЕДУВАЧ И КОАВТОР: *Македонската книжевност во книжевната критика*, антологија во 5 тома (коавтор 1974.)

ДОБИТНИК Е НА НАГРАДИТЕ:

- „Крсте Петков Мисирков“ (1989) за серија новински литературни критики објавени во 1982 година;
- Награда за критика на весникот „Комунист“ (1988);
- Наградата „Ацо Шопов“, за книгата Педесет допевања (2005)

D-r VELE SMILEVSKI
(1949, vill. Novo Selo, Demir Hisar -)

Poet, essayist, literary critic, scholar. Graduated from the Faculty of Philology at the University of „Sts Cyril and Methodius“ in Skopje, where he gained his M.A. and Ph.D. degrees. He was a journalist in „Nova Makedonija“, editor in the publishing house „Misla“ and the Macedonian Television. He was accredited journalist on the Macedonian Radio, corresponding from Prague (1994-1997). Currently he is a senior research fellow at the Institute for Macedonian Literature. He is also an Associate professor at the faculty of Journalism at the Faculty of Law in Skopje. Completed a study visit at „Lomonosov“ University in Moscow“ (1989-1990). Was appointed visiting lecturer of Macedonian Language and Literature at the Karl University in Prague (1994-1997). One-time President of the Board of the Struga Poetry Evenings Festival and secretary in charge of international cooperation. Member of the Macedonian P.E.N. Centre. Member of the Macedonian Writers' Association since 1972. President of the Macedonian Writers' Association (2000 - 2004).

Works: co-author in the five volumes edition „The Macedonian literature and literary criticism“ (1973), „A painting that is burning out“ (poetry, 1974) , „The Cage“ (poetry, 1978), „Critical notebook“ (1988), Macedonian short stories“ (1990), „Processes and works“ (criticism, 1992), Aspects of journalistic theory and practices - genres“ (study, 1999), „Literary studies“ (2000), „Fifty poems“ (2000), „Essays“ (2002), „Journalistic criticism“ (2003).

Awarded with: „Mlad Borec“, „13 November“, „Krste Misirkov“, also award for best criticism in Macedonia.

Д-р ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ – ПИСМОТО
(1951, Битола –)

Роден е во Битола во 1951 година. Завршил гимназија во родното место а потоа Филолошки факултет во Скопје, каде што денес е професор. Како автор, досега објавил повеќе дела и тоа:

А. КНИГИ РАСКАЗИ: „Речно улиште“ (1981), „Ѓон“ (1990), „Скок со стап“ (1994), „Триполската капија“ (1999), „Раскази од шести кат“.

Б. РОМАНИ: „Пророкот од Дискантрија“ (2001), „Смртта на дијакот“ (2002), „Мојот Скендербеј“ (2006)

КНИГИ за ДЕЦА (ДВОЈАЗИЧНИ): „Сиромавиот и чучурлигата“ (2000), „Волшебното котле и други бајки“ (1995)

В. ЕСЕИ, и ПРЕВОДИ и сл.: „Нераспнати богови“ (1991), „Под Вавилон: задачата на преведувачот“ (2002)

Од англиски превел (препеал) преку **60.000 стихови**,

– „11 драми“ од Вилијам Шекспир објавени на импозантни 900 страни.

Скопје: Каприкорнус, 2003.

– епот *Загубениот рај* од Џон Милтон,

– поезија од Т.С. Елиот, Џон Киитс, П.Б. Шели, Вилијам Вордсворт,

– проза од Џон Дан, Стојан Христов, Тони Морисон, Кензабуро Ое, И.Б. Вајт и др.

Добитник е на следните награди и признанија:

– Рациновото признание (1994) за книгата *Скок со сѝај* и на

– Наградата Григор Прличев (1996) за преводот на епот *Загубениот рај* од Џ. Милтон.

– Стале Попов (2006) за романот *Мојот Скендербеј*.

Во 11 драми од Шекспир Драги Михајловски - Писмото меѓу другото, има напишано дека:

Преведувањето на големите автори од светската книжевност меѓу кои, секако Вилијам Шекспир е еден од најголемите, се уште за жал, е една од клучните задачи на современиот македонски преведувач. Велиме за жал, зашто голем пропуст е на нашата национална култура што досега не ги приобидила неговите 37 драми, многуте сонети и неколкуте и.н. недрамски дела и покрај постоењето на толкав број школовани англисти, талентирани ѝети, исцителци, преведувачи.

Откако наведува што сè е преведено досега од Шекспир (при што ги наведува досегашните преводи на различни Шекспирови дела од страна на: Ацо Шопов, Блаже Конески, Георги Сталев, Иванка Ковилоска -Попоска, Богомил Ѓузел, Таска Дубровска и на крајот се става себе си Драги Михајловски) авторот како своја задача си го поставува (до) преведувањето на дванаесет драми од **вториот најголем создавач на светот по Бога** (Виктор Иго), зашто никој (освен Бог, се разбира) не успеал да биде толкумина или, како што најчесто се вели, не создал толкав број ликови со кои навлегол во, речиси секоја сфера на човековото живеење, го офајтил, речиси, секој слој на о-

шестивеното уредување, осветлил ѝолку многу особини на човечкиот карактер, дал ѝолку многу ситуации или, едноставно речено, го најшал урнечкиот ракојис на нашата живеачка во овој, секако, убав, необичен и, не до крај ѝознај за нас, свет (Борхес).

Живее и работи на релација Скопје - Битола.

D-r DRAGI MIHAJLOVSKI

(1951, Bitola -)

Short story writer, novelist essayist, scholar, translator. Born on the 16th October, 1951 in Bitola. Graduated from the Faculty of Philology at the University of „Sts Cyril and Methodius“ in Skopje. Ph.D. in Philology. Professor at the Department of English Language and Literature. Professor of Theory and Practice of Translation. member of the Macedonian P.E.N. Centre. Member of the Macedonian Writers' Association since 1992.

Works: „The beehive“ (short stories, 1981), „Sole“ (1990), „Uncrucified gods“ (essays, 1991), „The Merry Women from Windsor“ (translation, dram, 1998), „The Tripoli Gate“ (1999), Under Babylon - the task of the translator“ (doctoral thesis, 2000), „The Prophet from Disountria“ (novel, 2001) „Death of the Diak“ (novel, 2003), „11 Dramas“ (2003), „Sonets from Shakespeare“ (translation, 2004), „My Skenderbej“ (novel, 2006), etc.

Awards: „Stale Popov“ award from the Macedonian Writers' Association he received twice. „Racinovo priznanie“ and „Grigor Prlichev“ are awards for translation.

ВЛАДИМИР КОСТОВ

(1932, Битола –)

Владимир Костов, најголем меѓу најголемите не само битолски, туку и македонски автори.

Според квантитетот и квалитетот ненадминат во своето творештво, кое е претежно прозно. Ако некој рекол дека од делата на Балзак може да се научи повеќе за француската историја и култура, отколку од делата на многу историчари од тоа време, слична мисла може да се примени и за Владимир Костов во однос на историјата и културата на Битола. Имено, од неговите дела може да се научи многу повеќе отколку од делата на многу историчари кои ја проучувале Битола.

Најголем и недостижен е Владимир Костов, најпрво според квантитетот на продукцијата, а потоа и според наградите, што само по себе зборува дека, неговото творештво е висококвалитетно. Тој е и убедливо најмногу наградуван битолски писател кој живее и работи во Битола. Но, за наградите нешто подоцна. Најпрво неколку основни податоци за неговиот живот.

Роден е во Битола во есента 1932 година. Ова е добар повод за претставување на него како човек и автор и на неговото творештво, бидејќи оваа година е 75-годишнина од неговото раѓање. А тоа е уште една причина, да се разбере зошто нему во оваа прилика му се посветува посебно внимание, во споредба со другите автори.

Основното образование и гимназија завршил во родниот град, а Филозофски факултет во Скопје во 1955 година. По дипломирањето и отслужувањето на воениот рок, работел како професор по македонски јазик во Ветеринарното училиште во Битола, а потоа на Педагошката академија - Битола, од нејзиното основање во 1964 година. Сега е во пензија, но сеуште активен и континуирано пишува и објавува. Бил еден од основачите, но и главен и одговорен уредник на битолското литературно списание „Развиток“.

Застапен е во антологиите на македонскиот расказ кај нас и во странство, а со романот „Нов ум“ и во антологијата на македонскиот роман која е објавена во 1980 година во избор на академикот Георги Старделов, Милан Ѓурчинов и Слободан Мицковиќ.

Со романот „Свадбата на Мара“ застапен е во едицијата најчитани македонски романи, која излезе како издание на „Мисла“ - Скопје.

Неколку негови романи беа драматизирани и изведувани на сцената на Народниот театар од Битола. Истите, се прикажувани и во театри од поранешна Југославија, на разни театарски фестивали (во Сараево, Нови Сад, Дубровник и сл.), што помогна за негова поголема афирмација како автор, посебно преку добивањето на највисоки награди на таквите фестивали. Романи кои се драматизирани и прикажувани и во други театри и надвор од Македонија се следните: „Свадбата на Мара“, „Црквичето четириесет маченици во Битола“ и новелата „Грешниот Захарија“.

Добитник е на повеќе награди и признанија. Во продолжение ќе бидат споменати само некои:

- 11 Октомври за романот „Црквичето...“
- 1 Мај, за романот „Свадбата на Мара“
- Рациново признание, за романот „Битолска хроника“
- Награда на друштвото на писателите на Македонија „Ванчо Николески“ за романот за млади „Солза за Мите“
- Награда на сојузот на здруженијата на наставниците по македонски јазик и литература
- Награда за драматизација на Театарските игри „Војдан Чернодрински“ во Прилеп и др.

Ги има објавено следните дела:

- Лица со маски, роман (1967 и 1983)
- Свадбата на Мара, роман (1968, 1980, 1983, 1986, 1990 x 2, 2002. Овој роман е застапен во училишната лектира за средните училишта
- Игра, збирка раскази
- Нов ум, роман (1970, 1980, 1986)
- Ах, бре, збирка раскази
- Учителот, роман
- Каде си тргнал сине, роман за млади
- Шумата ечеше, сказна
- Маски, избор на романи со избор на критиката од творештвото на авторот

- Вујко, роман
- Избрани дела во четири тома (1986)
- Грешниот Захарија, новели
- Тестамент, новели за млади
- Пријатели, избор на раскази
- Чума, новели
- Ми кажа, роман за млади
- Келешот, новели
- Битолскиот триод, роман
- Сениште во град Битола, роман
- Маргарит, збирка раскази
- Солза за Мите, роман за млади
- Суровата школа на животот, раскази за деца и млади
- Битолска хроника, - Обителска трагедија, два кратки романи
- Тане, роман
- Златното руно, новели
- Фауст, драматизација на истоимената новела во книгата „Македонската голгота,, „Монодрами“
- Часовници, драма.
- Цената за љубовта, драма
- Битолските приказни на Марко Цепенков.

Според најновите информации, Владимир Костов штотуку го завршил делото „Еврејчето Шами“, збирка раскази, а целокупниот тираж на ова најново дело го подарил на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола.

За Владимир Костов многу е пишувано. Еден одличен, обемен и студиски труд напиша и академикот Георги Старделов под наслов „Литературата и философијата“ и истиот е објавен во книгата „Битолските сицили“ од Владимир Костов, објавена како издание на Про Литера, стр. 689-734. Во него е направена темелна анализа на ликовите, нивните карактеристики, стилот на писателот и вредностите кои се сретнуваат кај главните јунаци. Исто така е даден еден темелен приказ на дилемите на луѓето во различни животни ситуации и како Владимир Костов ги решава истите. Но, творештвото на Владимир Костов е податливо, не само за филозофска и литературна анализа, туку и за социолошка и психолошка анализа. Но, за тоа некогаш повеќе во некоја друга прилика, бидејќи времето ни е лимитирано.

Ви благодарам за вниманието.

VLADIMIR KOSTOV

(1932, Bitola -)

Novelist, short story writer, writer for children and teenagers. Born in 1932 in Bitola. Worked as a professor at the Pedagogical Academy at the University of Bitola. He is one of the founders - Editor - in - Chief of the journal „Razvitok“ Bitola.

Known works: „Faces with masks“ (novel, 1967), „Mara's Wedding“ (novel, 1968), „The Teacher“ (novel, 1976), „The church Forty Martyrs in Bitola“ (novel, 1984), „The Bitola Triod“ (novel, 1994) etc. The novels „Mara's Wedding“, „The Church Forty Martyrs in Bitola“ and his novella „Zaharie the Sinner“ has been dramatized on the stage of the Public Theater in Bitola. His last books are „Bitoliada“ (novel, 2006), the 4th edition of the novel „The Teacher“ (2007) and „The Jew boy Shami“ (story, 2007)

He has been awarded with: „4th November“ prize of Bitola, „11th October“, „1st May“, Racin's Prize“ and „Vancho Nikoleski“.

Од 60-тиот јубилеј на Друштвото на писателите на РМ,
одржан на 9 Ноември 2007. во Библиотеката

СОДРЖИНА

Од уредникот	
ВО СВЕТЛИНАТА НА ВТОРАТА ЛИТЕРАТУРНА СРЕДБА НА БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА	5
Проф. д-р Вера Стојчевска-Антиќ	
ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ- ПИСАТЕЛОТ СО ИСПРАВЕНА КИЧМА И СТАМЕНИТ ÒД (прочитано на претставувањето на роднокрајните автори, 22 мај, 2007.)	7
Димитар Башевски	
АВТОРОТ ЗА СПЕЦИФИКИТЕ НА СВОЕТО ТВОРЕШТВО	14
Јован Боцевски	
АВТОРОТ ЗА СПЕЦИФИКИТЕ ВО СВОЕТО ТВОРЕШТВО	18
Петре Димовски	
РИТАМОТ НА МОЈОТ ЖИВОТ ШТО СЕ ВНЕСУВА ВО ДЕЛОТО	23
Д-р Цане Здравковски	
НЕКОИ СПЕЦИФИКИ НА МОЕТО ПРОЗНО ТВОРЕШТВО	32
Владимир Костов	
ТРАКТАТ ЗА ТРАКТАТИТЕ ВО „УЧИТЕЛОТ“	37
Никола Кочовски	
АКТУЕЛНОСТА И БЕЗ ДА МИСЛАМ, СИ ДОАЃА	44
Панде Манојлов	
ДРУГ ЗА ТЕБЕ ДА ЗНАЕ.....	54
Гордана Михаилова Бошнакоска	
ОД ДРУГАТА СТРАНА НА ОГЛЕДАЛОТО	61
Д-р Ѓорѓија Најдоски	
ВО ПРЕДВОРЈЕТО НА ИСТОРИСКИОТ ПРЕДИЗВИК Во контекст на темата: „Авторот за спецификите во своето творештво“	66
Горјан Петревски	
А И ТИ СИ, НО ТУКА ТИ Е УСПЕХОТ	75
Христо Петрески	
НАРЦИС ПРЕД СВОЕТО ОГЛЕДАЛО	80

Ванчо Полазаревски	
СПЕЦИФИКИ НА МОЕТО ТВОРЕШТВО – куса расправија со самиот себе –	85
Ѓорѓи Прчков	
АВТОРОТ ЗА СПЕЦИФИКИТЕ ВО СВОЕТО ТВОРЕШТВО	91
Проф. д-р Вера Стојчевска - Антиќ	
КОН ПАТОПИСНАТА ЛИТЕРАТУРА	97
Јозо Т. Бошковски	
ИЗБОРОТ НА ТЕМАТА Е ИЗБОРОТ НА ПАТОТ	101
Добре Тодоровски	
ИЗВОРНИОТ ГОВОР ВО ЛИТЕРАТУРАТА	107
Петко Шипинкаровски	
РОДНОКРАЈНИТЕ МЕЃИ, РАСПАТИЈА, ГРАНИЦИ, ОГНИШТА, МОЈА ИНСПИРАЦИЈА	111

ДОДАТОК

Проф. д-р Златко Жоглев	
БИТОЛСКОТО КНИЖЕВНО НАСЛЕДСТВО (скратен текст)	120
Автори – столбови и афирматори на битолската книжевност	123
Проф. д-р ВЕРА СТОЈЧЕВСКА АНТИЌ	123
Проф. ЉУБИША ГЕОРГИЕВСКИ.	125
Д-р д-р ДУШАН ХР. КОНСТАНТИНОВ.	130
РАДЕ СИЛЈАН	132
Д-р ВЕЛЕ СМИЛЕВСКИ	134
Д-р ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ – ПИСМОТО.	137
ВЛАДИМИР КОСТОВ.	140

**ВТОРА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ
ОД МАКЕДОНИЈА**

Издава

**Национална установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ Битола,
ул. Ленинова бр. 39, Битола**

Организациски одбор

Науме Ѓоргиевски
Николче Вељановски
Владимир Костов
Јоланда Бошевска

Превод и резимеа на англиски јазик

Николче Вељановски

Лектура

Стево Гаџовски

Печати

МИКЕНА – Битола

Тираж

200 примероци